

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

***MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA
KÜTÜPHANESİ Y-410) (İNCELEME, METİN VE MESTAP'A
GÖRE TASNİFİ)***

Yüksek Lisans

Sebiha KÖR

Çorum- 2023

**MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA
KÜTÜPHANESİ Y-410) (İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE
TASNİFİ)**

Sebiha KÖR

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hiclâl DEMİR

Çorum 2023

Sebiha KÖR tarafından hazırlanan “*Mecmû‘a-i Eş‘âr* (Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410) (İnceleme, Metin ve Mestap'a Göre Tasnifi)” adlı tez çalışması .../.../..... tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

(Unvanı, Adı SOYADI)*

.....

(Unvanı, Adı SOYADI)**

.....

(Unvanı, Adı SOYADI)

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Sebiha KÖR'ün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Prof. Dr. Muhammed Asıf Yoldaş

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

* Jüri Başkanının adı yazılmalıdır.

** Tez danışmanının adı yazılmalıdır.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

(İmza)

Sebiha KÖR

**MECMŪ'A-İ EŞ'ÂR (YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER ARAŞTIRMA KÜTÜPHANESİ Y-410)
(İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİFİ)**

Sebiha KÖR

ORCID: 0000-0002-6662-556X

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans

Nisan 2023

ÖZET

Mecmû'alar, edebiyat tarihi açısından kaynak eserler olması bakımından önem arz etmektedir. Bununla birlikte şairlerin dîvânlarında yer almayan şiirlerine mecmû'alarda rastlanılmaktadır. Bu şiirleri gün yüzüne çıkarmak o dönemin edebi zevk ve beğenileri hakkında bilgi edinilmesini sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410 numarada kayıtlı *Mecmû'a-i Eş'âr*'da yer alan 1a-45b sayfaları arasındaki şiirlerin transkripsiyonu ve incelemesi yapılmıştır. Eser 45 varaktan oluşan ve ta'lik hatla kaleme alınmış el yazması bir eserdir. Eserin müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. *Mecmû'a-i Eş'âr*'daki şiirler genel olarak 15-18. yüzyıl arasında yaşayan şairlere aittir. Bu şairler arasında; 'Abîdî, Ahdî, Azîzî, Bâkî, Behîştî, Beyânî, Cenâbî, Cevrî Çelebi, Cihânî, Emrî, Figânî, Firâkî, Gâzâlî, Hâfız, Hamîdî, Halîlî, Hayretî, Hilâlî, Hüdâyî, Kamî, Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi, Lâmi'î, Latîfî, Levhî, Meylî, Misâlî, Muhibbî, Murâdî, Necâtî, Nef'î, Nev'î, Nizâmî, Rahmî, Revânî, Riyâzî, Sâdık, Sâ'î, Selîmî, Tab'î, 'Ulvî, Vâlihî, Yahyâ, Zâtî, Zînetî ve ismi tespit edilemeyen bir şair olmak üzere 45 şair bulunmaktadır. *Mecmû'a*'da; 81 gazel, 10 kaside, 6 müfred, 4 müseddes, 3 tarih, 3 kıt'a, 2 rubâ'î, 1 muhammes, 1 koşma, 1 tercî-i bend, 1 terkîb-i bend yer almaktadır. *Mecmû'a*'daki şiirlerin şekil ve içerik özellikleri incelenerek metnin transkripsiyonuna yer verilmiştir. *Mecmû'a*'da yer alan şiirler, şairlerin dîvânlarıyla karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Çalışmada, Y-410 numarada kayıtlı *Mecmû'a*'nın çeviri yazılı metni verildikten sonra MESTAP'a göre tasnifine yer verilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Klasik Türk Edebiyatı, Mecmû'a, *Mecmû'a-i Eş'âr*, MESTAP

Bilim Kodu: 31402

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER RESEARCH LIBRARY Y-410)
(REVIEW, TEXT AND CLASSIFICATION ACCORDING TO MESTAP)

Sebiha KÖR

ORCID: 0000-0002-6662-556X

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science

April 2023

ABSTRACT

Mecmûas are important in terms of being source works in terms of literary history. However, the poems of poets that are not included in their divans are found in *Mecmû'a*. Uncovering these poems provides information about the literary tastes and likings of that period.

In this study, the transcription and analysis of the poems between the pages (1a-45b) in *Mecmû'a-i Eş'âr* registered in Yapı Kredi Sermet Çifter Research Library numbered Y-410 were carried out. This *Mecmû'a* is a manuscript work consisting of 45 leaves and written in ta'lik calligraphy. The copy and copy date of the work is unknown. The poems in *Mecmû'a-i Eş'âr* are generally in the 15-18th century. It belongs to the poets who lived between the 19th century. Among these poets; 'Abîdî, Ahdî, Azîzî, Bâkî, Behiştî, Beyânî, Cenâbî, Cevrî Çelebi, Cihânî, Emrî, Figânî, Firâkî, Gâzâlî, Hâfız, Hâmidî, Halîlî, Hayretî, Hilâlî, Hüdâyî, Kamî, Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi, Lâmi'î, Latîfî, Levhî, Meylî, Misâlî, Muhibbî, Murâdî, Necâtî, Nef'i, Nev'î, Nizâmî, Rahmî, Revânî, Riyâzî, Sâdık, Sâ'î, Selîmî, Tab'î, 'Ulvî, Vâlihî, Yahyâ, Zâtî, Zînetî In the *Mecmû'a*; There are 81 ghazals, 10 eulogies, 6 müfreds, 4 müseddes, 3 history, 3 kıt'a, 2 rubâi, 1 muhammes, 1 koşma, 1 terci-i bend, 1 terki-i bend. The form and content features of the poems in *Mecmû'a* were examined and the transcription of the text was included. The poems in *Mecmû'a* were compared with the divans of the poets and the differences were indicated in the footnotes. In the study, after the translated text of *Mecmû'a*, registered in the number Y-410, is given, its classification according to MESTAP is given.

Key Terms: : Classical Turkish Literature, *Mecmû'a*, *Mecmû'a-i Eş'âr*, MESTAP

Science Code: 31402

TEŐEKKÖR

Bu zorlu akademik sürecimin sonunda tezimi bitirmemde desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Hiclâl Demir'e, tüm süreç boyunca destek olan değerli eşim Doç. Dr. Hakan KÖR'e, ayrıca tez döneminde yeterince zaman ayıramadığım çocuklarım Zeynep ve Mustafa'ya, hayatımın her döneminde yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sebiha KÖR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR HAKKINDA	3
1.1. <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i>	3
1.2. <i>Mecmû'ada</i> Yer Alan Şairler ve Nazım Şekillerine Göre <i>Mecmû'</i> adaki Şiir Sayıları.....	4
1.3. <i>Mecmû'a'</i> da Yer Alan Şairlerin Biyografileri.....	5

2. BÖLÜM

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR'IN İNCELENMESİ.....	13
2.1. <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> 'ın Şekil İncelemesi	13
2.1.1 <i>Mecmû'a'</i> da Yer Alan Nazım Şekilleri.....	13
2.1.1.1. Gazel	13
2.1.1.2. Kasîde.....	14
2.1.1.3. Kıt'a	14
2.1.1.4. Tercî'î Bend	14
2.1.1.5. Terkîb-i Bend	15
2.1.1.6. Rubâ'î	15
2.1.1.7. Müseddes.....	15
2.1.1.8. Muhammes	15
2.1.1.9. Koşma.....	16
2.1.1.10. Müfred.....	16
2.1.2. Tarih	16
2.1.3. Nazire Şiirleri.....	16
2.2. Edebî Sanatlar	17
2.2.1. Teşbih (Benzetme)	17
2.2.2. Telmih (Hatırlatma).....	17
2.2.3. İstifham (Soru Sorma)	18
2.2.4. Teşhis (Kişileştirme)	18
2.2.5. İştikak (Türetme).....	18

2.2.6. Tenâsüp (Uygunluk).....	19
2.2.7. Mübalağa (Abartma)	19
2.2.8. Tecâhül-i Ârif (Bilmezlikten Gelme)	19
2.2.9. Tezat Sanatı (Zıtlık).....	20
2.2.10. Leff ü Neşr (Sıralı Açıklama).....	20
2.2.11. Tekrîr (Yineleme).....	20
2.2.12. Hüsn-i Ta'lil (Güzel Nedene Bağlama).....	20
2.2.13. Nidâ Sanatı (Seslenme).....	21
2.3. <i>Mecmû'a'nın İçerik İncelemesi</i>	21
2.3.1. <i>Mecmû'a'da Yer Alan Mitolojik Şahıslar</i>	21
2.3.1.1. İskender	21
2.3.1.2. Âsaf.....	21
2.3.1.3. Kahramân	22
2.3.1.4. Nerîmân.....	22
2.3.1.5. Efrâsiyâb	22
2.3.1.6. Rüstem.....	23
2.3.1.7. Hüsrev.....	23

3. BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZILI METİN	24
3.1. <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> 'ın Nüsha Tavsifi	24
3.2. Çeviri Yazılı Metin Oluşturulurken Dikkat Edilen Hususlar	24
3.3. Çeviri Yazılı Metinde Kullanılan Transkripsiyon Alfabeti.....	25
3.4. <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> Çeviri Yazılı Metin	26

4. BÖLÜM

MECMÛ'A-I EŞ'ÂR'IN MESTAP TABLOSUNDA GÖSTERİLMESİ	144
SONUÇ	154
KAYNAKÇA	155
EKLER	159

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.2. <i>Mecmû'a</i> 'da Yer Alan Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Şiir Sayıları	3
Tablo 1. 2.1. <i>Mecmû'a</i> 'da Kullanılan Nazım Şekilleri ve Sayıları	4
Tablo 4.1. <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> 'ın Mestap Tablosunda Gösterilmesi	141

KISALTMALAR

BD	Bâkî Divânı
CN	Cerr-nâme
ED	Emrî Divânı
FD	Figânî Divânı
HD	Hayretî Divânı
HİD	Hilâlî Divânı
LD	Lâmi'î Divânı
MESTAP	Mecmû'a'ların Sistemik Tasnifi Projesi
ME	<i>Mecmû'a-i Eş'âr</i>
ND	Necâtî Divânı
NVD	Nev'î Divânı
NED	Nef'î Divânı
RAD	Râhmî Divânı
RD	Revânî Divânı
SD	Sâ'î Divânı
s.	Sayfa
SK	Sihâm-ı Kazâ
YD	Yahyâ Divânı

GİRİŞ

Mecmû'alar Hakkında

Mecmû'a kelimesi sözlükte "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" olarak yer alan, cem' masdarından türeyen mecmû'dan gelmektedir. Mecmû'alar, genellikle bir veya birden fazla yazar ya da şaire ait farklı şekil ve boyutlardaki dinî, din dışı nesir veya şiirlerden meydana gelen derleme kitaplardır. Bu kitaplar arasında şunlar sıralanabilir; *Mecmû'a-i Eş'âr*, *Mecmû'atü'l-ehâdis*, *Mecmû'atü'r-resâil*, *Mecmû'a-i tevârîh*, *Mecmû'a-i ed'îye*, *Mecmû'a-i fevâid*, *Mecmû'a-i fetâvâ* (Uzun, 2003, s.265).

Mecmû'alar; tezkire, mesnevi, divan gibi diğer yazılı eserlerden farklı olarak belli bir kalıp içerisine girmemektedir. Bu bağlamda her mecmû'a, yazarın kişisel görüşüne göre belirlenerek yeni ve farklı bir biçimde ortaya konulmaktadır. Mecmû'alar incelendiğinde, muhtevasında tarih, edebiyat, coğrafya, gökbilimi, tıp, dinî bilimler gibi birçok alanla ilgili metinlerin ve kayıtların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca mecmû'alara şekil olarak bakıldığında, özenle hazırlanmış mecmû'aların yanı sıra düzensiz ve karmaşık mecmû'aların da olduğu bilinmektedir (Gürbüz, 2013, s. 316; Aydemir, 2007, s. 123).

Mecmû'alar, işlediği konu bakımından mektuplar, ilaç tarifleri, düğün, doğum ve ölüm tarihleri, yaşanmış ve yazar üzerinde etki bırakmış bir olayın izleri gibi geniş bir yelpazeyi bünyesinde barındırmaktadır. Öte yandan bazı mecmû'aların müstakil bir eser biçiminde olduğu bilinmektedir. Müstakil eser biçiminde olan mecmû'alardan sadece kaside barındıranlara "*mecmû'atü'l-kasâ'id*", gazel barındıranlara "*mecmû'atü'l-gazeliyyât*", şiirlerden oluşan mecmû'alara "*mecmû'atü'l-eş'âr*" denilmektedir. Bu bağlamda, Köksal, mecmû'ayı "farklı kişilere ait metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünü olarak tanımlamaktadır (Köksal, 2012, s. 411).

Mecmû'a hakkında literatürde yapılan tanımlar incelendiğinde, genel olarak bir veya birden fazla yazar ya da şaire ait derleme kitaplar olduğu, muhteva bakımından birçok alanı kapsadığı, müstakil eser biçiminde olan mecmû'aların çeşitli şekillerde adlandırıldığı söylenebilir.

Şiir Mecmû'alarının Sistematik Tasnifi Projesi MESTAP Hakkında

Edebiyat araştırmaları bakımından mecmû'alar büyük bir öneme sahiptir. Ancak böyle önem arz eden eserler hakkında bugüne kadar kapsamlı bir çalışma yürütülmediği söylenebilir. Ayrıca yapılan çalışmaların da mecmû'aların sayısı göz önünde bulundurulduğunda yok denecek kadar az olduğu ifade edilebilir. Birçok çalışmada şiir mecmû'alarından faydalanıldığı bilinmektedir ama bunlar kısmî ve sadece bir amaca yönelik çalışmalardır. Bu çalışmalar kimi zaman bir şairin divânı hazırlanırken başka şiirleri olup olmadığını araştırmak için, bazen divânı olmayan şairlerin şiirlerini bir divânda toplamak için bazen de şairin divânında bulunmayan şiirlerini gün yüzüne çıkarmak maksadıyla yapılmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda bazı üniversitelerin lisansüstü tez çalışmalarında mecmû'aların ele alındığı bilinmektedir. Kütüphanelerdeki mecmû'a sayısının çokluğu göz önüne alındığında, bu tür çalışmaların sistemsiz, birbirinden bağımsız ve habersiz yapıldıkları düşünöldüğünde yürütölen çalışmaların akademik anlamda çok faydalı olmayacağı ortadadır. Nitekim bu tür çalışmalarda, herhangi bir bağımsız eser yayımından farksız, sadece transkribesi yapılmaktadır. MESTAP'ın amacı, kişisel veya bir üniversiteye ait olmayıp ölke çapında, bütün alan çalışanları tarafından hep birlikte gerçekleştirilecek ortak bir projeyi yürötmektir. Başka bir deyişle, öncelikli olarak şiir mecmû'aları, nihaif olarak da edebiyatla ilgili -cönkler de dâhil olmak üzere- bütün mecmû'aların ayrıntılı sınıflandırma ve dökümlerinin sağlanması amaçlanmıştır (MESTAP, 2022).

"Eski Türk Edebiyatı alışmaları'nın 2011 yılında yapılan VII. Toplantısında "*Mecmû'a; Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*" başlıklı bilimsel toplantı ile sadece şiir mecmû'aları değil genel anlamda mecmû'alar ele alınmış ve toplantıda sunulan bildirimler 2012 yılında yayımlanmıştır". Toplantı sonucu Köksal, ölkemizde bütün alan çalışanlarının veya gönöllölerin katılımıyla yürötölecek ve kütüphanelerdeki bütün mecmû'aların ve cönklerin ayrıntılı incelemesini bir arada toplayacak olan Mecmû'aların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)'ni ileri sürmüştür. Bu proje sayesinde, on yıl içinde kütüphanelerdeki bütün mecmû'a ve cönklerin dökümünün MESTAP çatısı altında toplanması amaçlanmıştır (Yazar, 2013, s. 603).

MESTAP projesi sonucunda tez çalışmalarının özetini olan tablolar bir "veri bankası"nda bir araya getirilecektir. Böylece bu alanda çalışma yapanlar internet üzerinden aradıkları bilginin hangi mecmû'ada yer aldığına ulaşacaktır. Böylece normal şartlarda çok uzun zaman alacak bir çalışma kısa sürede tamamlanabilecektir (Köksal, 2012, s. 409-431).

1. BÖLÜM

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR HAKKINDA

Tezin bu bölümünde, üzerinde çalışma yapılan eser hakkında genel bilgilere, *Mecmû'a*'da yer alan şairler ve nazım şekillerine göre şairlerin *Mecmû'a*'daki şiir sayılarına ve *Mecmû'a*'daki şairlerin biyografilerine yer verilmiştir.

1.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*

Bu tez çalışmasında, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesinde bulunan Y-410 numaralı *Mecmû'a-i Eş'âr* transkribe edilip *Mecmû'a*'nın şekil ve içerik incelemesi yapılarak bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacıların yer aldığı *Mecmû'aların Sistematik Tasnifi Projesi*'ne (MESTAP) katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada kullanılacak yöntemler; çeviri yazı ve incelemedir. Çevirisi yapılan *Mecmû'a*'da yer alan şiirler, divânı bulunan şairlerin divânlarıyla mukayese edilmiştir. Bu bağlamda, *Mecmû'a*'da yer alan şiirlerin, şairlerin divânlarında yer alıp almadığı incelenerek çeviri yazılı metnin MESTAP'a göre tablosu hazırlanmıştır.

Tezin birinci bölümünde; incelenen eser hakkında genel bilgilere, *Mecmû'a*'da yer alan şairlerin biyografilerine ve bu şairlerin *Mecmû'a*'da yer alan nazım şekillerine göre şiir sayılarına yer verilmiştir. Tezin ikinci bölümünde, *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın şekil ve içerik incelemesine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın transkribe edilmiş çeviri yazılı metni bulunmaktadır. Çeviri yazılı metin oluşturulurken İsmail Ünver'in "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Notlar" makalesinden yararlanılmıştır (Ünver, 1993, s. 1-46). Dördüncü bölümde de *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın MESTAP tablosuna göre dökümü yer almaktadır.

1.2. Mecmû'ada Yer Alan Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Mecmû'adaki Şiir Sayıları

Tablo 1.2 incelendiğinde, şairlerin nazım şekillerine göre şiir sayılarına ulaşılmaktadır.

Tablo 1.2. Mecmû'a'da Yer Alan Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Şiir Sayıları

	Şairin Mahlası	Nazım Şekline Göre Şiir Sayısı
1	‘Abîdî	1 Gazel
2	Azîzî	2 Gazel, 1 Müseddes
3	‘Ahdî	1 Gazel
4	Bâkî	19 Gazel, 4 Kaside, 1 Tercî-i Bend
5	Behîştî	1 Gazel
6	Beyânî	1 Muhammes
7	Cenâbî	1 Gazel
8	Cevrî Çelebi	1 Kaside
9	Cihânî	1 Gazel
10	Emrî	1 Gazel
11	Figânî	5 Gazel, 4 Kaside
12	Firâkî	1 Gazel
13	Gazâlî	1 Kit‘a
14	Hâfız	1 Gazel
15	Halîlî	2 Gazel
16	Hamîdî	1 Gazel
17	Hayretî	1 Gazel
18	Hilâlî	1 Gazel
19	Hüdâyî	1 Gazel
20	Kamî	1 Gazel
21	Kudsî-zâde Şeyhî Efendi	3 Gazel
22	Lâmî	1 Gazel
23	Latîfî	1 Gazel
24	Levhî	1 Gazel
25	Meylî	2 Gazel
26	Misâlî	1 Gazel
27	Muhibbî	1 Gazel
28	Murâdî	1 Gazel
29	Necâtî	1 Gazel
30	Nef‘î	2 Gazel, 1 Terkîb-i Bend, 2 Kit‘a
31	Nizâmî	1 Gazel
32	Nev‘î	1 Gazel
33	Rahmî	1 Gazel, 1 Müseddes
34	Revânî	1 Gazel
35	Riyâzî	2 Gazel
36	Sâdık	1 Gazel
37	Sâ‘î	4 Gazel, 1 Müseddes
38	Selîmî	2 Gazel
39	Tab‘î	5 Gazel
40	‘Ulvî	1 Gazel
41	Vâlîhî	1 Müseddes
42	Yahyâ	2 Gazel
43	Zâtî	2 Gazel
44	Zînetî	1 Gazel
45	?	1 Gazel
46	?	1 Koşma
47	?	2 Rubâ‘î
48	?	6 Ferd

Aşağıda yer alan tablo incelendiğinde, *Mecmû'a*'da yer alan nazım şekilleri ve sayıları görülmektedir. İnceleme sonucunda 10 farklı nazım şeklinin bulunduğu ve en fazla gazel nazım şekline yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 1.2.1. *Mecmû'a*'da Kullanılan Nazım Şekilleri ve Sayıları

Nazım Şekli	Sayısı
Gazel	81
Kasîde	10
Muhammes	1
Müseddes	4
Kıt'a	3
Rubâî	2
Tercî-i Bend	1
Terkîb-i Bend	1
Koşma	1
Ferd	6

1.3. *Mecmû'a*'da Yer Alan Şairlerin Biyografileri

Bu bölümde, *Mecmû'a*'da yer alan şairler hakkında bilgiler verilmiştir.

Ahdî (16. yy)

Ahdî, Bağdat'ın tanınmış âlimlerinden olan Mevlânâ Şemsî'nin oğludur. Ahdî, *Gülşen-i Şuarâ* adlı tezkiresi ile tanınmaktadır. Bu tezkirede sadece kendi çağındaki şairlere yer verdiği için XVI. yüzyılın öncesinde ve sonrasında yazılan bütün tezkirelerden farklılık gösterir. Ahdî'nin 1593'te vefat ettiği kabul edilmektedir (Akün, 1988, s. 1-5).

Azîzî (16. yy)

İstanbul Yedikuleli olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. *Âşık Çelebi ve Pervâne Bey Mecmû'ası*'nda ismi Mehmed olarak geçmektedir. İyi bir mücellit olan Azîzî, Yedikule dizdarlarının kethüdalığı görevinde bulunmuştur. Azîzî, 1585'te vefat etmiştir (Ersoy, 2012, s. 141).

Bâkî (16. yy)

Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. 1526 yılında İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Medrese eğitiminin başlangıcında devrin tanınmış müderrislerinden Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendi'den ders almıştır. Bâkî, hocası Mehmed Efendi'ye "sünbül" redifli bir kaside sunmuştur. 1555'te Nahcivan seferinden dönen padişaha sunduğu kasidesinde, üç yıl medrese hücrelerinde yatıp kalktığından ve bir seneden beri bu görevde bulunduğundan söz ederek sultanın yardımını istemiştir. Bâkî'nin kendisini Sultan Süleyman'a tanıtması, onun takdir ve ihsanını görmesi bu kasideyle başlamıştır. Bâkî'nin hoşsohbet, nüktedan, neşeli ve rint meşrep bir şair olduğu kaynaklarda nakledilmiştir. Devrinin en büyük şairi Bâkî, 1600 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Kaplan ve Macit, 2014, s.1).

Behiştî (15. yy)

Behiştî'nin asıl adı Ahmed Sinân'dır. Şiirlerinde Behiştî mahlasını kullanan divân şairlerinden biridir. Babası Karışdıranlı Süleymân Çelebi'den dolayı "Karışdıran Süleymânoğlu" lakabıyla tanınmıştır. 1450 yılında Çorlu yakınlarındaki Karışdıran kasabasında doğmuştur. Behiştî, Anadolu sahasının ilk hamse sahibi şairlerindendir. Behiştî'nin hamsesinde yer alan mesneviler şunlardır; *Mihr ü Müşterî, Heft-Peyker, Mahzenü'l-Esrâr, Leylâ vü Mecnûn, İskender-nâme, Mahzenü'l-Esrâr ve Târîh-i Osmânî*. Behiştî 1520 yılında vefat etmiştir. (Demirel, 2013, s.1).

Beyânî (15. yy)

Kaynaklarda hayatı hakkında yeteri kadar bilgi bulunmayan Beyânî, Kastamonu'da doğmuştur. Yavuz Sultân Selîm döneminde dîvân katipliği yapmıştır. Latîfî, Beyânî'nin kişiliği hakkında bilgi verirken; zeki, yetenekli ve olgun biri olduğundan bahsetmiştir. Hitabıyla tatlı diliyle dostlarının ve halkın gönlünü kazanmıştır. (Demir, 2014, s. 1).

Cenâbî (16. yy)

Cenâbî'nin doğum tarihi ve doğum yeri hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklardan Cenâbî'nin asıl adının Ahmed olduğuna ulaşılmaktadır. Kanunî Sultan Süleyman döneminde Enderun'da yetişmiştir. Şiirlerinde "Harfî" mahlasını kullanan şair daha sonra mahlasını "Cenâbî" olarak değiştirmiştir. Cenâbî'nin bilinen tek eseri *Divân*'ıdır. Cenâbî, şairâne ve hâkimâne söyleyişleriyle dikkat çekmiştir. Şair, şiirlerinde en fazla aşk temasına yer vermiştir. Şiirlerinde yer yer tasavvufî söyleyişlere de rastlanmaktadır (Kesik, 2014, s.1).

Cevrî Çelebi (17. yy)

Asıl adı İbrahim olan şair, eserlerinde "Cevrî" mahlasını kullanmıştır. Mevlevî olan Cevrî'nin iyi bir tahsil gördüğüne kaynaklardan ulaşılmaktadır. Cevrî, 1654'te İstanbul'da vefat etmiştir. *Dîvân*'ı dışında; *Selîm-nâme, Hilye-i Çehâr Yâr-ı Güzîn, Hall-i Tahkîkât, Aynü'l-Füyûz, Melhame, Nazm-ı Niyâz ve Beyân-ı A'dâd-ı Sıfathâ-yı Nefs-i İnsânî* adlı eserleri vardır (Aydın, 2010, s. 12-13).

Cihânî (16. yy)

Asıl adı ve ailesi hakkında net bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Yavuz Sultan Selim devrinde yaşayan şairlerdendir. Medrese eğitimini tamamladıktan sonra kadılığa başlamıştır. Cihânî'nin herhangi bir eseri olduğuna dair kesin bir bilgiye ulaşılamazken *Pervâne Bey Mecmû'ası*'nda yedi, *Câmi'u'n-Nezâ'ir ve Mecma'u'n-Nezâ'ir*'de birer gazeli olduğu bilinmektedir. Yavuz Sultan Selim zamanında vefat ettiği bilinmektedir (Köksal, 2013).

Emrî (16. yy)

Emrî'nin asıl adı Emrullâh'tır. Edirneli olan Emrî'nin adı kaynaklarda Emrî Çelebi, Emrullah Çelebi gibi adlarla anılmaktadır. Emrî, tezkire sahipleri tarafından yakından tanınan bir şairdir.

İstanbul ve Edirne arasında tevliyet vazifesinde bulunmuştur. 1575 tarihinde Edirne’de vefat etmiştir (Saraç, 2010, s. 316).

Figânî (16. yy)

Trabzon doğumlu olan şairin asıl adı Ramazan’dır. Kaynaklarda hayatının ilk yıllarına ait bilgi yer almamaktadır. Genç yaşta şiir yazmaya başlayan şair, ilk şiirlerinde “Hüseynî” mahlasını kullanmış daha sonra “Figânî” mahlasını kullanmaya başlamıştır. Figânî’nin şöhreti Kanûnî’nin oğullarının sünnet düğününe yazdığı “*Sûriyye Kasidesi*” ile artmıştır. Genç yaşta vefat eden Figânî, bu kısa yaşamına 8 kaside, 107 gazel ve 2 tahmisten oluşan *Türkçe Dîvân’ı* sığdırmıştır (Karahan, 1996, s.1).

Firâkî (16. yy)

Asıl adı Abdurrahman olan şair Kütahya’da doğmuştur. Kanunî devri şairlerindedir. Sultan Bayezid, şehzadeligi sırasında Firâkî’nin vaazını çok beğenmiş ve ona caize vermiştir. Âşık Çelebi Firâkî’nin çok sayıda gazeli bulunduğunu, nazmın her türünde eser verdiğini belirtmiştir Ölüm tarihi hususunda kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. (Köksal, 2013, s.1).

Gâzâlî, Deli Birader (16. yy)

Gâzâlî, Bursa’da doğmuştur. Asıl adı Mehmet olup şiirlerinde “Gâzâlî” mahlasını kullanmıştır. Devrinde son derece aktif bir yaşantısı olduğu için “Deli Birader” olarak tanınmıştır. Beşiktaş’ta deniz kıyısında konak, mescit, zaviye ve hamam yaptırmak istemiş ve bunun için Cerr-nâme adlı bir şiirle başta sadrazam İbrahim Paşa olmak üzere devrin ileri gelenlerinden yardım istemiştir. Sonunda bu amacına ulaşan Gâzâlî, hamamını Bursa kaplıcalarındakine benzer şekilde bir havuzla süslemiştir. Bu yenilikler ve Deli Birader’in ilginç kişiliği sayesinde hamam İstanbul’un zevk ve sefaya düşkün kişilerinin toplanma yeri olmuştur. Gâzâlî, bir süre sonra burada vefat etmiş ve mescidin avlusuna gömülmüştür. Ölüm yılı kaynaklarda 1534 olarak yer almaktadır (Durmuş, 2014, s. 1).

Hâfız (16. yy)

Hâfız’ın hayatı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. Serez’de doğduğu bilinmektedir. Şairin ilimle uğraşmayı bırakarak tasavvufa yöneldiği ifade edilmektedir. Hâfız’ın, âşıkane şiirler yazan bir şair olduğuna ulaşılmakla birlikte herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır (Kaplan, 2014, s.1).

Hamîdî (15. yy)

Hamîdî 1439 yılında Isfahan’da doğmuştur. Öğrenimini Isfahan’da tamamladıktan sonra bir müddet Bakü’de Şirvanşahlar Sarayı’nda bulundu. Türk olmasına rağmen dönemin padişahı Fatih’in; Acem şair, âlim ve mutasavvıflarına verdiği kıymetten faydalanmak için kendisini Acem olarak tanıtmıştır. Hamîdî’nin eserleri şunlardır: *Külliyât*, *Vasiyyet-nâme*, *Câm-ı Sühan-gûy* ve *Târîh-i Âl-i Osmân*. Şiirlerinin çoğu Farsça olan Hamîdî’nin Türkçe şiirleri dil ve üslûp

yönünden dönemin Doğu Türkçesi özelliklerini taşımaktadır. Hâmidî'nin XVI. yüzyıl başlarında Bursa'da öldüğü bilinmektedir (Ünver, 1997; Tansel, 1969).

Halîlî (15. yy)

1407 yılında Diyarbakır'da doğduğu tahmin edilmektedir. Çok genç yaşta İznik'e yerleşen ve burada ilim tahsiline başlayan Halîlî, 1465 yılında İstanbul'a gelmiş, bir yıl sonra İznik'e dönerek kendi kurduğu zâviyede şeyhlik yapmaya başlamıştır. Halîlî 1485 yılında İznik'te ölmüştür. Halîlî'nin bilinen eserleri: *Dîvân* ve *Fürkat-nâme*'dir (Akçay, 2014, s. 1).

Hayretî (16. yy)

Asıl adı Mehmed'dir. Hayatı hakkında kaynaklarda verilen bilgiler oldukça sınırlıdır. Hayretî, mutasavvıf bir şair olarak bilinmektedir. *Dîvân*'ı, 16. yüzyılın geniş hacimli mürettep dîvânlarından biridir. *Dîvân*, klasik tertibe uygun olarak tevhid ve na'tla başlar. *Dîvân*'da 20 kaside, 35 musammat, 1 müstezad, 487 gazel ve 7 kıta bulunmaktadır. *Belgrad ve Yenice Şehrengizi* bilinen eserleri arasındadır (Durmuş, 2014).

Hilâlî (16. yy)

Hilâlî, Sultân II. Bâyezîd zamanında Bursa'da doğmuştur. İmamlık ve hatiplik yapan Hilâlî'nin, mesleğine rağmen iyi bir öğrenim görmediği tahmin edilmektedir. Hilâlî'nin mürettep *dîvânı* bulunmaktadır. Latîfî, Hilâlî'nin şiirlerinde yetenekli olduğunu ancak halk tarafından yeterince tanınmadığını ifade etmiştir (Köksal, 2014, s.1).

Hüdâyî (17. yy)

Asıl adı Hüseyin olan şair, 1572 yılında İstanbul'da doğmuştur. Farklı medreselerde müderrislik görevinde bulunmuştur. Âlim ve şair bir zat olan Hüseyin Efendi'nin "Hüdâyî" mahlasıyla yazdığı şiirleri günümüze kadar ulaşmıştır. IV. Murat zamanında 1634 yılında haksız yere öldürülmüştür (Aksoyak, 2015, s.1).

Kamî (16. yy)

Kamî, Edirne'de doğmuştur. Babası Edirne Muradiye Mevlevihânesi'nde mesnevi okuttuğu için "Mesnevîhân-zâde" veya "Mesnevîhânoglu" diye bilinmektedir. Kadılık görevi bittikten sonra Bâkî ile birlikte devrin padişahı II. Selime şiirler sunmuşlardır. Kamî 1579'da İstanbul'da vefat etmiştir (Köksal, 2013, s.1).

Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi (17. yy)

Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendinin asıl adı Mehmed'dir. Kudsî-zâde olarak tanınmasının sebebi, Nişancı-zâde Kudsî Mehmed Efendi'nin oğlu olmasından kaynaklanmaktadır. İyi bir eğitim alarak ilmiye sınıfında müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre 1674 yılında vefat etmiştir (Aksoyak, 2013, s.1).

Lâmi'î (16. yy)

Bursa'da doğan Lâmi'î Çelebi'nin asıl adı Mahmut'tur. İlk eserlerini geç yaşta vermeye başlamasına rağmen ömrünün geri kalan zamanını verimli geçirerek 30'dan fazla esere imza atmıştır. Manzum ve mensur eserleri şöyle sıralanabilir:

Manzum eserler: 1- *Mevlidü'r-Resûl*, 2- *Maktel-i İmâm Hüseyin*, 3- *Salâmân u Absâl*, 4- *Şem' ü Pervâne*, 5- *Gûy u Çevgân*, 6- *Ferhâd-nâme*, 7- *Vâmık u 'Azrâ*, 8- *Kıssa-i Evlâd-ı Câbir*, 9- *Lügat-i Manzûme*, 10- *Divân-ı Eş'âr*, 11- *Şehr-engîz*, 12- *Risâle-i Hall-i Fâl*.

Mensur eserler: 1- *Şevâhidü'n-Nübüvve*, 2- *Nefahâtü'l-Üns* 3- *Risâle-i Tasavvuf* 4- *Hüsn ü Dil*, 5- *Münâzara-i Bahâr u Şitâ*, 6- *Şerh-i Dîbâce-i Gülistân*, 7- *Münşe'ât-ı Mekâtîb*, 8- *Hall-i Mu'ammâ-yı Mîr Hüseyin*, 9- *Risâle-i 'Arûz*, 10- *Menâkıb-ı Üveysü'l-Karanî*, 11- *'İbret-nâme*, 12- *Risâle-i Esvile mine'n-Nübüvve* (Kut, 2015, s.1).

Latîfi (16. yy)

1491 yılında Kastamonu'da doğmuştur. Latîfi katiplik görevi yaparken, devrin tanınmış şahsiyetlerinden İskender Çelebi'ye "*Bahariyye*" kasidesini sunmuştur. Bu kaside vasıtasıyla tanınmıştır. Farklı yerlerde katiplik görevinde bulunmuştur. Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batması sonucu 1582 yılında vefat etmiştir (Canım, 2013, s.1).

Levhî, Levhî Çelebi (16. yy)

Piriştine'de doğan Levhî'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Medrese öğrenimi görmüş tasavvufa yönelmiş dönemin tanınmış âlimlerindedir. Âşık Çelebi'ye göre Levhî; murabba, kasîde, kıt'a ve gazelleri bulunan şairlerden biridir (Kesik, 2014).

Meylî (16. yy)

16. yüzyılda yaşamış şairlerden "Meylî" mahlasını kullanan 9 şair tespit edilmiştir. *Mecmû'a*'da gazelleri yer alan Meylî'nin hangisi olduğu hakkında bir sonuca varılamamıştır (Teis, 2023).

Misâlî (16. yy)

Asıl adı Hasan olan Misâlî'nin Edirneli olduğu bilinmektedir. Misâlî, bir mesleği olmasına rağmen ilimle uğraşan bilginlerle zaman geçirdikçe ilim tahsil etmeye yönelmiştir. Bir ara muamma yazmayla meşgul olmuş ve bu alanda tanınmaya başlamıştır. Misâlî'nin 1608 yılında vefat ettiği bilinmektedir (Kılıç, 2014, s.1).

Muhibbî (16. yy)

Kanuni Sultan Süleyman 1494'te Trabzon'da doğmuştur. Şiirlerinde "Muhibbî" mahlasını kullanmıştır. 1566'da Zigetvar Seferi sırasında vefat etmiştir. Muhibbî'nin hacimli bir *Divân*'ı bulunmaktadır (Durmaz, 2013, s.1).

Murâdî (16. yy)

II. Selimin oğlu olan III. Murad 1546'da Manisa'da doğmuştur. Şiirlerinde Murâdî ve Murad mahlaslarını kullanmıştır. Sultan şairler içinde Kanûnî'den sonra en hacimli dîvân Murâdî'ye aittir. *Dîvân*'ındaki şiirlerinin büyük çoğunluğunu gazeller oluşturmaktadır. Murâdî 1595'te vefat etmiştir (İsen, 2015, s.1).

Necâtî (15. yy)

Kaynakların birçoğunda asıl adı İsâ olarak yer almaktadır. Necâtî 1443 yılında Edirne'de doğmuştur. Günümüze ulaşan tek eseri *Dîvân*'ıdır. Eserde, 25 kaside ve 650 gazel bulunmaktadır. *Dîvân*'ının çok sayıda nüshası yer almaktadır (Kaya, 2006, s.1).

Nefî (16. yy)

Nefî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Erzurum Hasankale'de doğan şairin asıl adı Ömer'dir. Nefî iyi bir medrese eğitimi almıştır. Arapçayı özellikle Farsçayı, Fars edebiyatını iyi bildiği eserlerinden anlaşılmaktadır. Nefî; sıradışı tavır ve davranışları, ölçüsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüştür. Nefî kötü tecrübelerine rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Nefî'nin eserleri: *Türkçe Dîvân*, *Farsça Dîvân* ve hicivlerini içeren *Sihâm-ı Kazâ*'dır. *Farsça Dîvân*'da yer alan *Tuhfetü'l-Uşşâk* ise bazı kaynaklarda müstakil bir eser olarak gösterilmektedir (Akkuş, 2006, s.1).

Nev'î (16. yy)

Nev'î'nin asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. 1533 yılında Malkara'da doğmuştur. Kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre Nev'î'nin ilim ve fazilet sahibi bir şair olduğu ifade edilmektedir. Bunu yanı sıra Nev'î'nin rind edalı, tasavvufa, zühd ve takvâya yatkın bir şair olduğu bilinmektedir. Nev'î, Arapça, Türkçe ve Farçaya hâkim bir şairdir. Şiirlerinde atasözleri ve deyimlere yer vermiş. Şiirlerinde aruz vezni ustalıkla kullanmıştır. Nev'î 1599 yılında vefat etmiştir (Sefercioğlu, 2014, s.1).

Nizâmî (16. yy)

Karamanlı Nizâmî olarak bilinen şair 1435-1440 yılları arasında Konya'da doğmuştur. Şairin şiirlerine mecmû'alarda yer verilmektedir. Nizâmî'nin küçük mürettep bir *Divân*'ı vardır. Nizâmî'nin şiirlerinde, konuşma dilinin kullanılması, örf ve âdetlere yer verilmesi gibi devrin diğer şairlerinin şiirlerinde de yer alan özellikler görülmektedir. Çok beğenilmesine ve okunmasına sebep olan ahenkli ve canlı bir üslubu vardır. Nizâmî'nin vefât tarihi tam olarak bilinmese de şairin 1469-1473 yılları arasında öldüğü tahmin edilmektedir (Bilgin, 2001, s.1)

Rahmî (16. yy)

Bursa'da doğduğu bilinen şairin doğum tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kaynaklarda asıl adının Pîr Muhammed/Mehmed olduğu bununla birlikte Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi ve Rahmî olarak da anıldığı söylenmektedir. 1530 yılında Kânûnî'nin oğlu

Şehzâde Mustafa'nın sünnet töreninde padişaha sunduğu kasideye karşılık caize olarak padişah'tan elbise almıştır. Rahmî'nin bilinen dört önemli eseri şunlardır: *Dîvan*, *Gül-i-Sad-Berg*, *Şah u Gedâ* ve *Yenişehir Şehrengizi*'dir (Erdoğan, 2013, s.1).

Revânî (16. yy)

Edirneli Revânî'den başka tezkirelerde bu mahlasta başka bir şair bulunmamaktadır. *Dîvân'ı* ve *İşret-nâme* adlı eseri olduğu bilinmektedir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde vefat etmiştir (Erünsal, 2008, s.1).

Riyâzî (16. yy)

Şairin asıl adı Mehmed'dir. 1572'de Mekke'de doğmuştur. Riyâzî, köklü bir aileden geldiğinden dolayı çocukluk yıllarından itibaren babasının görev yaptığı yerlerde ilim ve şiir meclislerinde bulunmuştur. Bu sayede o dönemin aydınlarını tanıma fırsatı bulmuştur. Riyâzî 1644 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Riyâzî'nin en önemli eseri *Riyâzü'ş-Şu'arâ* isimli şairler tezkiresidir. Tezkiresinin yanı sıra *Divân*, *Sâkînâme* ve *Düstûru'l-Amel* isimli eserleri bulunmaktadır. (Yıldız, 2014, s.1).

Sâdık (16. yy)

Sâdık, Edirne'de doğmuştur. Sâdık'ın bilinen tek eseri *Divân*'ıdır. *Divân*'ında ismi Ahmed bin Yusuf olarak geçmektedir. 188 varaktan oluşan *Divân* mürettep olup baştan sona tevhid ve na't türleri ön plana çıkarılarak yazılmıştır. Sâdık'ın *Dîvân*'ında Anadolu Türkçesi yanında Çağatay Türkçesi, Farsça ve Arapça şiirleri de bulunmaktadır. Sâdık 1588 yılında vefat etmiştir (Sunal, 2014, s.1).

Sâî (16. yy)

Asıl adı Mehmed olan şair İstanbul'da doğmuştur. Kağıt Emîni Hızır Çelebi'nin oğludur. Babasının isminden dolayı şiirlerinde "Emînî mahlasını" kullanmıştır. Diğer bir mahlası ise "Sâî" dir. Kaynaklarda, Sâî'nin İran şiirlerini çok okuduğundan bunun yanı sıra onları taklit etmeden okuduklarını kendi şiirlerine yansıttığından bahsedilmektedir. Sâî 1599 tarihinde vefat etmiştir (Karagözlü, 2014, s.1).

Selîmî (16. yy)

Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu olan II. Selim 1524'te İstanbul'da doğmuştur. Şiirlerinde Selîm ve Selîmî mahlaslarını kullanmıştır. Selîmî'nin bilinen tek eseri *Divançe*'sidir. Selîm 1574 yılında vefat etmiştir (Kesik, 2013, s.1).

Tabî (16. yy)

15 ve 16. yüzyılda yaşamış şairlerden Tabî mahlasını kullanan 5 şair tespit edilmiş olup *Mecmû'a*'da geçen Tabî'nin hangisi olduğu hakkında bir sonuca varılamamıştır.

‘Ulvî (16. yy)

16. yüzyılın önemli şairlerinden olan ‘Ulvî’nin asıl adı Mehemmed’dir. Şiirlerinde lirizm, incelik ve letafet hakimdir. Ulvî’nin *Manisa Şehrengizi* ve *Dîvân’ı* olmak üzere iki eseri vardır. ‘Ulvî 1585 yılında İstanbul’da vefat etmiştir (Çelik, 2018, s.225-226).

Vâlihî (16. yy)

Şair hakkındaki bilgilere *Latîf Tezkiresi*’nden ulaşılmaktadır. Asıl adı Ahmet’tir. Doğum ve ölüm tarihi hakkında kesin bilgiye ulaşılamamıştır (Yılmaz, 2014, s.1).

Yahyâ (16. yy)

Yahyâ Efendi 1514 yılında İstanbul’da doğmuştur. Yahyâ kültürlü bir aileye mensuptur ve ilk eğitimini şair olan babasından almıştır. Yahyâ’nın bilinen eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Ferâ’iz Manzumesi Şerhi*, *Kasîde-i Bürde Tahmisi*, *Nigâristân Çevirisi ve Fetavâ-yı Yahyâ*. Yahyâ 1644 yılında vefat etmiştir (Kavruk, 2014, s.1).

Zâtî (16. yy)

Zâtî, Balıkesir’de dünyaya gelmiştir. Asıl adının farklı kaynaklara göre Bahşi, Satı veya Satılmış olduğu ifade edilmektedir. Şiirlerinde daha çok rindliği ön plana çıkmaktadır. Oldukça sade bir dil kullanan Zâtî’nin şiirlerinde atasözü ve deyimlere sıkça rastlanmaktadır. *Dîvân’ı* dışındaki diğer eserleri şunlardır: *Şem’ü Pervane*, *Letâyif*, *Edirne Şehrengizi ve Mektup* (Kurtoğlu, 2013, s.1).

Zînetî (16. yy)

Zînetî mahlaslı iki şairden Ahdî’nin *Gülşen-i Şuara*’sında bahsedilmektedir. Ahdî’nin *Gülşen-i Şuara*’sından elde edilen bilgilere göre şairlerin her ikisinin de Serezli olduğu ve danışmentlik görevinde buldukları aktarılmıştır. Zînetî, 1556 yılında 30 yaşlarında vefat etmiştir (Aksoyak, 2014, s.1).

2. BÖLÜM

MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR'IN İNCELENMESİ

2.1. Mecmû'a-i Eş'âr'ın Şekil İncelemesi

Tez çalışmasının bu bölümünde; Mecmû'a'da yer alan şiirlerin nazım şekilleri, nazireler ve şiirlerin vezin tablosuna yer verilmiştir.

2.1.1 Mecmû'a'da Yer Alan Nazım Şekilleri

Bu bölümünde, *Mecmû'a-i Eş'âr*'da bulunan nazım şekillerinden; gazel, kasîde, kıt'a, tercî-i bend, terkîb-i bend, rubâ'î, müseddes, muhammes, târih ve koşma hakkında bilgi verilmiştir. *Mecmû'a-i Eş'âr*'da yer alan bu nazım şekillerinin sayfa numaraları belirtilerek bu nazım şekillerinin hangi şairler tarafından yazıldığı hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1.1. Gazel

Arapça bir kelime olan gazel “kadınlarla âşıkâne sohbet etmek” anlamlarına gelmektedir. Özellikle güzellik, aşk, kadın, şarap ve tabiat gibi konularda yazılmış belirli biçimdeki şiirlerin adıdır. Dîvân şairleri tarafından en çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Gazel beyitler şeklinde yazılmaktadır. Birinci beyitin dizeleri birbiriyle kafiyelidir. Diğer beyitlerin ikinci dizeleri birinci beyitle kafiyelidir. Kafiye düzeni aa / xa / xa / xa / xa ... şeklindedir (Dilçin, 2019, s. 104-105).

Mecmû'a-i Eş'âr'da en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. *Mecmû'a*'da 81 gazel bulunmaktadır. *Mecmû'a*'da 33a'da yer alan gazelin şairi tespit edilememiştir. *Mecmû'a*'daki gazellerin çoğunluğu âşıkâne gazellerdir. *Mecmû'a*'da en çok Bâkî'nin gazelleri bulunmaktadır. Bâkî'nin toplam 19 gazeline yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazeline Kudsî-zâde Efendi, Nefî'nin gazeline ise Levhî nazire yazmıştır.

Mecmû'a'daki gazellerde şairlerin mahlaslarına yer verilmiştir. *Mecmû'a*'da bazı gazeller ise der-kenâr olarak verilmiş (Emrî 3a/ Bâkî 2a, 2b), eksik olan bölümler metin tamiri yapılarak köşeli parantez içinde belirtilmiştir. Gazeller, şairlerin dîvânlarıyla karşılaştırılıp farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.

2.1.1.2. Kasîde

Sözlük anlamı olarak “niyet etmek, yaklaşmak, kastetmek, azmetmek, bir şeye doğru yönelmek” anlamlarındaki Arapça “kasada” kökünden gelmektedir. Kasîde terim olarak “belli bir amaçla söylenmiş, üzerinde düşünülmüş, gözden geçirilmiş şiir” demektir. Arap edebiyatında doğmuş, İran’da bazı değişikliklere uğrayarak gelişmiş oradan da Türk edebiyatına girmiştir. Türk edebiyatında din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla belirli kurallar içinde yazılmış uzun şiirlerdir. Kasîde, en az 31, en çok 99 beyitten oluşmaktadır. Ancak 31 beyitten az olan Kasîdeler’de bulunmaktadır. Kafiye düzeni gazelde olduğu gibi aa / xa / xa / xa / xa ... şeklindedir (Cevâd Ali, 1993, 170-182; Dilçin, 2019, s. 122).

Mecmû‘a-i Eş‘âr’da, 10 kasîde yer almaktadır. Bu kasîdelerde 5 tanesi Bâkî’ye aittir. Bu kasîdelerden birincisi *Mecmû‘a*’nın 2a ve 2b sayfalarında der-kenâr olarak verilmiştir. Der-kenardaki bu kasîdenin eksik bölümleri *Bâkî Dîvânı*’yla karşılaştırılarak tamamlanmıştır. Bâkî’ye ait ikinci kasîde “*Sünbül Kasîdesi*”dir. Bu kasîde *Mecmû‘a*’da 8a’da başlayıp 8b, 15b, 18a, 18b olmak üzere farklı sayfalarda bulunmaktadır. Şiirde bütünlüğü sağlamak amacıyla kasîdenin tamamı 8a’nın devamında verilmiştir. Bâkî’ye ait üçüncü kasîde 12a-12b’de, dördüncü kasîdesi 16a-16b-17a-17b, son kasîdesi ise 24a-24b-25a-25b’de yer almaktadır. *Mecmû‘a*’da Figânî’ye ait 4 kasîde bulunmaktadır. Bu kasîdeler *Mecmû‘a*’da 3a-3b, 9a-9b, 10b-11a ve 32a-32b’ de bulunmaktadır. *Mecmû‘a*’da Cevrî Çelebi’ye ait 36a-36b’de yer alan bir kasîde bulunmaktadır.

2.1.1.3. Kıt‘a

Sözlük anlamı “parça, bölüm, cüz” dür. Kıt‘alarda beyitler arasında anlam bütünlüğü vardır ve beyitler birbirini tamamlayıcı özelliğe sahiptir. Bu nazım şeklinde şairler mahlas kullanmamaktadır. Kıt‘anın en belirgin özelliği ilk beyitin kafiyeli olmamasıdır. Kafiye düzeni xa / xa biçimindedir.

Mecmû‘a-i Eş‘âr’da, 3 kıt‘a bulunmaktadır. Bu kıt‘alardan biri Gâzâlî’ye aittir. *Mecmû‘a*’da 2a-2b-3a’da yer almaktadır. *Mecmû‘a*’daki diğer 2 kıt‘a Nefî’ye aittir. Bu kıt‘alar 39b’de bulunmaktadır (Dilçin, 2019, s. 202).

2.1.1.4. Tercî‘-i Bend

Bentlerle kurulan uzun bir nazım şeklidir. Kafiye ve biçim yönünden terkîb-i bende benzer. Ancak tercî‘-i bentte, bentleri birbirine bağlayan vasita beyitleri her bendin sonunda tekrarlanır. Kafiye düzeni aaxaxaxa...bb / ccxcxcxc...bb veya aaaaaa...b / cccccc...bb / dddddd...bb şeklinde olabilir (Yılmaz, 2018, s. 155).

Mecmû'a-i Eş'âr'da, Bâkî'ye ait 1 tercî'-i bend bulunmaktadır. Bu tercî'-i bend *Mecmû'a*'da 1a ve 1b'de yer almaktadır.

2.1.1.5. Terkîb-i Bend

Bentlerden oluşan uzun nazım biçimlerinden biridir. Her bentin beyit sayısı 5 ile 10 arasında değişmektedir. Bentin son beyitine bendiye veya vasıta beyiti denir. Kafiye düzeni aaaaaa....bb / ccccc...bb ya da aaxaxaxa...aa / bxbxbxb....cc şekillerinde olabilir (Dilçin, 2019, s. 233). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da, 35a-35b'de Nefî'ye ait 1 terkîb-i bend bulunmaktadır.

2.1.1.6. Rubâ'î

Rubâ'î kelimesi Arapçada "dörtlü, dörtlük" anlamına gelmektedir. Edebiyatta dört mısradan oluşan nazım şekline verilen addır. Bu nazım şeklinin bir, iki ve dördüncü mısraları kafiyeli, üçüncü mısraları serbesttir ya da dört mısrası birbiriyle kafiyeli şekilde olur. Kafiye düzeni xaxa ya da aaaa şeklinde olabilir (Öztürk, 2008, s. 176-177). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da 37a ve 40a'da 2 rubâ'î bulunmaktadır.

2.1.1.7. Müseddes

"Altılı, altılık" anlamlarına gelen müseddes edebiyatta ayrı vezinde altışar mısralık bentlerden oluşan nazım şeklidir. Son bir veya iki mısra her bendin sonunda aynen tekrar ediliyorsa "mütekerrir müseddes", yalnızca kafiye yönünden ilk bentle benzeşiyorsa "müzdevic müseddes" adı verilir. Kafiye düzeni aaaaa/bbbba/cccca.... aaaaAA/bbbbAA / ccccAA... şeklindedir (Dilçin, 2019, s. 227). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da 4 müseddes bulunmaktadır. İlki Sâmî Çelebi'ye ait olan 26a-26b'de bulunan mütekerrir müseddestir. Azîzî'ye ait ikinci müseddes 26b-27a'da bulunan mütekerrir müseddestir. Vâlihî'ye ait üçüncü müseddes 28a-28b'de bulunan mütekerrir müseddestir. Son olarak 28b'de Rahmî'ye ait sadece iki mısrası bulunan müseddes yer almaktadır.

2.1.1.8. Muhammes

Muhammes "beş, beşli" anlamlarına gelen "Arapça "hams" kökünden türeyen, her bendi beş mısradan oluşan bir nazım şeklidir. Kafiye düzeni aaaaa/bbbba/cccca..., aaaaA/bbbbA/cccca...ve aaaAA/bbbAA/cccaAA şeklindedir (Yılmaz, 2018, s. 137). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da, Beyânî'ye ait 27a-27b-28a'da 1 muhammes bulunmaktadır.

2.1.1.9. Koşma

Halk edebiyatında en çok kullanılan ve sevilen nazım biçimlerinden biridir. Hece ölçüsünün 6+5 ya da 4+4+3 duraklı kalıbıyla yazılır. Kafiye düzeni genellikle baba / ccca / ddda şeklindedir (Dilçin, 2019, s. 305-306). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da, 40a'da 1 koşma yer alır. Bu koşma, 4. Murad tarafından isyan sırasında Yeniçeriler tarafından öldürülen Musa Çelebi için yazılmıştır.

2.1.1.10. Müfred

Müfred, öncesi ve sonrası, altı ve üstü olmayan tek bir beyitten oluşan, başka bir beyitle irtibatı olmayan beyittir. *Mecmû'a-i Eş'âr*'da 37a'da 2, 40a'da 2 ve 45b'de 1 olmak üzere toplam 5 müfred bulunmaktadır.

2.1.2. Tarih

Bir olayın oluş yılını Arap harfleriyle yazılmış olması şartıyla ebcet hesabıyla gösteren şiiirdir. Genellikle kıt'a nazım biçimiyle yazılır. Tarih bir beyit, dize, kısa ölçülü söz ya da tek sözcükle de yazılabilir (Dilçin, 2019, s.502). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da, 4 adet tarih düşülmüştür. Bu tarihler, 36a-45a-45b'de yer almaktadır. 36a'da Sultan Murad'ın Bağdat'ı almasına tarih düşülmüştür. Diğer tarihlerin hangi amaçla düşürüldüğü ile ilgili kesin bilgiye ulaşılamamıştır.

2.1.3. Nazire Şiirleri

Bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede benzer bir şiir söylenmesine "tanzir etme", bu şekilde yazılan şiire de "nazire" denir. Dîvân edebiyatında nazirelerin önemli bir yeri vardır. Çünkü bir şairin şiirine nazire yazmak ona karşı saygı duyulduğunu, şiirinin ve üslûbunun beğenildiğini göstermektedir (Dilçin, 2019, s.269). *Mecmû'a-i Eş'âr*'da 2 nazire yer almaktadır. Birincisi 37a'da bulunan Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazeline Kudsizâde Efendi tarafından yazıldığı düşünülmektedir. İkincisi ise 40b'de Nef'i'nin gazeline Levhî tarafından yazılmış olan naziredir.

2.2. Edebî Sanatlar

Edebî sanatlar, anlatımı etkili hâle getirmek, anlatılmak istenen ifadeleri zenginleştirmek, az sözle çok şey ifade etmek amacıyla kullanılan söz söyleme sanatlarıdır. Çalışmanın bu bölümünde *Mecmû'a-i Eş'âr*'da sık rastlanan bazı söz sanatlarıyla ilgili örneklere yer verilmiştir.

2.2.1. Teşbih (Benzetme)

Teşbih sanatı, aralarında ilgi bulunan iki şeyden nitelik bakımından zayıf ve güçsüz olanı nitelik bakımından güçlü olana benzetme sanatıdır. Bâkî'ye ait aşağıdaki beyitlerden birincisinde, şair kendisini laleye benzetmektedir. Lale gibi bağı yanık, yaralı olduğunu söylemektedir. Sevgilinin lütfunu buluta benzeterek laleye yani bağına rahmet göndermesini istemektedir. Bâkî'ye ait ikinci beyitte ise sümbül güzel kokusu nedeniyle micmerin dumanına benzetilmektedir:

Seḫāb-ı luḫfuñ ābın teşne-dillerden dirîğ itme

Bu deştüñ bağı yanmış lâle-i nu'māniyuz cānā

(Bâkî, G. 48)

Bezmüne gelmek ile bu ne kerāmetdür kim

Dimeye şayf u şitā bitüre micmer sünbül

(Bâkî, K. 3)

2.2.2. Telmih (Hatırlatma)

Telmih sanatı, herkes tarafından biline bir olayı, kişiyi, sözü, inancı vb. hatırlatma sanatıdır. Aşağıdaki Rahmî'ye ait birinci beyitte yer alan "Yûsuf, zindân, beytü'l-ahzân" kelimeleri Yûsuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılarak ölüme terk edilmesi olayını hatırlatmaktadır. Figânî'ye ait ikinci beyitte ise Ferhat'ın Şîrîn'e kavuşmak için Bî-Sütun dağı delmesi olayına telmih yapılmıştır:

Yûsuf-ı gül-çihresüz gülzâr zindāndur baña

Bezmgāh-ı kaçır-ı 'işret beytü'l-aḫzāndur baña

(Rahmî, G. 11)

Ferhād mâtemini tatar daḫı bî-sütün

Gök şardı Ḥusrevā başına şanma anı mîğ

(Figânî, G. 17)

2.2.3. İstifham (Soru Sorma)

İstifham sanatı, sorulan şeye cevap verme amacı olmadan duygu ve düşünceleri güçlendirmek için yapılan soru sorma sanatıdır. Figânî ve Bâkî'ye ait aşadaki beyitlerde “nideyin, neyleyeyin, nedür” ifadeleri kullanılarak istifham sanatına yer verilmiştir:

Ey Figânî ne kılam âh u figân etmez eşer

Nideyin neyleyeyin düşdi gönül civâre

(Figânî, G. 16)

Nedür bu hândeler bu işveler bu nâz bu istiğnâ

Nedür bu cilveler bu şiveler bu kâmet-i bâlâ

(Bâkî, G. 3)

2.2.4. Teşhis (Kişileştirme)

Teşhis sanatı, insan dışındaki varlıklara insana ait özelliklerin aktarılarak kişileştirilmesi sanatıdır. Bâkî'ye ait aşağıdaki birinci beyitte; seher yelinin yaseminin gümüşten yüreğini açtığı, dikenin de gül bahçesinde gülün düğmelerini çözdüğü ifade edilerek teşhis sanatına yer verilmiştir. Nizâmî'ye ait ikinci beyitte ise şair, sevgilinin la'l gibi dudağının vasfını kaleme dökünce kalemin dili (ucu) dudağının lezzetinden ikiye ayrıldı diyerek kalemi kişileştirmiş ve teşhis sanatı yapmıştır:

Semenüñ sine-i sîmînin açup bād-ı seher

Çözdi gülşende gülün düğmelerin nâhun-ı hâr

(Bâkî, K. 6)

Lezzetinden iki yarıldı zebânı kalemün

Leb-i la'lün şıfatın tâ ki getürdi raqama

(Nizâmî, G. 4)

2.2.5. İstikak (Türetme)

İstikak sanatı, aynı kökten türeyen en az iki kelimeyi bir mısra ya da beyit içerisinde kullanmaktır. Nizâmî'ye ait aşağıdaki beyitte aynı kökten türeyen “mahrem, harem, harîm” sözcüklerine yer verilerek istikak sanatı kullanılmıştır:

Ka‘be-i hüsn   mel hat dimeyen sen Şaneme

Maħrem olmadı ħar m-i ħaremi muħtereme

(Niz m , G. 4)

2.2.6. Ten s p (Uygunluk)

Ten s p sanatı, anlam bakımından aralarında ilgi bulunan iki veya daha fazla sözcüğün bir mısradaki ya da beyitte belirli bir kural gözetmeksizin kullanılması sanatıdır. Rahm ’ye ait aşağıdaki beyitte ‘‘mey, Şarap, sak , meyhane’’ ve ‘‘Kevser, Rıdv n’’ sözcükleri arasında anlam ilgisi kurularak ten s p sanatına yer verilmiştir:

Mey Őar b-ı Kevşer   s k -i gül-ruğ ħ rdur

G Őe-i meyĖh ne z hid b g-ı Rıdv ndur başa

(Rahm , G. 11)

2.2.7. M balağ  (Abartma)

M balağ  sanatı, bir olay veya durumu anlatırken onu olduğundan fazla ya da eksik gösterme sanatıdır. B k ’ye ait aşağıdaki beyitte Şair cömertliğinin bulutundan bir nebze yaŐlık eriŐse kayaların g l ve laleyi, mermerin ise s nb l  bitireceğini söyleyerek m balağ  yapıyor:

Ebr-i c duŐdan eger irse nem-i in’  muŐ

Bitüre ħ re g l   l le v  mermer sünbül

(B k , K. 3)

2.2.8. Tec h l-i  rif (Bilmezlikten Gelme)

Tec h l-i  rif sanatı, Şairin aslında iyi bildiğ-i bir durumu bilmiyormuŐ gibi davranması sanatıdır. Bu sanatta herhangi bir sebepten dolayı nükte yapılması gerekmektedir. B k ’ye ait aşağıdaki beyitte, Şair s nb l n sevgilinin saçlarının gamından dolayı periŐan olduğunu bildiğ-i h lde bilmiyormuŐ gibi davranarak tec h l-i  rif sanatına yer vermiştir:

Ėam-ı g s Ő ile aŐ fte degül ger sünbül

Ne i n böyle periŐ n olur ekser sünbül

(B k , K. 3)

2.2.9. Tezat Sanatı (Zıtlık)

Tezat sanatı iki duygu ve düşünce arasında birbirine karşıt olan nitelikleri ve benzerlikleri birlikte kullanma sanatıdır. Bâkî'ye ait aşağıdaki beyitte birinci mısradaki köle olarak, ikinci mısradaki ise sultan olarak ifade etmektedir. Köle ve sultan kelimeleri anlam bakımından zıtlık oluşturmaktadır:

Ezelden şâh-ı 'aşkuñ bende-i fermânyuz cânâ

Maḥabbet mülkinüñ sulṭân-ı 'âlî-şânyuz cânâ

(Bâkî, G. 48)

2.2.10. Leff ü Neşr (Sıralı Açıklama)

Leff ü neşr sanatı, şiirde bir söz veya beyitin içinde birinci mısradaki en az iki şey söyleyip ikinci mısradaki bunlarla ilgili benzerlik veya farklılıkları kullanma sanatıdır. Bâkî'ye ait aşağıdaki beyitte, bahçede sümbüllerle güllerin yan yana bulunuşuyla saçların yüzün üzerinde duruşu arasında ilgi kurularak leff ü neşr sanatına başvurulmuştur:

Ruḥlaruñ üzre yatur zülf-i semensâ güyâ

Gül-i terden idinür kendüye bister sünbül

(Bâkî, K. 3)

2.2.11. Tekrîr (Yineleme)

Tekrîr sanatı sözün etkisini kuvvetlendirmek için sözcük veya söz öbeklerini arka arkaya tekrarlama sanatıdır. Aşağıdaki Riyâzî'ye ait beyitlerde bu sanata başvurulmuştur:

Bugün küyunda bulmadum o servi ḳanlar ağladum

Şabâ billâh dildârı ḳaber vir ḳandedür ḳande

Vişâli 'ahdine yârüñ Riyâzî i'timâd itme

O serv-i gonce-leb yârüñ işi hep ḳandedür ḳande

(Riyâzî, G. 13)

2.2.12. Hüsn-i Ta'lil (Güzel Nedene Bağlama)

Hüsn-i ta'lil sanatı; bir olayı gerçek nedeninin dışında, şairâne bir şekilde daha güzel bir nedene bağlama sanatıdır. Aşağıdaki beyitte dağınık saça benzeyen sümbülün yapısı ve görünüşü aşk sevdasına düşmesine bağlanmış ve hüsn-i ta'lil sanatı yapılmıştır:

‘Aşq sevdâlarına uğramasa almaz idi
Mûy-ı jülîde ile bir ten-i lâgar sünbül
(Bâkî, K. 3)

2.2.13. Nidâ Sanatı (Seslenme)

Nidâ sanatı; sevinç, şaşkınlık, öfke, acıma gibi duyguları belirtmek için seslenme ifade eden sözcüklerin kullanılması sanatıdır. Cevrî Çelebi’ye ait aşağıdaki beyitte “merhabâ, ey” ifadeleri kullanılarak nidâ sanatına yer verilmiştir:

Merhabâ ey ahramân-ı dîn u sulţânü’l-Murâd
Merhabâ ey hâzret-i Hâkân-ı gâzî hân Murâd
(Cevrî Çelebi, K. 10)

2.3. Mecmû‘a’nın İçerik İncelemesi

Tezin bu bölümünde *Mecmû‘a*’da bulunan mitolojik şahıslar incelenmiştir.

2.3.1. Mecmû‘a’da Yer Alan Mitolojik Şahıslar

2.3.1.1. İskender

İskender, dîvân şiirinde en çok kullanılan şahıslardan biridir. Tarihte adı geçen üç farklı İskender vardır. Bunlardan birincisi *Kur’an*’da adı geçen Zü’l-Karneyn, ikincisi Yunan tarihinde ismi geçen Makedonya Kralı Philip’in oğlu Büyük İskender, son olarak âb-ı hayatı arayan İskender’dir (Ekmekçi, 2016, s.196).

Bi-amdi’llâh şeref buldı yine mülk-i Süleymânî
Cülûs itdi sa‘âdet tahtına İskender-i şânî
(Bâkî, K.8)

2.3.1.2. Âsaf

Kaynaklarda Âsaf’ın Hz. Süleyman’ın kâtibi veya veziri olduğu ifade edilmektedir. Dîvân şiirinde genellikle Hz. Süleyman’la birlikte anılmaktadır. Fars şiirinde ise Hz. Süleyman’la olan ilişkisi, üstün yetenekli ve ileri görüşlü bir vezir olarak bilinmektedir (Harman, 1991).

Öñüñe kim ura ey Āsaf-ı zamāne senüñ
Başına yıkar idüñ Beçi kaçmasa mel'ün
(Figânî, K.5)

2.3.1.3. Kahramân

Kahramân'ın adı İran mitolojisinde anılmaktadır. Pişdâdiyân sülalesinden Tahmurs'un oğludur. Devler tarafından kaçırılıp onların arasında büyümüştür. İlerleyen yaşlarda suda aksini gördüğünde dev olmadığını anlayıp insanların bulunduğu yerlere gitmiş ve orada birçok kişiyi öldürdüğü için "Kahramân-ı Kâtil" lakabıyla anılmıştır (Pala, 1999, s. 226).

'Azm-i şikâr idince şeh-i ahramân ceng
Ser-geşte oldı havf ile bu nîl-gün neheng
(Figânî, K.2)

2.3.1.4. Nerîmân

İran mitolojisinde Rüstem'in dedesi olan Sam'ın babasıdır. Şiirlerde; savaşları, yiğitliği ve kahramanlıklarıyla anılmıştır. Kasîdelerde övülen kişiler Nerîmân'a benzetilmiştir (Pala, 1999, s. 314).

İskender gâzî vü Nerîmân kârzâr
İsfendiyâr-ı ma'rake Efrâsiyâb-ı ceng
(Figânî, K.2)

2.3.1.5. Efrâsiyâb

Efrâsiyâb, Alp Er-Tunga'nın *Şehnâme*'deki adıdır. Efrâsiyâb bir taraftan gücü, kabiliyeti ve yiğit bir kumandan oluşuyla anılırken diğer taraftan kötü hükümdarlar arasında gösterilmektedir. Efsânevî kişiliği olan Efrâsiyâb, Keyhüsrev tarafından öldürülmüştür. Edebiyatta kahramanlık sembolü olarak anılmıştır (Yazıcı, 1994).

İskender gâzî vü Nerîmân kârzâr
İsfendiyâr-ı ma'rake Efrâsiyâb-ı ceng
(Figânî, K.2)

2.3.1.6. Rüstem

İran'ın ünlü kahramanlarından olan Rüstem, Zâl'in oğludur. MÖ 4. yüzyılda Keykâvus zamanında yaşadığı ileri sürülmektedir. Dîvân şiirinde özellikle kasîdelerde kahramanlık, yenilmezlik sembolü olarak anılmaktadır (Pala, 1999, s. 334).

Rüstem-âne şöyle bir feth eyledün Bağdâdı kim

Görmedi düşde bu fethi Erdeşîr ü Keykubâd

(Cevrî Çelebi, K.10)

2.3.1.7. Hüsrev

Hüsrev, İran'ın meşhur padişahlarından biridir. Hüsrev, Sasaniyân sülâlesinden bir padişaktır ve "Perviz" lakabıyla bilinir. Ermeni prensesi Şirin'e olan aşkı dillere destan olmuştur. Edebiyatımızda tarihî kişiliğinden çok efsânevî kişiliğiyle öne çıkmıştır. Hüsrev'in dikkat çeken diğer bir özelliği ise Şirin'e yaptırmış olduğu Kasr-ı Şirin'dir. Dîvân şairleri ayrıca "hüsrev" sözcüğünün hükümdar anlamından da yararlanıp şiirlerinde çeşitli söz oyunları yapmışlardır (Pala, 1999, s. 197; Ekmekçi, 2016, s. 195).

Şâh-ı Cemşîd-ḥaşem Ḥusrev-i Ḥ'urşîd-'alem

Ser ü ser-dâr-ı ser-efrâz-ı selâṭîn-i zamân

(Bâkî, K.7)

3. BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZILI METİN

3.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Nüsha Tavsifi

Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410 numarada kayıtlı bir eserdir. 45 varaktan oluşan eser ta'lik hatla kaleme alınmıştır. Müstensihî ve istinsah tarihi belli olmayan *Mecmû'a*'da 45 şairin şiirine yer verilmiştir. Bu şairler şunlardır: 'Abîdî, Ahdî, Azîzî, Bâkî, Behîştî, Beyânî, Cenâbî, Cevrî Çelebi, Cihânî, Emrî, Figânî, Firâkî, Gâzâlî, Hâfız, Hâmidî, Halîlî, Hayretî, Hilâlî, Hüdâyî, Kamî, Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi, Lâmi'î, Latîfî, Meylî, Misâlî, Muhibbî, Murâdî, Necâtî, Nef'i, Nev'î, Nizâmî, Rahmî, Revânî, Riyâzî, Sâdık, Sâ'î, Selîmî, Tab'î, 'Ulvî, Vâlihî, Yahyâ, Zâtî, Zînetî. *Mecmû'a*'da, şairi tespit edilemeyen şiirler de bulunmaktadır. *Mecmû'a*'da yer alan şiirlerin şairleri genellikle başlıkta kırmızı mürekkep ile yazılmıştır ancak şairleri başlıkta yazılmayan şiirler de bulunmaktadır.

Mecmû'a'nın kapağında sonradan yazıldığı tahmin edilen iki mısra, sonunda da Arapça metinlerin bulunduğu sayfalar vardır. *Mecmû'a*'nın sayfalarındaki satır sayıları değişken olmakla birlikte çoğunlukla 20 satırdan oluşmaktadır. Sayfa numaraları sonradan günümüz rakamları ile sol üst köşeye eklenmiştir. *Mecmû'a*'da Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesinin mührü üç sayfada bulunmaktadır. Eserin dış kapağı kahverengidir. *Mecmû'a*'nın 42a, 42b, 43a, 44a ve 44b olmak üzere beş sayfasında metin bulunmamaktadır. Şiirler sağa doğru eğik şekilde yazılmıştır, der-kenar olarak yazılan şiirler de bulunmaktadır.

3.2. Çeviri Yazılı Metin Oluşturulurken Dikkat Edilen Hususlar

1. *Mecmû'a*'da yer alan özel adlar büyük harfle yazılmıştır, bu adlara gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmamıştır.
2. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın genelinde kırmızı mürekkep ile şiirin başında şairlerin mahlasına yer verilmiştir. Çeviri yazılı metinde bu mahlaslar kalın harflerle belirtilmiştir. Başlıkta verilmeyen mahlaslar ise metin içerisinde tespit edilerek köşeli parantez “[]” içerisinde belirtilmiştir.
3. Metin oluşturulurken nazım şekli, şiirin numarası, tarafımızdan tespit edilen başlıklar köşeli parantez “[]” içerisinde belirtilmiştir. Şiirlerin vezinleri de başlığın altına italik olarak yazılmıştır.
4. *Mecmû'a*'nın orijinalinde sayfa numaraları bulunmamaktadır. Eserin kütüphaneye kaydı sırasında günümüz rakamlarıyla yapılmış bir numaralandırma sonradan eklenmiştir. Tarafımızdan *Mecmû'a* 1a'dan başlayarak tekrar numaralandırılmıştır. Bu numaralar sola yaslı, köşeli parantez “[]” içerisinde ve kalın olarak yazılmıştır.

5. *Mecmû'a*'da yer alan der-kenârlar çeviri yazı yapılırken şiirin bütünlüğünü sağlamak için sayfanın en sonuna yazılmıştır. Bu durum dipnotta belirtilmiştir.
6. *Mecmû'a*'da 8a'da başlayan Bâkî'ye ait kasidenin devamı 8b, 15b, 18a ve 18b'de yer almaktadır. Çeviri yazılı metin oluşturulurken şiirin bütünlüğünü sağlamak amacıyla kasîdenin tamamına 8a'da yer verilmiştir. Gerekli açıklama dipnotta belirtilmiştir. *Mecmû'a*'da Tab'î'ye ait bir gazel 37b ve 38b'de aynen tekrarlanmıştır. Çeviri yazılı metinde bu gazele sadece 37b'de yer verilmiş, dipnotta gerekli açıklama yapılmıştır.
7. Okunamayan kelimeler sıra noktalarla "...." gösterilmiştir.
8. Doğru okunduğundan emin olunmayan kelimelerin yanına soru işareti (?) konulmuştur.
9. 35a'da yer alan Nef'î'ye ait hicivdeki bazı argo kelimeler "_" işareti ile gösterilmiştir.
10. Metin tamirinin yapıldığı yerler köşeli parantez ile gösterilmiştir.
11. *Mecmû'a-i Eş'âr*'da yer alan şiirler, şairlerin erişilebilen dîvânları ile karşılaştırılmış farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.
12. Şairlerin dîvânlarında tespit edilemeyen şiirler, dipnotlarda belirtilmiştir.
13. Arapça, Farsça kelime ve eklerin yazımında büyük oranda İsmail Ünver'in "*Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*" başlıklı makalesinde teklif edilen yazımlara uyulmuştur.

3.3. Çeviri Yazılı Metinde Kullanılan Transkripsiyon Alfabeti

Tez çalışmasında, çeviri yazı oluşturulurken Şekil 1'de yer alan transkripsiyon alfabeti kullanılmıştır.

ا (أ)	a, ā	ص	ş
ا (إ)	a, e, i, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	s	غ	g
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, i, i, ī
		ء	'

Şekil 1. Osmanlı Türkçesi (Osmanlıca) Transkripsiyon Alfabeti

3.4. *Mecmû'a-i Eş'âr* Çeviri Yazılı Metin

[1a] [Tercî'-i Bend 1]¹

[Bâkî]

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

III

- 1 Sidre vü Tübāya bağlandı tınāb-ı kibriyā
Çarḥdan a'lā kırıldı sāyebān-ı ma'delet
- 2 Salṭanat menşürına ism-i şerifüñ yazdılar
Daḥı peydā olmadın nām u nişān-ı ma'delet
- 3 Hep bu beyt-i dil-keş üzre bağlanur güş eyleseñ
Şavt u naḳş-ı bülbülān-ı gülsitān-ı ma'delet
- 4 Sāye-i Yezdan penāh-ı dīn ü devlet Hān Murād
Dāver-i devrān mu'izz-i saltanat Sultān Murād

IV

- 5 Şād oluñ kim pâdişāh-ı dād-güsterdür gelen
Ḥusrev-i 'ādil şehenşāh-ı muẓafferdür gelen
- 6 Dāver-i Dārā-ḥaşem Dārā-yı İskender-ḳadem
Ḥusrev-i fermān-revā-yı heft kişverdür gelen
- 7 Nefḥa-i müşgīn-nesīm-i ḥulḳı tutdı 'ālemi
Her ṭarafdan şimdi bŷy-ı 'ūd u 'anberdür gelen

¹ Bâkî'ye ait bu tercî-i bend Sultan Murad'a yazılmıştır. *Mecmû'a*, tercî-i bendin 3. bendinin 5. beyiti ile başlamıştır (Küçük, 1994).

8 Şāhib-i fazl u kemālūñ viridi ḥaḳḳın rūzgār
Ol kemāl-i fazl-ı Ḥaḳdan luṭfa mazhardur gelen

9 Devletinde miḥnet-i devrāndan ey **Bāḳī** ne ğam
Ḥamdü li‘llāh pādişāh-ı bende-perverdür gelen

10 Tab‘-ı pākūñ gevherinden feyzin eyler mi dirīĝ
Nūr-baḥş-ı çeşme-i ḥūrşīd-i enverdür gelen

[1b]

11 Dest-gīr-i ehl-i dil kimdür diyü fāl eyledüm
İşbu beyt-i rüşen ü pākīze-gevherdür gelen

12 Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād
Dāver-i devrān mu‘izz-i salṭanat Sultān Murād

V

13 Gül gibi ḥalḳı nesīm-i ḥulḳı ḥandān eylesün
Nev-bahār-ı ‘adli āfāḳı gülistān eylesün

14 Āsmānuñ gūşe-i bām-ı zümüröd-fāmına
Ḳadri ṭāvūsı çıḳup gün gibi cevlān eylesün

15 Kārgāh-ı dīn ü devletde düşen düşvār işin
Ḥaḳ Te‘ālā hazreti luṭfindan āsān eylesün

16 Tār-ı zülf ü ṭurra-i ḥübān-ı müşĝīn-mü gibi
Sāl-i iḳbālın Ḥuda bī-ḥadd ü pāyān eylesün

- 17 Karşusunda ayağın tursun mülük el bağlasun
Kendü çıksun bârgâh-ı ‘adle dîvân eylesün
- 18 Şevket-i İskender ü dârât-ı Dârâ bî-kuşûr
Mesnedin şimden girü taht-ı Süleymân eylesün
- 19 Mülk-i Mışra nitekim bir bendesin sulţân ider
Bir kılın salsun diyâr-ı Çîne hâkân eylesün
- 20 Sâye-i Yezdân penâh-ı dîn ü devlet Hân Murâd
Dâver-i devrân mu‘izz-i salţanat Sulţân Murâd

[2a] [Kıt‘a 1]¹
Gazâlî / Deli Birâder
Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Yâ Rabb irgür vişâl-i cânâne
İrmeden rûz-ı ‘ömr pâyâne
- 2 Baña göster cemâlini anuñ
Vireyin cânım aña şükrâne
- 3 Çün emîr-i mücerredân oldum
Baña bir yer gerek emîrâne
- 4 Ki yapam anda bir maķâm-ı şerîf
Mişli gelmemiş ola devrân

¹ Gazâlî’nin *Cerr-nâme* adlı eserinde bu şiir 31 beyittir. ME’de yer alan ilk iki beyit *Cerr-nâme*’de bulunmamaktadır (Zülfe, 2008).

- 5 Ola dürr-i yetīm mānendi
Şadef-i dehr içinde bir dāne
- 6 Altı bir tāb-ḥāne üsti anuñ
Öñi hem¹ şeh-nişīn-i şāhāne
- 7 Öñi bir ‘ālī şuffā her ṭarafı
Açıla bāğ ile gülistāne²
- 8 Ola erkān-ı devlete menzil
Seyre çıķduķlarınca rindāne
- 9 Ba‘zı günlerde³ cem‘ olup zurefā
Dem ķadem ideler⁴ zarīfāne
- 10 Şūfīler⁵ mecma‘ı olup her bār
Vire şoḥbetleri şafā cāna
- 11 Gele ta‘īl günleri ‘ulemā
İre⁶ ğavgā-yı bahş keyvāna
- 12 ‘Aks-i ruḥsār-ı māh-rūlarla
Ola her gūşe bir nigār-ḥāne

¹ öñi hem ME: ola bir CN

² bāğ ile ME: bāğa vü CN

³ günlerde ME: demlerde CN

⁴ ideler ME: edeler CN

⁵ şūfīler ME: şofiler CN

⁶ ire ME: ere cāna CN

13 Virmeye¹ yol erâzile hergiz
Yaşak² ola ziyâde derbânâ

14 Diye kim bu maķâm-ı dâñadur
Raġbet itmez³ kimesne nâdâne

[2b]

15 Yapardum⁴ anı hâşılı şıġınup
Kerem-i Haķķa luţf-ı Yezdâne

16 Eylemezse hazînem aña vefâ
Şalayın şalgunı ehl-i dîvâne

17 Pâdişâh-ı cihân-penâha ne söz
Ol ġod ister bahâne iġsâna

18 Vüzerâ ‘âdeti bilürler hep
Eylesünler ‘aţâ vezîrâne

19 Kaçı-‘asker efendiler de ne var
Virseler şoġbete ġarîfâne

20 Öyle⁵ şansın ki şehr kağisi
ġüccet olunmadı⁶ beş on dâne

¹ virmeye ME: virmeyüp CN

² yaşak ME: yasaġ CN

³ itmez ME: etmez CN

⁴ Yapardum ME: yaparam CN

⁵ öyle ME: eyle CN

⁶ olunmadı ME: alınmadı CN

- 21 Defterîler dağı yaraşurlar¹
Yazılırsa eger bu dîvāna
- 22 Ağalar da bu bezme gelsünler
Berg-i sebz ile şeh-levendāne
- 23 Kethüdalar dağı keremdür eger
Deprenürlerse kethüdāyāne
- 24 Ümenā dağı sâyir ehl-i kıalem
Hidmet üzre olup yetīmāne
- 25 Çok degül her birisi günlüğini
Pîş-keş eylesün faķirāne
- 26 Virmeyen kimseye sözimüz yok
Gelmesün hisset ehli meydāne
- 27 Anı gördüklerince disünler
Dilegüm bu durur ki yārāne
- 28 Günlüğün ħāke ... kerem eyle²
Kāseyi³ mühmel itme dîvāne

¹ yaraşurlar ME: yaraşur CN

² hake ... kerem eyle ME: saña tek kerem edüben CN

³ kâse-i ME: külbe-i CN

29 Cümleden yeg bu idi yārānı
Şöyle cerr itmeyem gedâyāne

[3a]

30 Himmet eyleye¹ Āşaf-ı devrān
‘Arz-ı hāl ide şeh Süleymāne

31 Alı vire bir ev bahācıgını
Zaḥmet olmaya sâyir erkāne

32 Aldı yetmiş biñ ev bahāsi diyü²
Bir kemānçe çalıcı çingāne

33 Ben ki ‘ilm ehli³ olam revā mid[ur]
Müsteḥaḫ olmayam bu iḥsāne⁴

[2a]

[Bāḳi]⁵

[Kaside 1]

[Der-Kenār]

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1 Çevgān urupdur aña ezel dest-i himmetüñ
Ol dem bu dem durur ki döner güy-ı āsmān

¹ eyleye ME: eyleyüp CN

² ev behāsi diyü ME: aḳçe hāne bahā CN

³ ehli ME: ehliyem CN

⁴ [3b]’de der-kenar olarak Emrī’nin gazeli bulunmaktadır. Şiirin bütünlüğünü sağlamak amacıyla sayfanın sonuna eklenmiştir.

⁵ *Bâkî Dîvânı*’nda bu kasîde 42 beyittir, *Mecmû‘a*’da 2b’de der-kenâr olarak yer alan kasîdenin 26. beyitinden başlanarak 32 ve 33. beyitler hariç kalan beyitlerine yer verilmiştir (Küçük, 1994).

- 2 Bāğ-ı şenā vü gülşen-i medḥūfde murğ-ı dil
Bu nazm-ı rūḥ-baḥşı oğur su gibi revān
- 3 Cān olmayaydı ol dehen ey şūḥ-ı dil-sitān
Niçün olurdu cān gibi ya dīdeden nihān
- 4 Ruḥsāruñ üzre ṭurralar olmuş girih [giriḥ]
Gūyā Ḥicāza bağladılar Şām [iyān miyān]
- 5 La'lūñ [hayāli hokka-i hātırda var iken]
[Yākūt-ı nāba olmamış idi mekān kān]
- 6 Kıldı sücūd ḥad[düñe karşu gül ü semen]
İtdi kıyām kâ[metüñe serv-i büstān]
- 7 Ṭutdı cihāmı pert[ev-i hüsnüñ güneş gibi]
Ṭoldı şadā[-yı 'aşkuñ ile kāh-ı Kün fe-kān]
- 8 Eflāke çıkdı [velvele-i 'arsa-i zemīn]
İndi zemīne ğul[ğule-i āsmāniyān]
- 9 **Bāḳī**-şifat ne [būlbül-i rengīn-edā gele]
Ne ola ṭal'atuñ [gibi ferhunde gülsitān]
- 10 Ḥüsnüñ güliyle ba[ğ-ı cihān gülşen-i İrem]
Her su ḥezār būlbül [ü sad gūne dāstān]

- 11 Dergāh-ı Hāḫḫa [yüz turalum ber-mezīd ola]
Cāh u celāl-i salt [anat u baht-ı cāvidān]
- 12 Tā şem‘-i āfitā[b-ı cihān-tāba subh-dem]
Devrān ufuk[da vaz‘ ide bir sim şem‘dān]
- 13 Görsün nihāl[-i serv-i sanavber-hırāmuñı]
Ayruḫ çemen[de beslemesün bāgbān bān]
- 14 Şem‘-i bekāñı bād-ı fenādan [nigāh ide]
Dāmān-ı ‘avn u ‘is[met-i dārende-i cihān]
- 15 Bezmüñde baht sāḫī [vü ikbāl hem-nişīn]
Cām-ı sipihr sāḡ [ar-ı pülād-ı zer-nişān]

[3a]

[Kasīde 2]

[Figānī]¹

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 ‘Azm-i şikār idince şeh-i Ḳahramān ceng
Ser-geşte oldı ḫavf ile bu nīl-gün neheng
- 2 Aldı kemān Rüstem-i Zāl felek ele
Derende cān-verlere atmaḡ için ḫadeng
- 3 Ḳavs-i ḳuzah ḳanādı vü minḳārī mäh-ı nev
‘Anḳā-yı çarḫa mihr-i dıraḫşān çalgı çeng

¹ *Figānī Dīvānī’nda* bu kasīde 25 beyittir (Çaylı, 2015). *Mecmū‘a’da* 12 ve 15. beyitler bulunmayıp toplam 23 beyit yer almaktadır.

- 4 'Ankâ iken hamâme gibi ... döner
Ser-geşte oldı havfuñ ile çarḫ-ı nîl-reng
- 5 İskender ġâzî vü Nerîmân kârzâr
İsfendiyâr-ı ma'rake Efrâsiyâb-ı ceng
- 6 Sultân-ı berr ü baḫr u Süleymân-ı şarḫ u ġarb
Şâhib-kırân-ı devr-i şehinşâh nîk-neng
- 7 Fahr ider idi ey şeh-i gerdün-ı kevkebe
Ṭutsa rikâbın Āşafuñuñ Hüsrev ü Peşeng
- 8 Kem ḫullaruñ durur ki şalınmışdur uçlara
Şultân-ı Mışr u Şâm u 'Acem Erdel ü Fireng
- 9 Telḫ olduğına kâm-ı baḫr bu durur sebab
Su oldı havf-ı ṭıġuñle zehre-i neheng
- [3b]**
- 10 Şol ḫaddedür sükün ü vaḫâruñ ki olmaya
Bâr-ı girân-ı ḫaşmetüñe küh-ı Kâf deng
- 11 Cândan ümîdi¹ kesdi görüp berḫ-i ṭıġuñı
Gökde bulutla ceng ü cidâl eyleyen peleng

¹ ümîdi ME: ümîd FD

- 12 Olup havāle gürz ü ki şeş-perüñ
Vāsī'-i cihānı eyledi anuñ başına¹ teng
- 13 Cān atdı Kāfa havf ile Sīmurğ bāl açup
Pervāz idince nāvek-i şāh-ı huceste-neng
- 14 Yedüp getürmege şeş-i hāver şikāruña
Tağdı sipihr şīrine zer-kār pāleheng
- 15 Hırsek² ne cānı var gele karşuña kim oquñ
Ger küh-ı Kāf ola³ siper eylemez direng
- 16 Her kim tekāver üzre göre dir seni şehā
Sultān-ı hāver-i felek-i lāciverd-reng
- 17 Destüñe konalı senüñ ey şāh-bāz 'adl
Oldı sipihr beyzāları ayağına zeng
- 18 Bir şüret ile dağı görünürdi midhatüñ
Āyīne-i tabī'atımı tütmasaydı jeng
- 19 Tab'-ı **Figānī** yüksek uçardı Hümā gibi
Şāh-ı yegāne itse eger⁴ rağbet-i küleng

¹ başına ME: gözine FD

² hırsek ME: fürsüñ FD

³ ola ME: olursa FD

⁴ eger ME: aña FD

20 Tab‘um semendini oşaram ehl-i nazm olan
Meydâne gelsün eylesün hîç ‘özr-i leng

21 Terik eyle lâfi dâver-i devrâna kıl du‘â
Tab‘uñ çü kıldı¹ midhat-ı zâtında lâl ü deng

22 Türk-i felek niteki alup destine kemân
Naħcîr kaçdına ata her yaña ol² hadeng

23 H‘urşîd mâkiyâni ola bezmüñe kebâb
Muṭrib o bezme zühre-i zehrâ-yı şüh u şeng

[3a]

[Gazel 1]
[Der-Kenâr]
Emrî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Çarḫ cellâd olmağa beñzer ki tedbîr eylemiş
Dūd-ı âh-ı ‘âşıkı bir bendi³ şemşîr eylemiş

2 Alnına tamğa urupdur ḫâkim-i kudret gülüñ
Rüy-yı yâr ile meger da‘vâ-yı tezvîr eylemiş

3 Ey şanem la‘lüñ hayâlin dilde naḫş itmiş [rakib]
Vây bu kâfir deyrde İsi‘yi taşvîr eylemiş

¹ kıldı ME: oldı FD

² yaña ol ME: cânibe FD

³ bendi ME: şâmî ED, (Saraç, 2002)

4 Gören ebrûlarım şanma ki rümmâl kazâ
.... sitem şafha-i cebhemde tahrîr eylemiş

5 Bu dil-i dîvânenün ‘aşkuñda **Emrî**
Halka halka dâğlardan aña zencîr eyle[miş]¹

[4a]

[Gazel 2]

[Bâkî]

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ûlün

1 Hüsni ile saña öykünemez çün gül-i ra’nâ
Hüzni ile baña beñzeyemez bülbül-i şeydâ

2 Cân almada nâzûklük ile la’lûñe söz yok
Hâlûñ dahı bir dânedurur fitnede ammâ

3 Tuğrâsı berâtuñ yazılır ekser[i]² altun
Hüsniñde kaçuñ zerd olur ise n’ola şâhâ

4 Bezm içre şürâhî gibi kan ağladuğum bu
Sâkî eyle kan yağı oldu mey-i hamrâ

5 İller yiye şeftâlûsını bâğ-ı cemâlûñ
Ey sîb-zekân **Bâkî** nice bir diye eyvâ

¹ *Emrî Dîvânî*’nda 4 ve 5. beyitler bulunmamaktadır. (Saraç, 2002)

² ekser ME: ekseri BD

[Gazel 3]

[Bâkî]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Nedür bu hândeler bu işveler bu nâz bu istignâ
Nedür bu cilveler bu şiveler bu kâmet-i bâlâ
- 2 Nedür bu 'arız u hadd ü nedür bu çeşm ü ebrûlar¹
Nedür bu hâl-i Hindûlar nedür bu hâbbetü's-sevdâ
- 3 Nedür bu pîç pîç ü çîn çîn ü ham-be-ham kâkûl
Nedür bu turrallar bu halka halka zülf-i müşg-âsâ
- 4 Miyânuñ rişte-i cân mı gümüñ âyîne mi sîneñ
Bünâgüşuñla mengüşuñ gül ile jâledür güyâ
- 5 Vefâ ummaz cefâdan yüz çevürmez **Bâkî** 'aşıkdur
Niyâz itmek aña cânâ yaraşur saña istignâ

[4b]

[Gazel 4]

Nizâmî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Ka'be-i hüsn ü melâhat dimeyen sen şaneme
Maḥrem olmadı ḥarîm-i ḥaremi muḥtereme
- 2 Ser-i zülfüñi dehânuñda görüp ḥaste gönül
Didi ḥayfâ ki irer âḫırî 'ömrüñ bu deme

¹ Mecmû'a'da, *Bâkî Dîvânı*'ndan farklı olarak 2 ve 3. beyitler yer değiştirmiştir.

- 3 Görelî kâmet ü zülf ü dehenüñ harflerini
Ugradum fâriğ ü âzâde yürürken eleme
- 4 Lezzetinden iki yarıldı zebânı kalemüñ
Leb-i la'lüñ şıfatın tâ ki getürdi raqama
- 5 İrem-i vaşla **Nizâmî** didüm âsân irem
Didi cân virmeden irmez kişi bâğ-ı İreme

[Gazel 5]

‘Abîdî

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Dem-be-dem taht-ı Süleymânı gönül yâd eyle
Her nefes âhuñ ile cismüñi bir yâd eyle
- 2 Hâne-i tende dili derd ile ğam öldürüyor
Meded ey nâle çıkup taşrada feryâd eyle
- 3 Ol civânuñ ğam-ı haţtın çekemez haste gönül
Çeşmi ey pîr-i ecel katlüme irşâd eyle
- 4 Ol boyı serv-i revânsuz olamam ey firqât
... da eger gel beni âzâd eyle
- 5 Ey **‘Abîdî** müjesi tîri gezer eylemez hiç
Sen gerekse siper-i sîneñi pülâd eyle

[5a]

[Gazel 6]

Azîzî

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1 Bir görürsün beni agyâr ile ihsânuñda
Eyü yatlu bir imiş pâdişehüm yanuñda

2 Çâr-tâķ-ı felege çıkdı figānum gerçi
İşidilmez senüñ ammâ der-i dîvānuñda

3 Şan iki pâre bulutdur meh-i nev şeklinde
Ebruvān-ı siyehüñ cebhe-i tâbānuñda

4 'Ömri oldukça hâlâş olacağın inanmazın(?)
Dil ki bend oldı senüñ zülf-i perîşānuñda

5 Nice demdür ki 'Azîzî aķıdup gözyaşın
Cüy-veş nâle ider vādî-i hicrānuñda

[Gazel 7]

Azîzî

Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün

1 Dîde giryān sîne büryān oldı cismüm nâ-tüvān
'Aşķ-ı yâr ile işüm Allāha ķalmışdur hemān

2 Kandesin ey şāh-ı hübān-ı cihānum gel yetiş
'Ālemi virdi fenāya leşker-i eşķ-i revān

- 3 addümi evgān idüp meydān-ı amda eyledüñ
Düd-ı āh-ı pür Őerārum aña gūy-ı zer-niŐān
- 4 a belürdi irişüp pāyāna devr-i hüsnüñ āh
Fitneler peydā olurmiŐ olıca āir zaman
- 5 o yayılsun gün gibi nazmuñ **Āzizī** ‘āleme
iŐŐa-i Yūsuf gibi dillerde olsun dāsıtān

[5b]

[Gazel 8]

ayretī

Mef‘ülü Mefā‘ilün Mef‘ülü Mefā‘ilün

- 1 Ne āteŐ ü bād ü ne āb ü gil idüm cānā
Sen serv-i hevā-baŐa ben mā‘il idüm cānā
- 2 Daı gili Ferhāduñ olmamiŐ idi tamīr
Ben rāh-ı maabbetde¹ pā-der-gil idüm cānā
- 3 ‘Ālemde henüz adı yād olmadın engürüñ
um-āne-i vade[tde]² ben anzil idüm cānā
- 4 Leyliye henüz³ Mecnūn olmamiŐ idi meftün
Ben vādī-i ayretde lā-ya‘il idüm cānā

¹ maabbetde ME: meŐakatde HD (Musluolu, 2021)

² vade ME: vadetde HD

³ henüz ME: daı HD

- 5 ‘Aşķ eyledi āvāre ben **Ħayretīyi** yoħsa
Her ĥıdmete cān ile müsta‘cil idüm cānā

[Gazel 9]

Bākī Efendi

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Gül gülse dā‘im ağlasa bülbül ‘aceb degül
Zīrā kimine ağla dimişler kimine gül
- 2 Pākīze-ṭab‘ u şāf-dil ü pāk-meşrebüz
Ħüsnüñ güline düşse n’ola jāle-veş göñül
- 3 Bezm-i şafā vü ‘ayşa şalādur bilenlere
Şīt u şadā-yı bülbül ü berg ü nevā-yı gül
- 4 Ħüsn-i ruħuñla luṭf-ı lebüñden ĥaber virür
Hep āb u tāb-ı cevher-i cām ¹[u] şafā-yı mül
- 5 **Bākī** ‘acüz-ı dehre er olmaz zebün olan
Merdān-ı rāh-ı ‘aşķ dimezler aña recül

[6a]

[Gazel 10]

Fiğānī

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Koma elden ķadehi yār-ı vefā-dār olıcaķ
Kişiyē hoş dem imiş hem-demi dil-dār olıcaķ

¹ cām ME: cām u BD

- 2 Habs idermiş zenahuñ zülfüñe ber-dâr olanı
Ne kılısar ‘acebâ ben dağı ber-dâr olıcağ
- 3 Her ne cevruñ var ise baña¹ dirîğ eylemedüñ
Düstum sencileyin olsa baña yâr olıcağ
- 4 Kademüñ hâkine yüz sürdüğümi didi gören
Dünyede buncılayın² olsa havâ-dâr olıcağ
- 5 Dir imişsin ki **Figânîyi** bugün öldüreyin
Ne tekellüf şanemâ hizmet-i³ yârân olıcağ

[Gazel 11]

Rahmî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Yüsuf-ı gül-çihresüz gülzâr zindândur baña
Bezmgâh-ı kaşr-ı ‘işret beytü’l-ağzândur baña
- 2 Dâğlar güller elifler oldu yir yir servler
Seyr-i bâğı neyleyem sînem gülistândur baña
- 3 Eyle tolmışdur gözüm gönüm hayâl-i yâr ile
Kande bakşam görinenler nağş-ı cânândur baña

¹ baña ME: caña FD, (Çaylı, 2015)

² buncılayın ME: bencileyin FD

³ hizmet-i ME: hizmete FD

4 Mey şarāb-ı Kevşer ü sākī-i gül-ruḥ ḥūrdur
Gūşe-i meyḥāne zāhid bāġ-ı Rıdḩvāndur baña

5 Rind-i rüsvāyem bugün devr-i felekde **Raḥmiyā**
‘Ar u nāmūs u şalāḥ u zūhd bühtāndur [baña]

[6b]

[Gazel 12]

Meylī

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Feilātün Fe‘ilün

1 Mā’ī dülbendümi eyle kāküli ol tersānuñ
Göge çekilmiş midür fi’l-mesel ejderhānuñ

2 Germ olup def..... meclis de gögüs kaḩdı diyü
‘Aybını yüzine ururdu yine muḩrib anuñ

3 Devr-i ḩüsnüñde şaçuñdur baña menşûr-ı cüñun
Ki olur faşl-ı bahār olsa ḩükm-i sevdānuñ

4 Yaġdurup tīr-i belā yaġmaladuñ cān u dili
Yok mı pāyānı efendi daḩı bu yaġmanuñ

5 Büt-i tersālara dur meyli gelmez
Meylī çün vīrānuñ

[Gazel 13]

Riyāzī

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Benüm rûḥ-ı revānum tā ki cānum tendedür tende
Göñül sen serv-i āzāde muḳarrer bendedür bende
- 2 Ḳarār itmez göñül bir laḫza pes ben mübtelā ile
Giriftār-ı ğam-ı aşḳuñ olalı sendedür sende
- 3 Bugün kūyunda bulmadum o servi ḳanlar ağladum
Şaba billāh dildārı ḫaber vir ḳandedür ḳande
- 4 Ḥayāl-i 'aşḳ -ı cānāna raḳībā sen irişmezsın
Her iş ehli var ehli o şan'at bendedür bende¹
- 5 Vişāli ahdine yārüñ **Riyāzī** i'timād etme
O serv-i ğonce-leb yārüñ işi hep ḫandedür ḫande

[7a]

[Gazel 14]

Ḥalīlī

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ülün

- 1 Biḫamdillāh ki hicrān oldı āḫir
Cefā vü cevr-i cānān oldı āḫir
- 2 Yine vuşlat sarāyı oldı ābād
Makām-ı hecr vīrān oldı āḫir

¹ Bu beyitte vezin çıkmamaktadır.

3 İrişdi fırsatı 'ayş u şafānuñ
Zamān-ı āh u efgān oldı āhir

4 Gōñül şehrinde tūran leşker-i ğam
Bu şādīden perīşān oldı āhir

5 **Halīlī** ... mend ü derdmendüñ
Bugün derdine dermān oldı āhir

[Gazel 15]

Figānī

Fe'īlātün Feilātün Feilātün Fe'ilün

1 Demidür ağladuğın görse bu ben maḥzūnuñ
Eşk-i çeşmi kuruyu qala idi Ceyhūnūñ

2 Leylīnūñ yolına cānını fedā itdüğüçün
Nāz ile urdı şıdı kāsesini Mecnūnuñ

3 Ben gedā ağladugumca güzelim bülbülveş
Gül gibi sen gülesin böyle midür qānūnuñ

4 Hecr ile cevr ü cefā miḥnet ü ğam derd ü belā
Ṭal midur qaddini dāl eyleye ben maḥzūnuñ

5 Pādişāh ile **Figānī** beni bir tutduğıçün
Ayağın olmaludur cām-ı mey-i gülgūnuñ

[7b]

[Gazel 16]

Fiġānī

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Ḥamdülillāh ki irişdüm yine küy-ı yāre
İstedüġine irermiş kişi vara vara
- 2 Bāde-nūřam baña cām-ı leb-i la'lüñ řunsuñ
Ḥaṭṭ-ı sebzüñ nideyüm tevbelyem esrāra
- 3 Zāhidüñ hırķası şad-pāre velī 'uřřāküñ
Rīze rīze bedeni yüregi pāre pāre
- 4 'Ömrüñ oldukça nigārā şekeyüm derd ü gamuñ
'Āķıbet rāh-ı belāda olayın bīçāre
- 5 Ey **Fiġānī** ne kılam āh u fiġān etmez eşer
Nideyin neyleyeyin düşdi ġöñül civāre

[Gazel 17]

Fiġānī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Girdüm muhīṭ-i 'ařķuña¹ şandum ben anı sıġ
Başumdan aşdı mevc-i belā nā-gehān dirīġ
- 2 Ferhād mātemini ṭutar daġı² bī-sütün
ġök şardı Ḥusrevā başına şanma anı mīġ

¹ 'ařķuña ME: 'ıřķa FD, (Çaylı, 2015)

² daġı ME: henüz FD

- 3 Hacı kesilmeyüp taçılır¹ gördi yanına
Ol belde ben seni buluram didi aña tığ
- 4 Hacı idelüm didüm gözüme varımı² didi
Nem var ise nazarda göreyin³ degül dirîg
- 5 Ebr-i duhân-ı âh ile sen de⁴ **Figâniyâ**
Mânend-i küh cümle⁵ yüküni yuğarı yig

[8a]

[Kaside 3]⁶

[Bâkî]

[Kaside-i Bâkî Efendi Der-**Hâk Sünbül Berây-ı Mehmed Çelebi**]

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Gerçi sünbül çoğ olur gülşen-i 'âlemdür bu
Lîk rengîn ü muğarrâ olmaz her sünbül
- 2 N'ola qadr [ü]⁷ şerefün sâl-be-sâl olsa mezîd
Her yıl arturmadadur dâneysi dirler sünbül
- 3 Götürüp tâ ki şehensâh-ı bahâruñ tuğın
Getüre cünd-i şitâ üstine leşger sünbül

¹ taçılır ME: taçınur FD

² varımı ME: varımı FD

³ göreyin ME: görünen FD

⁴ âh ile sen de ME: âha çü qâdirsin FD

⁵ cümle ME: sende FD

⁶ *Mecmû'a*'da 8a'de başlayan Bâkî'nin 'Sünbül' kasidesi 8b, 15b, 18a ve 18b olmak üzere farklı sayfalarda yer almaktadır. Şiirin bütünlüğünü sağlamak amacıyla kasidenin tamamına 8a'dan sonra yer verilmiştir. Sabahattin Küçük tarafından hazırlanan *Bâkî Divânı*'nda bu kaside 47 beyittir. *Mecmû'a*'da ise 16, 37 ve 38. beyitlere yer verilmemiştir (Küçük, 1994).

⁷ qadr ME: qadr ü FD

4 Ser-i a'dāña taqa seng-i melāmet güller
Ola düşmenlerüñüñ başına şeş-per sünbül

5 Cür'a-rîz olsa eger gülşene cām-ı keremüñ
Tuta nergis-şifat elde kadeh-i zer sünbül

6 Hāline 'ayn-ı 'inayetle nigāh eyler iseñ
Göz açup ide nazār niteki 'anber sünbül

7 Bezmüñe gelmek ile bu ne kerāmetdür kim
Dimeye şayf u şitā bitüre micmer sünbül

8 Dāne hāt jāle nuqaş nefha-i meşgīn ma'nā
Yazdı levh-i çemene bir gāzel-i ter sünbül

9 Ğam-ı gīsūñ ile āşüfte degül ger sünbül
Ne için böyle perīşān olur ekser sünbül

10 Var ise turralaruñ bāğ-ı cinān sünbülidür
Koymadı(?) bāğda ol resme mu'anber sünbül

[8b]

11 Ğoncanuñ cānı mı var öyküne la'l-i lebüñe
Zülfüñe kaç başı var ola ber-ā-ber sünbül

12 Olımaz reh-güzer-i hākine hem-pā 'anber
İdemez saçlarına kendüyi hem-ser sünbül

- 13 Bāde-i la'lüñe hemşîre şarāb-ı gül-fām
Zülf-i müşgîn-i semen-sāña birāder sünbül
- 14 Hüb olur 'arızuñ üstinde o haṭṭ-ı müşgîn
Āb-ı nāb içre ṭurur tāze vü hoş-ter sünbül
- 15 Urınup farkına bir tāk-ı mücevher sünbül
Oldı iqlīm-i çemen taḥtına server sünbül
- 16 Şeh-levendāne şikest eyledi ṭarf-ı külehin
Gögsinüñ dügmelerin çözdü ser-ā-ser sünbül
- 17 Oldı gülşen yine bir dilber(?) müşgîn mergül
Şol kadar virdi yine¹ zīnet ü zīver sünbül
- 18 Çihre gül sīne semen çeşm-i mükeḥḥal nergis
Haṭ çemen gonca dehen ca'd-ı mu'anber sünbül
- 19 Yazdurup misk² ile boynına ḥamā'il ṭaḥdı
Kendüye itmek için ḥalkı musaḥḥar sünbül
- 20 Şaḥn-ı gülzāra gelüp eyledi 'arz-ı dīdār
Jālelerden ṭaḥınup gūşına gevher [sünbül]

¹ yine ME: aña BD

² misk ME: müşg BD

- 21 Beñzer ol bŷy-ı dil-āvīz ile mŷy-ı yāre
Başlar ŷzre n'ola eyler ise yir sŷnbŷl
- 22 Yine gŷmgŷk dere¹ batmış ıķa geldi emene
Nev-bahār oldı diyŷ virdi ħaberler sŷnbŷl
- 23 Beden-i pāki neden bŷyle olurdu ħoř-bŷ
Olmasa misk² ŷ gŷl-āb ile muħammer sŷnbŷl
- 24 Var ise bencileyin ‘āřık-ı zār olmuşdur
Gŷk gŷk itmiş dŷginŷp cismini yir yir sŷnbŷl
- 25 ‘Ařķ sevdālarına uğramasa ķalmaz idi
Mŷy-ı jŷlīde ile bir ten-i lāğar sŷnbŷl
- 26 Yine Fir‘avn-ı řitā ceysine Mŷsā-mānend
Eyledi elde ařāsını bir ejder sŷnbŷl
- 27 Sāķiyā zevrakı sŷr bād-ı bahār esdi yine
Sebzezār oldı yem-i aħđar u lenger sŷnbŷl
- 28 Nev-‘arŷs-ı çemene māřıřadur faşl-ı bahār
Kim anuñ ħāme-i miskīnine³ beñzer sŷnbŷl

¹ dere ME: tere BD

² misk ME: mŷřg BD

³ miskīnine ME: mŷřgīnine BD

- 29 Şahn-ı gülşende yatupdur gice var ise meger
Ki taşınmış seherî başına güller sünbül
- 30 Yine ferrâş-şifat destine cārüb almış
Ki ide hizmet-i hâk-i der-i dâver sünbül
- 31 Fâzıl-ı dehr Mehemmed Çelebi kim eflâk
Bâğ-ı fazlında toköz dânelü bir ter sünbül
- 32 Geldi bir Hindü-yı bî-çâre-şifat işigüñe
Çarazı bu ki çapuñda ola çâker sünbül
- 33 Bâğ-ı luţfuñda meh ü mihr iki aḥḳar nergis
Keremuñ gülşenine sünbüle bende-i¹ sünbül
- 34 Būy-ı luţfuñla güzâr eylemese bâğa nesīm
İdemez ḥalk dimâğını mu‘ atṭar sünbül
- 35 Balsa bārân-ı safâñ² ile eger neşv ü nemâ
Ḳad-i bālâ çeke mânend-i şavber sünbül
- 36 Ebr-i cūduñdan eger irse nem-i in‘ âmuñ
Bitüre ḥâre gül ü lâle vü mermer sünbül

¹ bende-i ME: sünbüle BD

² safâñ ME: şehâñ BD

- 37 Ger oğınsa nefes-i luđf¹ dem-i iħsānuđ
Gidere dūd-ı kebūdı vire āzer sūnbül
- 38 Nūr-baħş olsa eger bāga erāğ-ı luđfuđ
Şem[ ] vār eyleye eđrāfı mūnevver sūnbül
- 39 Lāle reşk-i ruħ-ı gūl-gūnuđ ile pā-der-gil
Ėam-ı zūlfūđle perīşān u mūkedder sūnbül
- 40 Ruħlaruđ ūzre yatur zūlf-i semensā gūyā
Gūl-i terden idinūr kendūye bister sūnbül
- 41 Ėađ-ı miskīn-i² mūşgīn-i leb-i la[ ]lūđe mānend olamaz³
Bulsa ger perveriş-i eşme-i Kevşer sūnbül
- 42 Yaraşur zūlf [ ] ruħuđ vaşfına defter yazsam
Kāğıdı berg-i gūl ola Ėađ-ı defter sūnbül
- 43 Levħ-i Ėāđırda Ėađuđ naķsını taşvīr itdüm
Olmadın şafħa-i gūlzāra muşavver sūnbül
- 44 Nazm-ı eşĖāsa kıyās eyleme **Bāķi** şı[ ]rin
Ola mı her giyeh-i Ėuşke ber-ā-ber sūnbül

¹ luğf ME: luğf u BD

² miskīn-i ME: mūşgīn-i BD

³ olamaz ME: olmaz BD

[8b]

[Gazel 18]

[Bâkî]

Ġazeliyyât-ı Bâkî Efendi

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1 Bilini kaçmadadur ol şanemüñ derd ü belâ

Yoğsa şîrîn lebi 'âşıklara hâzır helvâ

2 Ser-i zülfiyle hâtin örter imiş dirler o şüh

Açmadı kimseye ammâ burayı¹ bād-ı şabâ

3 Āteş urmuş yüzi gül hırmenine ol mâhuñ

Devr-i sâğarda ruğın 'aksini kılmış peydâ

4 Meclis-i meyde leb-i yâre tolaşur dirler

Elüme girmeye mi bir dağı cām-ı şahbâ

5 Lü'lü-i² hâme ile çeşme-i dilden **Bâkî**

Eyledi kâ'ide-i âb-ı hayâtı icrâ³

[9a]

[Kasîde 4]⁴

[Figânî]

Kasîde-i Figânî der Vaf-ı Sür Merhum Kemâlpaşazâde

Mef'ülü Fâ'îlatü Mefâ'îlü Fâ'îlün

1 Bir şubh kim⁵ felek tutuğundan 'arūs-vâr

Oldı hezâr cilve ile mihr âşikâr

¹ burayı ME: orayı BD

² lü'lü-i ME: lule-i BD

³ *Bâkî Dîvânı*'nda yer alan 4 ve 6. beytlere *Mecmû'a*'da yer verilmemiştir.

⁴ *Figânî Dîvânı*'nda bu kasîde 23 beyittir, *Mecmû'a*'da 15, 17 ve 23. beytlere yer verilmemiştir.

⁵ şubh kim ME: şubh-dem FD

2 Şaçdı sîm-i semendine encüm cevâhirin
Dâmâd-ı çarḫ varını itdi aña nişâr

3 Oldı şafaḫ ‘abâ-yı surḫ u hilâl zîn
Şubhuñ ‘arûsı olmağa çarḫ atına süvâr

4 Bu şādılıḫla bir yere geldi melâ’ike
Çarḫuñ tonatdı ḳal’aların tâbiş-i nehâr

5 Cân gözi ile seyr ider iken bu ‘âlemi
Düş oldı anda çeşmüme bir ḳaşr-ı zer-nigâr

6 Gördüm bir âsitâne ki göz görmemiş añı
Gerdün-medâr u kūh-vaḳâr u zemîn-ḳarâr

7 Didüm bu âsitâne kimündür didi ḫired
Ol efḫal-ı zamâne vü mümtâz-ı rûzgâr

8 Bū Bekr-i Sıdk u hāmī-i dîn ü ‘Ömer-zafer
‘Oşmân-ḫayâ ‘Alī-kerem ü Aḫmed-iştihâr

9 Keşşâf-ı müşkilât-ı paşâzâde kim anuñ
Kâ’il kelâm-ı mantıḫına zümre-i kibâr

10 Ben kâni nice beñzedeyin¹ dest-i cūdına
Kim reşḫası durur kefinüñ lücce-i bihâr

¹ ben kâni nice beñzedeyin ME: anı niçe şebîh ideyin FD

[9b]

- 11 ‘Ahdinde kimse añlamaz¹ illā meger ki küh
Dökmez kimesne gözyaşın illā ki cūybār
- 12 Bilmez düğün evini çanağ taşır ol kişi
Beñzer dise² işigüñe³ çarğ-ı zer-nigār
- 13 Bişdi şu deñlü maṭbah-ı cūduñda⁴ at‘ime
Aldı naşīb dānesini yirde mūr u mār
- 14 Kef geçmiş idi gerçi içinden⁵ köpük kuşup
Oldı ğarīğ n‘imetüñe baħr-ı bī-kenār
- 15 Bir cāriyeñ durur adı Ĥ‘urşid⁶ mihr-i çarğ
Ṭās-ı sipihri başda götürür legençevār
- 16 Vaşf eylemekde zātuñı ey Murtāzā-süħan⁷
Dürc-i⁸ cevāhir oldı zebānum çü Zülfiğār
- 17 Ögdül virürse ‘arşa-i nazm içre şā‘ire
Meydān alurdı tevsen-i ṭab‘-ı süħan-güzār

¹ añlamaz ME: inlemez FD

² dise ME: dir ise FD

³ işigüñe ME: eşigine FD

⁴ cūduñda ME: sūrunda FD

⁵ kef geçmiş idi gerçi içinden ME: kef kef geçerdi gerçi acından FD

⁶ Ĥ‘urşid ME: ħarīde FD

⁷ süħan ME: seħā FD

⁸ dürc-i ME: dürr ü FD

- 18 Evşâf-ı sūr-ı¹ kadrüñe tākāt getürmege
Urdum semend-i ta'buma bir² zīn-i i'tizār
- 19 Kāşır zebān-ı nāṭıka medḥinde ḥāmeveş
Müñr ur **Figānī** ağızuña sen de devātvār
- 20 Tā kim sipihr bīvesine nev-‘arūsveş
Her bāmdād k’ola şafağ gāze-i ‘izār

[10a]

[Gazel 19]

Bākī Efendi

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Lebüñe dirler ise ğonca-i gülden terdür
Şaḫın incinme begüm ḥaylice rengīn yirdür
- 2 Dehenüñ tūtī-i şekker-şiken olsa ne ‘aceb
Leb-i şīrīn ü ḥat-ı sebz aña bāl ü perdür
- 3 Zülfine gerçi hemān sünbül-i ter hem-serdür
İkisinden de siyeh kāküli bālā-terdür
- 4 Ḥalka-i zülfi ḥayāli gözimüzden gitmez
Güyyā çeşm-i ‘alīl üzre siyeh çenberdür

¹ evşâf-ı sūr-ı ME: vaşf-ı süvâr-I FD

² bir ME: ben FD

- 5 Dökilen kanlara bak dīde-i giryānumdan¹
Düstum **Bākīye** raḥm eyleyecek demlerdür

[Gazel 20]

Bākī Efendi

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Levḥ-i ḥāṭırda ḥaṭuñ naqşını yazmaq 'amelüm
Künc-i ḥalvetde senüñ fikr-i lebüñdür emelüm
- 2 Yitişinceydi hemān derdine ben bīmāruñ
Mīve-i vaşlına yāruñ nideyin irmez elüm
- 3 Bülbülüñ medḥ idüp ol şāḥ-ı gül-i ter didügi
Bir 'ömür dörpisdür ḫaddüñe nisbet güzelüm²
- 4 Ādemüñ ehl-i riyā sözleri ḫanın ḫurıdur
Sāḫıyā ṭoldura şol ḫan olacağı içelüm
- 5 Bāde-i mihr ü vefā sāğarıdur ey **Bākī**
N'ola devr eyler ise bezm-i cihānı ḡazelüm

¹ giryānumdan ME: giryānından BD

² *Bākī Dīvānı*'ndaki 4. beyite *Mecmū'a*'da yer verilmemiştir (Küçük, 1994).

[10b]

[Kasīde 5]

[Figānī]

Ḳasīde-i Figānī Der Medḡ-i Āṣaf -ı Sulṭān Süleymān

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Girince cāme-i ḡāba cihān-ı bŭḡalemŭn
Uyudı fitne-i 'ālem kevākib açdı 'uyŭn
- 2 Ḥurŭs-ı 'arṣa ḡidā itmeḡe yāḡŭd ol ŧeb
Kevākib erzenin ŧlçerdi keyl ile gerdŭn
- 3 Nŭcŭm çeṣmine çekmek dilerdi yāḡŧd kuḡl
Sipihr bīvesi çŧzmiṣ yā zŭlf-i ḡāliye-ḡŭn
- 4 Cihānı almıṣ idi cŭnd-i Hindŭ-yı ŧāmī
İrince ḡusrev-i ḡāver livāsın itdi nigŭn
- 5 Geçŭp oturdı çŭ taḡta o ḡusrev-i ḡitī
Cihāna ŧaçdı zer açup ḡazīne-i¹ medfŭn
- 6 Yumaḡa çirk-i ŧebi çarḡ-ı cāme-ḡābından²
Getŭrdi çeṣme-i ḡŭr āb u ḡurṣ-ı meh sābŭn
- 7 Cihāna mu'cizesi zāhir oldı Mŭsī-veṣ
Çıkardı ŧubḡ çerāḡın kevākib-i³ gerdŭn

¹ ḡazīne-i ME: defīne-i FD

² çarḡ-ı cāme-ḡābından ME: cāme-h'āb-ı gerdŭndan FD

³ ŧubḡ çerāḡın kevākib-i ME: çŭn Yed-i beyzāyı ŧubḡ-dem FD

8 Şarîr şanma şadâsını kilik-i giryânuñ
Baş üzre dikilüben medhüñi oğur mevzün

9 Sipîhr-i dîn ü düvel Āşaf-ı Süleymân Şâh
Revân öñüñce nice Erdevân ü Efrîdün

10 Dikildi sancağı dîñüñ kılâ'-ı küffâre
Mağar olalı semendüñ semîne şehri-i butün

[11a]

11 Öñüñce kim tura ey Āşaf-ı zamâne senüñ
Başına yıkar idüñ Beçi kaçmasa mel'ün

12 Kılâ' idinse cibâli 'adü neberdüñde
Şalınca şeşper-i çahruñ hemân ider hāmün

13 Dem-i veğâda çü atıldı top-ı ejder-dem
Başına¹ kondı o dem kâfirüñ çara çuzgun

14 Bu süz-ı nâr-ı felâket baña olur gülşen
Halîlüm ola eger luţf u cüduña mağrûn

15 Kef-i sehâña nice beñzeye senüñ 'ummân²
Yanuñda dâne-i çardal defîne-i Kârün

¹ başına ME: leşine FD

² nice beñzeye senüñ 'ummân ME: senüñ nice beñzeye 'ummân

16 Kimesne rişte-i nazmu[mı] ħabbeye almaz
Cevāhir-i süħanum olsa lü'lü'-i meknūn

17 Çerāguñ olsun uyandur bu ħ'āb-ı ħafletden
Fiġānī çākerüñi itme ħayriye memnūn

18 Degül ħadūñ çü mediħ olmaħ Āşaf-ı dehre¹
Götür du'āya livā gibi ellerūñ eknūn

19 Ĥiyām-ı ħadrüñe şems ola şemse-i zerrīn
Niteki yücele tāk-ı muħarnes-i gerdūn

20 Niçe ki naşb ide ħūr rāyet-i zer-endūdın
Sipih ḳal'asına rumħ-ı şāmı ḳıla sütün²

[11b] [Gazel 21]
[Bāḳī]
Der Vaşf-I La'l
Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1 Şīrīn lebūñ yanında olur şermsār la'l
Rengīn sözūñ ḳatında bulur inkisār la'l

2 Ĥāk-i ruhuñ gedāsi bir āvāre misk-i Çīn
La'l-i lebūñ fütādesi bir ħāksār la'l

¹ degül ħadūñ çü mediħ olmaħ Āşaf-ı dehre ME: Yeter şikāyet-i faḳr ü felāket-i devrān

² *Fiġānī Dīvānı*'nda 23 beyit olan kasīdenin *Mecmū'a*'da 8, 16 ve 17. beyitlerine yer verilmemiştir (Çaylı, 2015).

- 3 Dürç-i dehâni var ise billür hoşkadur
Andan görünür iki laṭif âbdâr la'l
- 4 Dirsem 'aceb mi ḥâtem-i Cem devr-i meclise
Elmâs câm-ı sâde mey-i hoş-güvâr la'l
- 5 Nâzûk nihâli ol leb ü ruḥsâr-ı al ile
Bir şâḥdur ki olmuş aña berg ü bâr la'l
- 6 Degdi dehâni söyledi bir gün kulağuma
Güyâ ṭakıldı güşuma bir güşvâr la'l
- 7 Nûş itmeyince cür'a-i şâh-ı cihâni ḥâk
Kân içre ḥâşıl olmadı kâmil-'ayâr la'l
- 8 Ḥürşîd-i âsmân-ı sa'âdet Selîm Ḥân
Kim feyz-i câmı kâne bağışlar hezâr la'l
- 9 Bâğ içre dökse cür'asın altun piyâlesi
Zer hoşkalarla bitüre şâḥ-ı enâr la'l
- 10 Hem-vâre pâ-y-i rahş-ı şehen-şâha **Bâḳiyâ**
Rengîn sözüñden eyle firāvân nişâr la'l

[12a]

[Kasîde 6]

[Bâkî]

Kaşîde-i Bâkî Efendi Der Vaşf-ı Bahâr ve Medh-i Vezîr Ali Paşa

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Rûh-bağş oldu Mesîhâ-şifat enfâs-ı bahâr
Açdılar dîdelerin h'âb-ı 'ademden ezhâr
- 2 Tâze cân buldı cihân irdi nebâtâta hayât
Ellerinde harekât eyleseler serv ü çenâr
- 3 Döşedi yine çemen naç'-ı zümüröd-fâmın
Sîm-i hâm olmuş iken ferş-i harîm-i gülzâr
- 4 Yine ferrâş-ı şabâ şahñ-ı ribât-ı çemene
Geldi bir kâfile kondurdu yüki cümle bahâr
- 5 Leşker-i ebr çemen mülkine aqın şaldı
Turma yağmada yine niteki yağı Tâtâr
- 6 Başına¹ bir nice per taqınur altun tellü
Hayl-i ezhâra meger zanbağ olupdur serdâr
- 7 Dikdi leşkergeh-i ezhâra şnavber tûğın
Haymeler kurdı yine şahñ-ı çemende eşcâr

¹ başına ME: farkına BD

- 8 Döşedi mihr-i felek yolları dībālar ile
İtdi teşrīf çemen mülkini sulţān-ı bahār
- 9 Şubḥ-dem velvele-i nevbet-i şāhī mi degül
Şavt-ı murġān-ı hoş-elḥān u şadā-yı kuhsār
- 10 Çemen eţfālinüñ uyḥuların uçurdı yine
Şubḥ-dem ğulgule-i fāḥte ğül-bāng-ı hezār
- [12b]**
- 11 Dāye-i ebr yine ğoncelerüñ şeb-nemden
Başına aķçe dizer niteki eţfāl-i şıġār
- 12 Mevsim-i rezm degüldür dem-i bezm irdi diyü
Süsenüñ ḥaçerini tutdı ser-ā-pā jengār
- 13 Semenüñ sīne-i sīmīnin açup bād-ı seḥer
Çözdi ğülşende ğülüñ dügmelerin nāḥun-ı ḥār
- 14 Pīreḥen berg-i semen ğüy-ı girībān şeb-nem
Ġülsitān oldu bugün bir şanem-i lāle-‘izār
- 15 Zīb ü fer virmek için rüy-ı ‘arūs-ı çemene
Yāsemen şāne şabā māşıta āb āyinedār
- 16 Dür ü yāķüt ile bir naḥl-i muraşşa‘ şandum
Ergavān üzre dökilmiş қаterāt-ı emţār

- 17 Şiše-i çarhda gör bunca muşanna¹ nahli
Nice ārāste kılmış yine şun¹-ı Cebbār
- 18 Berg-i ezhārı hevā şöyle çıkardı felege
Pür-kevākib görünür günbed-i çarh-ı devvār
- 19 Dem-i ‘İsā dirilür bŷy-ı bahŷr-ı Meryem
Açdı zanbağ Yed-i Beyzāyı kef-i Mŷsā-vār
- 20 Cām-ı zerrīni ʈolu bāde-i gül-reng itmiş
Gŷl-i ra’nā seherī kılmag içün def²-i humār²
- 21 Zanbağun ğoncasıdur bāga gŷmiş bāzŷ-bend
Za’ferān ile yazılmış aña haṭṭ-ı tŷmār
- 22 Dehen-i ğonca-i ter dŷ[r]lŷ leṭā’if sŷyler
Gŷlŷp açılsa ‘aceb mi gŷl-i rengīn-ruḥsār
- 23 Gŷher-i fırsatı aldurma şaḫm devr-i felek
Sīm ŷ zerle gŷzŷnī boyamasun nergisvār
- 24 Cām-ı mey kaṭreleri sŷbhā-i mercān olsun
Gelŷnŷz zerk u riyādan idelŷm istiğfār

¹ muşanna¹ ME: murassa² BD

² *Bākī Dīvānı*’nda bu kasīde 55 beyittir. *Mecmŷ’ā*’da 12a ve 12b’de 20 beyitine yer verilen kasīdenin 31a’da ve 31b’de devamındaki 20 beyite yer verilmiştir. Şiirde bŷtŷnlŷĝŷ sağlamak amacıyla tamamı buraya alınmıştır (Kŷk, 1994).

- 25 Lāle şahṛāyı bugün kān-ı Bedahşān itdi
Jāle gülzāra nişār eyledi dürr-i şehvār
- 26 Dāmenin dürr ü cevāhirle pür itdi gül-i ter
Ki ide hāk-i der-i Hāzret-i Paşaya nişār
- 27 Şāhib-i tīg u kalem mālīk-i cām u hātem
Āsaf-ı Cem-‘azamet dāver-i Cemşīd-vekār
- 28 Āsmān-pāye hümā-sāye ‘Alī Paşa kim
İremez tāk-ı celāline kemend-i efkār
- 29 Şāḥ-ı gül neşv ü nemā bulsa nem-i luṭfindan
Ola her gonce-i ter bülbül-i şīrīn-güftār
- 30 Āb u gil müşg ü gül-āb ola çemen şahnında
Büy-ı hulkıyla güzāritse nesīm-i eşār
- 31 Tab‘-ı veḳkādın eger āteş-i raḥşān görse
Kızara aḥker-i sūzān nitekim dāne-i nār
- 32 Güneşi keff-i zer-efşānına beñzer dir idüm
Almasa māha ‘aṭā itdüğini¹ aḥir-i kār

¹ itdüğini ME: eyledüğün BD

- 33 Şöyledür keff-i güher-pâşı yemîn itmek olur
Ki 'atâsından irer bahre ğinâ ...¹ yesâr
- 34 Manzar-ı kaşr-ı sa'âdetden anuñ re'yi gibi
Rûy göstermedi bir şâhid-i ħurrem-dîdâr
- 35 Bâĝ-ı cûdında nihâl-i kereminden derilür
Luţf-ı bî-minnetinüñ mîvelerinden her-bâr
- 36 Manzar-ı himmetinüñ küngüre-i rif'atine
İremez şarşar-ı tûfan-ı fenâ birle ğubâr
- 37 İşiĝi ħâki² imiş yüz süreceĝ ħayf diyü
Taşdan taşâ döĝer başını şimdi enhâr
- 38 Serverâ cânı mı var devletüñ eyyâmında
Sünbülüñ turrasına el uzada şâĝ-ı çenâr
- 39 Eylemez kimse bugün kimse elinden nâle
Bezm-i 'işretde meĝer muţrib elinden evtâr
- 40 Şer'â uymaz n'idelüm nâle vü zâr eyler ise
Gerçi ħânûna uyar zemzeme-i müsîķâr

¹ ... ME: kane BD

² ħâki ME: taşı BD

[13a]

[Gazel 22]

[Muhibbî]

Sultân Süleymân

Fâ'ilâtün Fâ'ilatün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes şihhat gibi
- 2 Saltanat didükleri ancak cihân gavgâsıdır
Olmaya baht u sa'adet dünyede vahdet gibi
- 3 Kõ bu 'ayş u 'işreti çünkim fenâdur 'âkıbet
Yâr-i Bâkî ister iseñ olmaya tâ'at gibi
- 4 Olsa kumlar şağışınca 'ömrüne hadd ü 'aded
Gelmeğe bu şîşe-i çarh içre bir sâ'at gibi
- 5 Ger huzûr itmek dilerseñ ey **Muhibbî** fâriğ ol
Olmaya vahdet maqâmı gûşe-i 'uzlet gibi

[Gazel 23]

[Murâdî]

Sultân Murâd

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Nice tâkat getürsin çeşm-i 'âşık rûy-ı dildâre
Getürmez tâb çün bir lahza berķ-ı tâb-ı envâre
- 2 Muķîm-i hânķâh-ı 'aşķ olaldan bu dil-i pür-derd
Olup abdâl-ı miñnet bağrı yara cismi şad pâre

3 Tefekkür eylemez bir dem gönül efkâr-ı ğayriden
Bu dil yârũñ serîridür virilmez yol ağyâre

4 Ne çâre çâre andandur dil-i bî-çâreye her-dem
Çü yara uran oldur yine andan merhem ü çâre

5 **Murâdî**¹ sözlerinũñ gösterür her ħarfi bir ħikmet
Ne ħikmet belki ‘ibretdür devâdur cümle bîmâre

[13b] [Gazel 24]
[Selîmî]
Sultân Selîm
Fâ‘ilâtũñ Fâ‘ilâtũñ Fâ‘ilâtũñ Fâ‘ilũñ

1 Kudretin izhâr idüp Hağ Hağreti ‘azze ve cel
Cümle ħübân içre sen cânânı kılmış bî-bedel

2 Mışr-ı dilde şâh olur yüzũñ görüp olan esîr
Ħüsni ey Yûsufdan aĥsen ey güzellerden güzel

3 La‘l-i mey-gũnuñ görüp cân virmeyen kimdür şehâ
Pes meğer âdem degül ‘ağlında vardur yâ ħalel

4 Dâmenũñ cevr ile elden kıya şanma dilberâ
Ol olacağ iş degül yağam tutınca tâ ecel

¹ Murâdî ME: Murâduñ BD

- 5 Ey **Selīm** ebrū diyüp çeşm üzre mesken kılduğum
Alnuma ‘aşk ile yazılan yazulardur ezel

[Gazel 25]

[Selīmi]

Sultān Selīm

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Hoşdur çemende seyr idelüm tâze yâr ile
Tâ düşmenüñ yüregi yine¹ tâze yarıla

- 2 Nağd-i cinân degül mi bu kim devlet el virüp
Vaşl-ı habîbe fırsat ola nev-bahâr ile

- 3 Bülbül kitâbın almış ele pendî bu ki dir
Hoşdur piyâle bir şanem-i gül-‘izâr ile

- 4 Ta‘n itme emr-i Hakkâ yûri müdde‘î şaşın
Ahvâl-i ‘aşk çünki degül ihtiyâr ile

- 5 Şun la‘l-i cân-fezâyı **Selīme** şehâ k’olur
Yâruñ şafâ-yı vuşlatı bûs u kenâr ile

¹ yine ME: yana BD

[14a]

[Gazel 26]

Sā'ī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Esb-i nāz ile gelüp dilber vefā meydānına
Başumı top eylemek ister cefā çevgānına
- 2 Gelsün ol şem-i ilāhī yine virsün nūr u fer
Tekye-i erbāb-ı dil olan uşaq dükkānına
- 3 Hātem-i la'lin n'ola mühr-i Süleymāndur disem
Ol şeh-i hüsnüñ perīler cem' olur dīvānına
- 4 İntizār ile helāk oldum vefā semtine gel
'Aşıkuñ 'ömrüm yeter itdün cefayı cānına
- 5 Bir vefālu dilberüñ vaşfında Sā'ī kaçırız
'Ālemüñ müstağrakuz ihsān u istihsānına

[Gazel 27]

Meylī

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Yaturken bir gice Mecnün 'aceb rāy-ı muḥāl itmiş
Görüp bedr-i münīri çehre-i Leylī ḥayāl itmiş
- 2 Yed-i kudret beni qurban iderken 'ıyd-ı vişālūñde
Alup bir kaçre kanumdan senüñ alnuñda ḥāl itmiş

- 3 Başınçün eyleyüp zülfün içinde leşker-i hařtuñ
Tağıtmış ‘ařıkuñ alayını muħkem kıtal itmiş
- 4 şehid-i ‘ařkuñ olmağı şehadet eyledi gñnlüm
Senün çak böyle ĥunı olduğundan intiķal [itmiş]
- 5 Bir iki ĥurde-bın ü nüktedan ile bugün **Meyli**
Dehānuñla miyānuñ haķķına çok kıyl ü kāl itmiş

[14b]

[Gazel 28]

Sā’i

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

- 1 řaķla yā Rab ĥullaruñ ĥurbetde bımār olmadan
şeşder-i ĥamda ĥapular gözleyüp zār olmadan
- 2 Mübtelā itdüm dili ĥaflet ile nevm dā’imā
Çeřm-i ĥ’āb-ālūd baĥtum ĥaldı bīdār olmadan
- 3 ‘Āķıl itmez devlet-i dñnyā-yı dūna i’tibār
Farķı yoķdur ‘ālem-i rü’yāda ... olmadan
- 4 Başı ĥaldurmazdı dil yād-ı lebünle bādeden
Cām-ı ĥül-renge ĥabāb-ı mey hevādār olmadan
- 5 Baĥr-ı nazm içre ola mecmū’a-i ařdāf pür
Tab’-ı **Sā’i** ebr-i nīsān-veş ĥüherbār olmadan

[Gazel 29]

Sā'ī

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Varurın kūyuña her-gāh benüm sulṭānum
Seni gördükce dirin āh benüm sulṭānum
- 2 Ey şeh-i hüsn ṭurup karşıña şaf şaf 'uşşāk
Diyeler yāricek (?) Allāh benüm sulṭānum
- 3 Şaḳın ihvān-ı vefā Yūsuf-ı Mısrī-āsā¹
Cān-ı maḥzūnumı gel eyleme kāfirde esīr
- 4 Kazmasunlar yoluña çāh benüm sulṭānum
Olma aḡyār ile hem-rāh benüm sulṭānum
- 5 Sā'ī-i ḥaste-dilüñ nām-ı şerīfün dilde
Viridür şām u seḥergāh benüm sulṭānum

[15a]

[Gazel 30]

Bāḳī Efendi

Müstefilün Müstefilün Müstefilün Müstefilün

- 1 'Ālem ḥayāt-ı nev bulup ²cānlar baḡışlar dem-be-dem
Enfās-ı Rūḥu'ullāh gūyā nesīm-i şubḥ-dem

¹ Sā'ī *Dīvānı* ile karşılaştırdığımızda *Mecmū'a*'daki 3. beyitin 2. mısra ile 4. beyitin 1. mısra yer değiştirdiği görülmüştür (Kaplan, 2020).

² bulup ME: bulur BD

- 2 Bezm-i şafâ vü reşh-i cām bu zemzem olmuş ol maķām
Meyhāneler Beytül-Ḥarām pīr-i muġān şeyhū'l-ḥarem
- 3 Şaḥn-ı felekde cilveger ṭāvūs-ı zerrīn-bāl ü per
Bāġ-ı cihān pūr-nūr u fer 'ālem gülistān-ı İrem
- 4 Müşġīn-nesīm oldu hevā 'anber-şemīm oldu şabā
Gülpāra gelse ġālibā urmaz Ḥutenden nāfe dem
- 5 Bād-ı seḥerden ḥoş-nesīm ḥulķ-ı ḥudāvend-i kerīm
Sultān-ı 'ādil Ḥān Selīm şāhenşeh-i şāhib-kerem
- 6 Keyḥusrev-i Cemşīd-fer Cemşīd-i Keyḥusrev-güher
Dārā-yı İskender-zafer İskender-i Dārā-ḥaşem
- 7 Şāhā muraşşa' cāmdur sākī-i sīm-endāmdur
'Ayš-ı mey-i gül-fāmdur rāḥat-resān-ı rūḥ-ı Cem
- 8 'Ayš u tana'um vaķtidür sāz u terennüm vaķtidür
Bākī tekellüm vaķtidür ġüftāre sa'y it lā-cerem
- 9 Hāmūşlık senden 'aceb ṭab'uñ müsellem ṭutdı hep
Siḥr-āferīnān-ı 'Arab pākīze-ġüyān-ı 'Acem¹

¹ *Bākī Dīvānı*'nda yer alan bu gazel 10 beyittir. *Mecmū'a*'da 9 beyite yer verilmiştir. *Dīvān*'daki 7. beyit *Mecmū'a*'da yer almamaktadır (Küçük, 1994).

[16a]

[Kaside 7] ¹

[Bâkî]

Kaşide-i Der Medh-i Merhûm u Mağfûr Sulţan Süleymân Hân

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 İtdi şehri şeref-i mağdem-i sulţân-ı cihân
Reşk-i bâğ-ı İrem [ü] ğayret-i gülzâr-ı cinân
- 2 Şadmân oldu bugün devr-i kühen-sâl yine
Vuşlat-ı Yûsuf ile niteki pîr-i Ken‘ân
- 3 Rûşen oldu açılıp dîde-i Ya‘kûb-ı emel
Demidür menzil-i ‘işret ola Beytû’l-ağzân
- 4 Ol zamân irdi ki biñ şevk ile tãvûs-ı neşât
İde şahñ-ı harem-i bâğ-ı cihânda cevân
- 5 Mehçe-i râyet-i manşûr-ı cihân-efrûzı
Maţla‘-ı şubh-ı zaferden yine oldu tâbân
- 6 Umaruz kim bulına Ka‘be-i mağşûda vuşûl
Geçdi çün devlet ile yerlü yerine erkân
- 7 Devlet iqbâl kıilup eyledi tãli‘ yârî
Hâşılı üstümüze döndi sipihr-i gerdân

¹ Sabahattin Küçük'ün hazırladığı *Bâkî Dîvânı*'nda bu kasîde 60 beyittir. *Mecmû‘a*'da bu kasîdenin 40 beyiti yer almaktadır.

8 Nice dem derd ile dem-beste alup once-ıfat
Barımız delmi idi minet-i har-ı hicrn

9 Hamd li‘llh ki vil-i eh-i ferhunde-hıl
alvimz adı yine niteki verd-i handn

10 Guher-i kn-ı kerem nad-i hayt-ı ‘lem
Ruhdur cismi cihn milketine hukmi revn

[16b]

11 Hafız-ı dn-i avi ham-i er‘-i Nebev
Tay‘-i emr-i Hud tabi‘-i na-ı ur‘n

12 Husrev-i Cem-‘azamet daver-i Hkn-savet
Belki e kem ul Cem ‘abd-i hkri Hkn

13 Daver-i devr-i zamn h Suleymn ol kim
Yz srer py-i semendine mlk-i devrn

14 h-ı Cemid-haem Husrev-i Hurid-‘lem
Ser  ser-dr-ı ser-efrz-ı seln-i zamn

15 Hk-i rh guher-i tac-ı seln-i cihn
Aya topraıdur srme-i ‘ayn-ı a‘yn

16 Tacdrn-ı cihn sye-nin-i ‘lemi
Ser-firzn-ı memlik yolına ser-bzn

- 17 Güher-i tâcı ziyâsıyla memâlik rûşen
Hançer-i ‘adli cilâsıyla cihân pür-leme‘ân
- 18 Harem-i kadrine bir günbed-i zer-kâr felek
Aña bir t̂aḡ-ı muraşsa‘ kemer-i kâh-keşân
- 19 Āteş-i şu‘le-i şemşîr-i cihân-tâbından
Küfr ü ilhâd kütübhânesin itdi sūzân
- 20 Tâcdârâ başına teng ola tâc-ı Dârâ
Hidmet-i hâk-i derüñ bilmez ise rif‘at-i şân
- [17a]**
- 21 Felek-i salṭanatuñ seb‘a-i seyyâresidür
Kâmkârâ o yedi ser-‘alem-i nûr-efşân
- 22 Eyledi leşger-i manşûruñ o bayraḡlar ile
Vādî-i nuşret ü deşt-i zaferi lâlesitân
- 23 Ġazîler pây-i semendin yine hınnâladılar
Hûn-ı a‘dâyı o dem k’eylediler seyl-i revân
- 24 T̂üp idüp kellelerin ‘arşada t̂ıḡuñ dâyim
Düşmen-i dîni bu üslûba kıllur ser-gerdân
- 25 Ser-i a‘dâñı boyar ḡana dem-â-dem kıllıcuñ
Anlara ḡalḡ anuñcün didiler sūrḡ-serân

- 26 Luṭf-ı Hakk ile bugün oldu eyā kân-ı kerem
Bir nice fazl senüñ şân-ı şerîfünde ‘ayân
- 27 ‘Adl ü dād-ı ‘Ömer ü şıdķ u şafā-yı Şıddık
‘İlm ü ‘irfān-ı ‘Alī hūkm¹ ü hayā-yı ‘Osmān
- 28 Saña Kisrîyi ‘adâletde mu‘âdil tutsam
Fazladur sende olan devlet-i dîn ü îmân
- 29 Ravza-i dîn ü çemenzâr-ı şerî‘at olalı
Mazhar-ı luṭfuñ ile milket-i Rûm âbādân
- 30 Menzil-i zendeķa vü mecma‘-ı ilhād olalı
Şarşar-ı ķahruñ ile hıṭṭa-i Īrān vîrân
- [17b]**
- 31 Maḥv olupdur ser-i şemşîr-i cihāngîrûñ ile
Levh-i ‘âlemde olan naķş-ı dālâl u tuġyân
- 32 Halk rāhatda sehâb-ı keremüñ feyzinden
Belî uyḥu getürür ṭab‘a hevâ-yı bārân
- 33 Bâreka’llâh zehî pâdişeh-i ‘âdil kim
Şarķdan ġarba deġin buldı cihân emn [ü] emân
- 34 Levḥaşa’llâh zehî salṭanat-ı ķāhire kim
Ķâfdan Ķāfa cihân cümle muṭî‘-i fermân

¹ hūkm ME: hilm BD

35 ‘Arşā-i medḥ ü şenānuñ bulımaz pāyānın
Peyk-i endīşe eger biñ yıl olursa pūyān

36 Oldı vaşf-ı suḥan-ārāñ ile şı‘r-i Bākī
Rifāt-i pāyede hem-sāye-i nazm-ı Selmān

37 İrdi Selmāna sözi şı‘r-i kemālin buldı
Luṭfuña qaldı eyā ḥusrev-i şāhib-dīvān

38 Baḥr-i nazm içre bugün dürr-i girān-māye iken
Ḥāk-i zilletde qalupdur nitekim gevher-i kān

39 Ḥākden qaldur eyā dāver-i dīn-perver kim
Nuşhadur cümle ser-ā-pāy Ḥadīş ü Qur’ān

40 Her seḥer tā ki nücüm üzre niyām-ı şebden
Çıqara tiğ-i cihān-gīrini mihr-i raḥşān

[19a]

[Gazel 31]

Yaḥyā

Fā‘ilātün Fā‘ilatün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Gün gibi mihr ü maḥabbet ‘āleme yayılmasa
Sevdiğümi sevdiğümden ğayrı kimse bilmese

2 Çokdan ol şāh-ı cihāna ‘arz iderdüm ḥālümü
Baķıcaķ şabrum gibi ‘aqlum eger tağılmasa

- 3 Ben gedādan ‘ār idermiş ol şeh-i ‘ālī-cenāb
Şohbetinde kâşkî adum daħı añılmasa
- 4 Bir gice tebdīl-i şūret eyleyüp virdüm selām
Hergiz almazdı selāmumu eger yañılmasa
- 5 ‘Aşkum ey **Yahyā** benüm olmazdı ħalkā dāstān
Ol saçı Leylī beni Mecnūn u şeydā kılmasa

[Gazel 32]

‘Ulvī

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

- 1 Bitmez yüregüm yareleri işler oñılmaz
Şabr eyleyelüm çāre nedür bitmez iş olmaz
- 2 Peymāne gibi ħasret-i ħaddūñle dem-ā-dem
Bir dem mi geçer dīdelerüm ħan ile tölmez
- 3 Günden güne artarsa n’ola ħüsn-i dilārā
Gülzār-ı cinānuñ gül-i ra’naları şolmaz
- 4 Bir ħamzesi fettānı bulup sevmiş o ħūñī
Şanmañ ki kişi kişiye itdüğini bulmaz
- 5 ‘Ulvī ħulunu ħışm ile reddetdi dediler
Ol şāh-ı keremden bu cefālar ħiç umulmaz

[19b]

[Gazel 33]

Kamî

Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün

- 1 Gerçi olmışdur muḳarrer herkese dünyāda ğam¹
Cāhile nisbet çoĝ olur merdüm-i dānāda ğam
- 2 Ḳanı bir ādem ki dā'im dünyede ḥandān ola
Bu ne ḥāletdür çekerler şāh ğam şehzāde ğam
- 3 Biñ dilekle kim ki bu aşr içre bir manşıb ala
Gelmez illā kim gelür evvel mübārek-bāda ğam
- 4 Hecr-i la'l-i yār ile pür-ḥündur göñlüm gözüm
Eksük olmaz baña yā Rab yerde ğam deryāda ğam
- 5 **Kamiyā** meyl-i meserret itme zinhār āşikār
Ġāfil olma öldürür bir gün seni tenhāda ğam

[Gazel 34]

Lāmi'î

Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün

- 1 Çeşm-i dildār ḥ'āba meyl itdi²
Ḥāne-i dil ḥarāba meyl itdi
- 2 Zāhid işitdi leblerüñ vaşfın
Ḳodı zühdi şarāba meyl itdi

¹ Gülğün Erişen Yazıcı tarafından hazırlanan *Kamî Divânı*'nda bu gazel bulunmamaktadır (Yazıcı, 2017).

² Hamit Bilen Burmaoĝlu'nun hazırladığı doktora tezinde yer alan bu gazel toplam 7 beyittir. *Mecmû'a*'da 3 ve 4. beyitler bulunmamaktadır (Burmaoĝlu, 1983).

3 Gördi ham k̄ametümle s̄nemi yār
Vardı çeng ü rebaba meyl itdi

4 Eşkümü gördi yār egildi biraz
Tāze serv idi āba meyl itdi

5 Leblerin şordı **Lāmi'ī** yārūñ
Kand eşitdi cevāba meyl itdi

[20a] [Gazel 35]

Behiştī

Fe'ilatün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Reng-i sebz ile zeyn olup kırlar
Çemeni ferşe döndi çayırlar

2 Yine bezm ehli seng-i ta'na ile
Korqaram tevbe kâsesin şırlar

3 Seg-i küyuñladur benüm cengüm
Bilmezem taşları neye fırlar

4 Başum alup ne cānibe gitsem
Reh-zen-i gam önümden er kırlar(?)

5 Bezm-i gülde **Behiştī** nāle kılup
Güle bülbül gör a neler eyler

[Gazel 36]

Misālī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Kaşd eyle velā olmağa serdār-ı maḥabbet
Mecnūn gibi ḳonsun dir iseñ başuña devlet
- 2 Bāğ-ı ruḫuña geldügi dem tūṭi-i ḫaṭṭuñ
Uçdı çemenüñ revnaḳı ey naḥl-i leṭāfet
- 3 Ruḫsārı görünmez o mehūñ ḫaṭṭ siyehdür
Āyīneñe ki ey dil ḳonalı gerd-i küdüret
- 4 Deryāda görünmez çekilüp zevraḳ-ı şahbā
Āyık(?) ḳarada ḳo yeli ey şāh-ı 'adālet
- 5 Şıgmazdı **Misālī** bu ḳadar gevher-i ma'nī
Eş'ār-ı Türk olmasa ger bahr-i belāgat

[20b]

[Gazel 37]¹

Necātī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bir elif çek sīneme ey yār-ı cānum² her gice
Tā ki serv-i ḳaddüñ añup ḳocam anı her gice
- 2 Şöyle āteş-bāz-ı 'aşk oldum ki āhumdan benüm
Atılır gökler yüzine āsumānī her gice

¹ *Necâtî Dîvânı*'nda bu gazel 7 beyittir. *Mecmû'a*'da ise 5 beyiti bulunmaktadır.

² cānum ME: cānī ND

- 3 Görünelden reng-i gülden¹ hüsni dilberden e_şer
Bülbül âvâzı uyutmaz bâgbânı her gice
- 4 ‘Aşk gâfletden beni bir veche bîdâr itdi kim
Nâle vü âhum uyarur pâsbânı her gice
- 5 Dün garîbüñdür **Necâtî** ço kayırmaz âhumuñ
Göklere olsun direk direk² duhâni her gice

[Gazel 38]³

Zâti

Mef’ulü Fâ’ilâtün Mef’ulü Fâ’ilâtün

- 1 Âl ile tıtdı öpdi la’l-i nigâr-ı bâde
Virse ‘aceb mi âhum bezm-i cihâni bâde
- 2 Şevk-i leb-i nigâra gördüñ mi öykünürmiş
Keyfiyyeti şarâbuñ vay [bu]⁴ harâmzâde
- 3 Atı tıkdı düşdüm didi o şehsüvâruñ⁵
Bu dağı [bir]⁶ düşüştür hıtt⁷ eyle hey fütâde
- 4 Deryâ-yı mihrüñ içre derdüñle âşinâyuz
Yâd eylemezsın ey meh meylüñ hemişe yâre⁸

¹ gülden ME: gülde ND

² olsun direk direk ME: direk direk olsun ND

³ Bu gazel *Zâtî Divânı*’nda 7 beyittir, *Mecmû’â*’da 4 ve 6. beyitlere yer verilmemiştir.

⁴ ME: bu ZD

⁵ Şehsüvâruñ ME: şehsüvârum ZD

⁶ ME: bir ZD

⁷ hıtt ME, hazz ZD

⁸ yâre ME: yada ZD

- 5 Ya¹ kaşlaruñ hiläle teşbîh itdi **Zâtî**
Eksüklük itdi ey meh ma'zür dut burada ²

[21a] **[Gazel 39]**
 Cihānî

Fe'îlâtün Mefā'ilün Fe'îlün

- 1 Mülk-i miñnet benim diyārumdur
Ġam u guşşa kadīmî yārümdür
- 2 Beni bülbül-veş ağıladan her-dem
Ol güler yüzlü gül-'izārumdur
- 3 Vaşl-ı dildāre cān nişār etmek
Ehl-i 'aşq içre iftiḥārumdur
- 4 Göñlüm eglencesi ḥayāl-i vişāl
Ġamḥāne-i ğam-güsārumdur
- 5 Ḥāk-i yeksān iden ğubār-ı teni
Ey **Cihānî** yürür(?) kārumdur

[Gazel 40]

Figāni

Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'ilü Fā'îlün

- 1 Yile virürse bād-ı ecel ger ğubārumuz
Ḥācet-geh-i cihān³ ola seng-i mezārımız

¹ ya ME: rā ZD

² burada ME: bu rāda

³ cihān ME: nişān FD

2 Bâg-ı tenümde her bir elif bir nihâl-i serv
Bu kanlu kanlu kara dögün lâlezârimuz

3 Ekdüm¹ vişâl² tohminı yârũñ ümîdine³
Firķât dırahtını bitirür kişt-zârimuz

4 Kõmaz ayağa düşeni⁴ tutar elin müdâm
Yõkdur sebũ-yı mey⁵ gibi bir dest-yârimuz

5 Bâg-ı cihânda togrusı bu kim **Figâniyâ**
Ol serv-ķaddi sevmeye yõķ ihtiyârimuz

[21b]

[Gazel 41]

Bâķi Efendi

Fâ'îlâtũn Fâ'îlâtũn Fâ'îlâtũn Fâ'îlũn

1 Sũz-ı 'aşķuñla kaçan kim dilden âh u zâr olur
Âh dũd u dũd ebr ü ebr âteş-bâr olur

2 Aķsa eşķüm dîdeden ol gevher-i nâ-yâb için
Eşķ seyl ü seyl yemm ü yem⁶ [pür]-dür-i şehvâr olur

3 Yansa dâg-ı sînem üzre hasret-i ģaddũñle nâr
Nâr nũr u nũr sũz u sũz⁷ pür-envâr olur

¹ ekdüm ME: eksem FD

² vişâl ME: vişâli FD

³ yârũñ ümîdine ME: båd-ı ümîd ile FD

⁴ düşeni ME: düşmege FD

⁵ sebũ-yı mey ME: bizüm sebũ FD

⁶ yem ü yem ME: yem yem BD

⁷ sũz u sũz ME: hũr u hũr BD

- 4 Kūhdan geçse ęam-ı zūlfūñle āhum ęaręarı
Kūh deęt ü deęt bāę u bāę sūnbūlzār olur
- 5 Ğoncaya baęsa lebūñsūz eęm-i **Bāķi** bir nazar
Ğonca berg ü berg ħār u ħār ħanerdār olur

[Gazel 42]

Ħamīdī

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

- 1 Kemān-ı Rūstem arħı ekūp destūñle ķurduñ tūt
Nişān-ı abla-i ħūręīd-i maķşūda oķ urduñ tūt
- 2 İñen ey sāde-dil 'ayę-ı mūdāma cidd ü cehd ķılma
Serīr-i şoħbet-ābāda emīrāne oturduñ tūt
- 3 Baķup āyīne-i 'ālem-nümāya ey dil aldanma
Ser-ā-ser ķişver-i heft Sikender gibi ęördūñ tūt
- 4 Ne ıęęı bunca dirlikden ulusın 'āķıbet ūñkim
Mesīħā gibi ālemde cihān tūrduķca tūrduñ tūt
- 5 Fenā vīrānesin ma'mūr itme cehd idūp dā'im
Ħamīdī 'āķıl iseñ gel beķā mülķünde yurduñ [tūt]

[22a]

[Gazel 43]

[Nev'î]

Nev'î Rahmetullahi' Aleyh

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

1 Söz yok dehen-i yâre bir hoşka-i cevherdür
Yâkût-ı lebi ammâ çok söz götürür yerdür

2 Şîrîn tudağın lâ'le insâf mı beñzetmek
Ol la'l-i muşaffâdur bu rûh-ı muşavverdür

3 Ey dilber-i simîn bir aç gögsüñi görsünler
Kurş-ı meh-i bed[r] ile ol sîne ber-â-berdür

4 Sâhir kaçuñuñ¹ dünyâ âşüfte vü meshûrî
Câdü gözüñe² 'âlem meftün u musahhardur

5 Kuçmağa kemer bilin eylerdi miyâncılık
Bâzârı bozan **Nev'î** hep arada hañçerdür

[Gazel 44]

Bâkî Efendi

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Hañ-ı la'liyle kaçı cânânuñ
Bir rubâ' isidür gülistânuñ

1 kaçuñuñ ME: gözüñüñ NVD

2 gözüñe ME: kaçuña NVD (Tulum, 1977)

2 Bāde-i nābdur leb-i la'lüñ
Sāgar-ı sīmdür zenaḥdānuñ

3 Bir belādur şalındı 'uşşāka¹
Düstum ḳāmet-i ḥıramānuñ

4 Sünbülüñ revnaḳın şikest itdi
Şiken-i ṭurra-i perīşānuñ

5 Göricek sīn-i miske beñzetedüm
Şāne-i zülf-i 'anber-efşānuñ

6 Degenek lāzım oldı aḡyāre
Olmaḳ ister ṭapuñda derbānuñ

7 **Bāḳī** senden cefā vü cevır ummaz
Eger olursa luṭf u iḥsānuñ

[22b]

[Gazel 45]

Bāḳī Efendi

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1 Eṭrāf-ı çemenzārı yine āb ṭolandı
Gülzāra girüp her yaña şalındı bulandı

2 Beñzetedı dehānuñda olan ḥabb-ı nebāta
Şebnem göricek ḡonca hemān aḡzı şulandı

1 *Bâkî Dîvânı*'ndaki 3, 4 ve 5. beyitlerin yerleri *Mecmû'a*'da farklı şekilde sıralanmıştır.

- 3 Bağlarsañ eger deste-i reyhân ile tûrmaz
Tâ rişte-i cân tûrrası târına ulandı
- 4 Ārāmgeh-i murğ idi dirler ser-i Mecnûn
Meydân-ı maħabbetde ne başlar yuvalandı
- 5 **Bâķiyi** mey-i nâba yemîn itdi dimişler
Gül gibi ele sâgar alur içmez ol andı

[Gazel 46]

Bâķī

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Esirgemek gerege ‘aşık-ı dil-efgārı¹
‘Ale’l-ħuşûş ki bir bî-vefâ ola yâri
- 2 Göñüllerini cihân ħalkınuñ senüñ ‘aşķ[uñ]
Aķıtdı kendüye deryâ niteki enhârı
- 3 Ne derd-i ‘aşķı bilürsin ne miħnet-i hecri
Hey âfet-i dil ü cân ħadr-i ħüsni bil bârî
- 4 Çemende jâle durur şanma bülbül-i şeydâ
Şuladı eşķ ile şaħn-ı sarây-ı gülzârı
- 5 Hemîşe ķâmet-i bâlâñı vaşf ider **Bâķī**
Bülend-mertebe olsa ‘aceb mi eş‘ârı

¹ dil-efgārı ME: dil-efgân BD

[23a]

[Gazel 47]

Bākī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Gülsitān bezm-i şarāb u cām-ı mey güldür baña
Kulḳul-i ḥalḳ-i şurāhī şavt-ı bülbüldür baña
- 2 'Arızuñda ol iki zülf-i girih-gırüñ senüñ
Şuya ḳonmuş iki ğarrā tāze sünbüldür baña
- 3 Seng-i bī-dāduñla serde zaḥm-ı ḥününüm ki var
Güşe-i destārda rengin ḳaranfüldür baña
- 4 Mest ü medhüşam velī ḥālī mey-i engürdan
La'l-i nābuñ ḥāleti keyfiyyet-i müldür baña
- 5 Ḥayder-i Kerrāriyam meydān-ı nazmuñ **Bākīyā**
Nevk-i ḥāme Zülfiḳār u ṭab' düldüldür baña

[Gazel 48]

Bākī Efendi

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Ezelden şāh-ı 'aşḳuñ bende-i fermāniyuz cānā
Maḥabbet mülkinüñ sultān-ı 'ālī-şāniyuz cānā
- 2 Şehāb-ı luṭfuñ ābın teşne-dillerden dirīĝ itme
Bu deştüñ baĝrı yanmış lāle-i nu'māniyuz cānā

- 3 Zamâne bizde gevher sezdügiçün dil-hırâş eyler
Anuñçün bağırmuz hündur ma'ârif kâniyuz cânâ
- 4 Mükedder kılmasuñ gerd-i küdüret çeşme-i cânı
Bilürsin âb-rüy-ı milket-i 'Oşmâniyüz cânâ
- 5 Cihânı cām-ı nazmum şi'r-i **Bâkı** gibi devr eyler
Bu bezmüñ şimdi biz de Câmî-i devrâniyuz cânâ

[23b]

[Gazel 49]

Bâkı Efendi

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 İtdi şikâr göñlümi bir şüh-ı şeh-levend
Müjgâni tîr ü qaşı kemân turrası kemend
- 2 Bâzârlarda başladı naħli tönatmağa
Dil bağlayalı kâmet-i zîbâña naħl-bend
- 3 Bu cism-i zerd ü zâr [u] nizâr ile nice bir
Yanam firâkuñ âteşine nitekim sipend
- 4 Her dūna şâh-ı gül gibi meyl itme düstum
Düşmez giyâha hem-ser ola serv-i ser-bülend
- 5 A'dâ yanuñda hurrem u ħandân u şâdmân¹
Bâkı ħamuñda zâr u dil-efgâr u derdmend

¹ *Bâkî Divânı*'nda bu gazel 6 beyittir. *Mecmû'a*'da 5. beyite yer verilmemiştir (Küçük, 1994).

[Gazel 50]

Bākī Efendi

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Turmaz yanumda hınçerini vaşf ider nigār
Ya'nī baña toķındurur ol şūh-ı şivekār

- 2 Ėāyetde teşne idi gönül āb-ı vaşluña
Şusuzlığını kesdi o şemşir-i ābdār

- 3 Zülfi elinden almağa cān-ı belākeşi
Boynın kulağın öpdi giribān u gūşvār

- 4 Yākūt u la'li birbirine urdı lebleri
İdüp nişār sözde nice dürr-i şāhvār

- 5 Hayli dimāğ bağladı 'ālemde **Bākıyā**
Hāl-i nigāra beñzeyeli nāfe-i Tatār

[24a]

[Kaside 8]¹

[Bākī]

Ėasīde-i Der-Cülüs-ı Sulţān Selīm bin Süleymān Hān

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Bi-hamdı'llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülüs itdi sa'ādet tahtına İskender-i şānī

- 2 Toğup gün gibi zerrin tād ile burc-ı sa'ādetden
Yetişdi şarķdan Ėarba ziyā-yı 'adl u ihsānı

¹ *Bākī Dīvānı*'nda yer alan bu kasīde 39 beyittir. *Mecmū'a*'da kasīdenin tamamına yer verilmiştir (Küçük, 1994).

- 3 Beşâretler zemîne âsmānuñ gözleri aydın
Cihānı rüşen itdi pertev-i envār-ı Yezdānī
- 4 Perī gözden nihān olmağ ne mümkindür zamānında
Cihānı şöyle nūrānī kılpudur rüy-ı raḥşānı
- 5 Metā‘-ı ma‘rifet geldi revācın bulduğı demler
Zer-efşān eylesün nergisler evrāk-ı gülistānı
- 6 Biraz uyğu yüzün görsün felekde dīde-i encüm
Ki çeşm-i baht-ı bīdārı yeter dehrüñ nigejbānı
- 7 Hudāvend-i cihān sulṭān-ı ‘ādil şāh-ı deryā-dil
Ser-efrāz u serīr-efrüz-ı tāk u taht-ı sulṭānī
- 8 Penāh-ı dīn ü devlet pādişāh-ı āsmān-rif‘at
Cenāb-ı Şeh Selīm ibni Süleymān Ḥān-ı ‘Oşmānī
- 9 Şehensāh-ı hümāyün-ṭālī‘ u ferḥunde-ṭal‘atdur
Cihān-ı salṭanatda ol sa‘ādet tahtınuñ ḥānı
- 10 Elinde Ḥāzret-i Dāvūduñ āhendür ki mūm oldı
Ziyā-baḥş olsa āfāka n’ola şemşīr-i bürrānı
- [24b]**
- 11 Şu gibi nār-ı ḳahrından erir bir demde Rüyīn-ten
Toḳınsa şu‘le-i şemşīri nerm eyler Nerīmānı

- 12 İner Seyf âyeti gibi ser-i a'dāya şemşîri
Hādîş-i tîğ-i pulādın nice şerh ide Kirmānî
- 13 'Alevlerdür duḡān içre görünür tîğler güyā
Ne dem gerd-i siyāhı rezmgāhı kılsa zulmānî
- 14 İderler reh-nümālîklar 'adem mülkine a'dāya
Ġuzātuñ ellerinde nîzeler şem'-i şebistānî
- 15 Müşelles gösterür dāyım temāşā eyleseñ elde
Meger kim pāre-i elmāsdur cām-ı dıraḡşānı
- 16 Ġudāvendā sen ol çāpük-süvār-ı mülk ü devletsin
Ki raḡş-ı himmetüñ evvel kademde aldı meydānı
- 17 Semenderveş semendüñ yanar od içre atar kendin
Şu gibi aḡıdur degse şirār-ı na'li sindānı
- 18 Felekler farḡına başdı kadem devründe fazl ehli
Nice pā-māl ide dünyā-yı fānî ehl-i 'irfānı
- 19 Kef-i cūduñ keremler kim kılpudur ehl-i 'irfāna
Ol iḡsānı gül ü nesrîne kılmaz ebr-i nīsānî
- 20 Seḡā resminde ḡaddinden tecāvüz eylemez deryā
Kef-i cūduñ taşırġatmaz kerem vaḡtinde 'ummānı

[25a]

- 21 Kāfādār oldılar şīr ü peleng āhūya şahrāda
İderler şol kadar şimdi ri'āyet haqq-ı cīrānı
- 22 Perīşān itmedi devründe hergiz kimseyi kimse
Meger meclisde yārān-ı şafā gül-berg-i ḥandānı
- 23 Felek ğırbāl ile zer buldı dirler ḥāk-i rāhunda
Miyān-ı hālede seyr eyleyenler māh-ı tībānı
- 24 Aña her gūşeden bir ta'ne taşın kondururlardı
Nigīnūñle mu'ārız görseler mühr-i Süleymānı
- 25 Şabā gibi gūzār itdüm seher gūlzār-ı medḥūñde
Bu ebyatı terennüm kıldı bir mürġ-i ḥoş-elḥānı
- 26 Nihāl-i ḥoş-ḥırāmuñdur cihān gūlzārınuñ bānı
Müsellemdür saña āyīn ü üslūb-ı cihānbānı
- 27 Cününün gördiler cūlar nihāl-i sīm-sīmāña
Gümiş zencir ile bend itdiler serv-i ḥırāmānı
- 28 Gedā-yı āsitānuñ āsmāna ser-fürü kılmaz
Begenmez ḥāşılı kemter ḳuluñ eyvān-ı Keyvānı
- 29 Şenā-ḥāñuñ olurdu māh-ı Ken'ān tal'atuñ görse
Saña Yūsuf diyeydi iller aña Yūsuf-ı şānı

30 Getür cām-ı sürür-encāmı ey sākī yeter çekdük
Cefā-yı devr-i gerdünü belā-yı çarḥ-ı gerdanı

[25b]

31 Benem ol ‘āşık-ı şūrīde kim turmaz revān eyler
Dilinden āb-ı ḥayvānı gözinden dürr-i ğalṭanı

32 Zuhūr itdi Zāhīrūñ sırrı ṭab‘-ı nükte-dānumda
Akıtdı kendüye şī‘rüm revān-ı pāk-i Selmānı

33 Belāgat kūsın urdum ḥusrevāne heft kişverde
Suḥan menşūrına çekdüm bugün tuġrā-yı Ḥākānī

34 Egerçi pīr-i dānādur göñül fenn-i belāgatda
Velī olmaz debistān-ı senāñuñ ṭıfl-ı nādānı

35 Nişār-ı şāha lāyık mümkün olsa bir güher bulmağ
Kazardum tīşe-i endīşe birle kān-ı imkānı

36 Du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihāna başla ey **Bākī**
Ḥudā pāyende kılsun tāk u taḥt-ı zıll-ı Yezdānı

37 Zümürürd taḥtına çıķduķca şāh-ı leşker-i encüm
Cihānı efsar-i zerrīn ile kılduķca nūrānı

38 Ser-efrāz ol serīr-i salṭanatda gün gibi dāyim
Münevver kılsun iķbālūñ bu nüh fīrūze eyvānı

39 Ziyâ-bağş ol rikâbuñ şu'lesinden mâh u ħurşîde
Semend-i bahtuñ itsün 'arşa-i 'âlemde cevlanı

[26a] **[Müseddes 1]**
Müseddes-i Sâ'î Çelebi
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Âlemde şafâ yâri bilürsin
Ġam gelse sebep ħîle-i aġyârı bilürsin
Mâ'il saña ol şüh-ı cefâkârı bilürsin
Kec-revlik ider çarġ-ı sitemkârı bilürsin
Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yâri bulup çapuda yalvarı bilürsin

Meclisde elin öpmege ibrâm idemezsin
Ayaġına yüz sürmege iġdâm idemezsin
Bir ân yüzün görmeseñ ârâm idemezsin
Nâmeyle daġı ħâlünü i'lâm idemezsin
Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yâri bulup çapuda yalvarı bilürsin

İller seni egler(?) ki gelüp 'âlem idersin
Mey nüş idüben şevġ ile def'-i ġam idersin
Maġzün-dil iken ħâġıruñı ħurrem idersin
Añduġca ruġın dâdelerüñ pür-nem idersin
Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yâri bulup çapuda yalvarı bilürsin

Şoldı elem-i hār ile hayfā gül-i aluñ
Āşüftesisin sen bir şeh-i iklīm-i cemālūñ
Lāyık mı cefā ide gelüp şormaya hālūñ
Bīmār olalı kalmadı reftāre mecālūñ
Ne kūyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yārı bulup kapuda yalvarı bilürsin

[26b]

Gülşende hıram itse kaçan ol gül-i ra'nā
Feryād u figān eylese her bülbül-i şeydā
Ey Sā'ī-i dil-ḥaşte idüp rāz gibi ifşā
Şanursin ola cümle muḳayyed saña dünyā
Ne kūyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yārı bulup kapuda yalvarı bilürsin

[Müseddes 2]

Müseddes-i 'Azizī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Āsmān-ı hüsne mäh-ı ğarrādur bugün
Ruḥlaruñ āyīne-i mihr-i mücellādur bugün
Ḥalk-ı 'ālem gün yüzüñ şevkiyle şeydādur bugün
Mürde ihyā itmede la'lüñ Mesihādur bugün
Ġamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
Luṭf idüp rüḥum gelürseñ hāne tenhādur bugün

ḤastE-i hecrüñ olalı cānda rāḫat kalmadı
Dil za'if oldı ten-i zārumda kuvvet kalmadı
Ayağ üzre tırmağa bir laḫza tākāt kalmadı
Da'vet için kūyuña varmağa kudret kalmadı

Ėamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
Luţf idüp rûğum gelürseñ Ėāne tenhādur bugün

Ola kim görem cemālũñ diyü çeşm-i eşk-bār
Ėalka-i dür gibi yollar gözedür leyl ü nehār
Mevtden dirlere eşedd olur belā-yı intizār
Yüz urup Ėāke reh-i kũyuñda āĖir sāyevār
Ėamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
Luţf idüp rûğum gelürseñ Ėāne tenhādur bugün

[27a]

Şehr-i ‘aşķuñ içre ben bir ‘aşķ-ı āvāreyin
Derd-i bahre uğramış bir olmaduķ bī-Ėāreyin
Ağlayu ağlayu kũyuña nice bir varayın
Boynum egüp karşıña yā nice bir yalvarayın
Ėamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
Luţf idüp rûğum gelürseñ Ėāne tenhādur bugün

Bu ne cevri olur buña hergiz nihāyet yoķ mıdır
Tañrıdan Ėorķmaz mısın bu zulme gāyet yoķ mıdır
Derdmendũñ olana yoğsa ‘ināyet yoķ mıdır
Yā ‘Azīzī Ėuluña luţf u Ėimāyet yoķ mıdır
Ėamdan öldüm cān u dil tenden müberrādur bugün
Luţf idüp şāhum gelürseñ Ėāne tenhādur bugün

[Muhammes 1]

Muhammes-i Beyānī

Mef'ülü Mefâ'îlün Mef'ülü Mefâ'îlün

Bildüm ki cihân içre şāhā yine 'aşq olsun
Bir dilber-i sīmīn bir şāhā yine 'aşq olsun
Bir pīr-i muġān ile meyhāneye 'aşq olsun
Peymānı bütün sākī peymāneye 'aşq olsun
Bir nāz u 'itābı çok cānāneye 'aşq olsun

Eyyām-ı bahār irdi devr itdi mey-i gülgün
Çağlar yine ırmaqlar ber-'ādet ü ber kânün
Leylī saçına yāruñ oldu yine dil meftün
Zencīr gerek nā-çār aña kim ola mecnün
Eṭvār-ı maḥabbetde dīvāneye 'aşq olsun

[27b]

Bir dem ġam-ı hicrāndan olmadı gönül āzād
'Uşşāka cefāsı çok ol Hüsrev elinden dād
Küh-ı ġama Şīrīn-veş şaldı beni çün Ferhād
Mülk hergiz olmadı ise ābād
Tenhā ġam-ı yār ile vīrāneye 'aşq olsun

Geldükce bahār ey dost irdükce gül ü gülzār
Cüz bülbül-i şūrīde kim var ola kim zār
Gördükce gönül anı feryād idüben nāçār
'Aşq ehli geçer çokdur 'ālemde velī ey yār
Meydān-ı merdāneye 'aşq olsun

Bu naţ'-ı vücūd üzre ben bende-i miskīne
Rām olmadı bir lahza bu tevsen-i dirīne
Geh Ruma şalar 'aşkuñ ben bendeyi geh Çiine
Meftūn oluben cānā ol zūlf-i kemendine
Ferzīn gibi bend olmuş ferzāneye 'aşq olsun

Şem'-i ruḡına yārūñ miskīn dil-i dīvāne
Merdüm tutuşup yanar bīçāre çü pervāne
Yanduxca semā' eyler oddan aña pervāne
'Āşık o durur cānā kim aşq ile o yana
'Aşq odına yanmaqda pervāneye 'aşq olsun

Envā'-ı leṭāyifle gerçi bu cihān pürdür
Sīm u zer ile gevher lü'lü'ler ile dürdür
Cāhiller işi dā'im tefāḡürdür
'Āşıklar u şādıklar cānā kamudan ḡürdür
Bir la'l-i leb-i şīrīn dürdāneye 'aşq olsun

[28a]

Bīçāre Beyānīnün göñli oluben medhūş
Bir māh-ruḡa düşdi cām-ı ġamın itdi nūş
Ne şabr u qarār itdi gönlüñde ne 'aql u hūş
Cān içre mey-i 'aşkuñ herdem ider ey sarhoş
Ol cevher-i cān-perver merdāneye 'aşq olsun

[Müseddes 3]

Müseddes-i Vâlihî Efendi

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Derd ü belâ vü guşşa vü gam yetdi gâyete
Hecr âhîr oldı firkat irişdi nihâyete
Tebdîl olundı kevkeb-i bahtum sa'âdete
Girdab guşşadan yine çıkdum selâmete
Minnet Hüdâya irmişem ol serv-kâmete
Şükrüm budur ki qalmanı hasret kıyâmete

Ol mâh-çehre haste-dile mihribân olup
Burc-ı şerefde sa'd ile bahtum kırân olup
Zevk u şafâ vü işret ile şādumân olup
Luţf u vefâ vü sohbet ile kâmurân olup
Minnet Hüdâya irmişem ol serv-kâmete
Şükrüm budur ki qalmanı hasret kıyâmete

[28b]

Oldum egerçi ol meh için nice gün hazîn
Firkat şebinde eyleyüben nâle vü enîn
Rüz-ı vişâle irişüp oldum yine emîn
Her şubh u şâm vird-i zebânum budur hemîn
Minnet Hüdâya irmişem ol serv-kâmete
Şükrüm budur ki qalmanı hasret kıyâmete

Dest-i ecel irüp gül-i maşşûdı bulmadın
Berg-i hazân gibi yüzümüñ rengi şolmadın
Derd ile gonceveş yüregüm kanla tölmadın

Hecr ü firāk ‘ömr āhîr olmadın
Minnet Hüdāya irmişem ol serv-ķāmete
Şükrüm budur ki ķalmadı ķasret ķiyāmete

Başup o şāh külbe-i āhzanuma ķadem
Şundı elüme sāġar-ı sîmîler(?) Cām-ı Cem
Nüş eyleyince ķalmadı hātırdā hîç elem
‘Ālemde **Vālihî** dahı şimden gerü ne ġam
Minnet Hüdāya irmişem ol serv-ķāmete
Şükrüm budur ki ķalmadı ķasret ķiyāmete

[Müseddes 4]

Müseddes-i Merhûm Raġmî Çelebi
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Āh elinden t̄ālî‘üm şād itmedi bir dem beni
Vuşlat-ı cānānum¹ ile eylemez ġurrem beni²

[29a]

[Gazel 51]

‘Ulvî

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Ol dilber-i nev-ġaţ seni çün firķate şaldı
Şabr eyle gönül kim çoġı gitdi azı ķaldı
- 2 Gitdikce gönül t̄ālib olur genc-i vişāle
ġırş itme ziyād olmada ‘ömr ise azaldı

¹ cānānum ME: dil-dārum RD

² *Raġmî Dîvānı*’nda 5 bend olan bu müseddesin *Mecmū‘a*’da 1. bendinin ilk 2 mısraına yer verilmiştir (Erdoğan, 2017)

- 3 Ğarķ olacağın bilmedi bīĉāre gōñŭl āh
Ğavvāş şıfat ka‘r-ı yem-i ‘aşķuña ıaldı
- 4 Ğandırıldıñ tīg-i müjeñ keşti-i tende
Ğān lengerini dil deñizinden çekŭp aldı
- 5 Meydān-ı mahabbetde serin eyleyli tŭb
Ğevgān-ı ĉaıza ‘Ulvīyi yerden yere ĉaldı

[Gazel 52]

Şādık

Mef‘ŭlŭ Mefā‘ilŭ Mefā‘ilŭ Fe‘ŭlŭn

- 1 Dŭr-pesinde ĥāl u ĥaı-ı müşg-sa nedŭr
Ğān-ı ‘azīze her yañadan bu belā nedŭr
- 2 Dīvāne itdi cezbe-i ĥŭsniyle ‘ālemi
Yā Rab bu naış-ı şŭret-i mu‘ciz-nŭmā nedŭr
- 3 Bir tıfl-ı nā-resīdedŭr ol şŭĥ-ı dilsitān
Bilmez cihānda ‘āşıkı mihr ŭ vefā nedŭr
- 4 Őpmek degŭl şabāha dek ey mehlikā seni
Pehlŭya çekse ‘āşık-ı miskīn ĥaıā nedŭr
- 5 Bir pādişāh-ı ‘āleme **Şādık** ĥul oldu kim
Anuñ yanında Yŭsuf-ı Mışsrī bahā nedŭr

[29b]

[Gazel 53]

‘Ahdī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Benüm bu meclis-i ğamda gözüm yaşı şarāb olsun
Nice bir yā ciger tennūr-ı ħasretde kebāb olsun
- 2 Ħüdādan dilerem ‘aşka giriftār olmasun kimse
Güzellik sende ħatm olsun belā bende ħarāb [olsun]
- 3 Cihān mehrūları sensüz baña ‘arz-ı cemāl itse
Göñül meyl eylemez cānā gerekse āfitāb olsun
- 4 Ayağı tozına irem diyü sen serv-i ra‘nānuñ
Nice bir yollar üstünde yüzüm her-dem türāb [olsun]
- 5 Nigāruñ ‘īd-i vaşlına diler ħurbān ola ‘Ahdī
Ķabul it ħācetin yā Rab du‘āsı müstecāb olsun

[Gazel 54]

Revānī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sāķiyā luţf it baña şun tolu cām
İnnemāal-iĥsān-ı illā bi’t-temām
- 2 Ķam elinden dā’imā miĥnetdeyüz
Eyyühe’s-sāķī eder ke’sen müdām

- 3 Nâz ider Tañrı selâmın virmege
Ol cefâkâra selâm olsun selâm
- 4 Kehrübâya döndi cānā¹ beñzimüz
İçelüm sâķī şarâb-ı la'l-fâm
- 5 Büse ‘ahd itdũñ **Revânî** bendeñe
Pâdişâhum müstedâm ol müstedâm

[30a]

[Gazel 55]

Zâtî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Levh-i ‘aşka yazılaldan ey melek adum benüm
Âh kim Levh ü Kalemnden geçdi feryâdum benüm
- 2 Ocağuma eşk şu koymazdı(?) bennâ-yi cihân
Urmasa seyl-i belâ yönünde² bünyâdum benüm
- 3 Şi‘r-i pür-süzum n’ola hâlet virürse ‘âşıkâ
‘Aşkdur ey düst bu şan‘atde üstâdum benüm
- 4 Âdem oldur çoğrusını söyleye ta kim seni
Göricek ağzum egildi ey perî-zâdum benüm
- 5 Câmı itmezsem revân ol zât-ı pākũñ yolına
Zâtîyâ ‘âlemde **Zâtî** olmasun adum benüm³

¹ cānā ME: gamdan RD (Avşar, 2017)

² yönünde ME: yolunda ZD (Kurtoğlu, 2017).

³ *Zâtî Divânı*’nda bu gazel 7 beyittir. *Mecmû‘a’da* 3 ve 6. beyitler bulunmamaktadır (Kurtoğlu, 2017).

[Gazel 56]

Hüdâyî

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün

- 1 Belâlaruñ dil-i uşşâk-ı dil-figâra gerek
Belî inâyet ü rahmet günâhkâra gerek
- 2 Siphri gör ki çeker sînesine bir mâhı
Hemân felekde begüm t̄alî' ü sitâre gerek
- 3 Cemâlüñi niçe yüzden görem diyen diller
Şikeste âyineler gibi pâre pâre gerek
- 4 Kemâl-i kudret-i Hâk ile bir yürür oluyın
Meded oluyordın(?) ben k̄uluña çâre gerek
- 5 **Hüdâyî** tâze gazeller k̄aşîdeler diyicek
Hemîşe ol yüzi gül 'arızı bahâre gerek¹

[30b]

[Gazel 57]

Latîfî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Yine gülşende bugün bülbül[e] bir hâl olmuş
Güli h̄âr ile görüp münkesirü'l-bâl olmuş
- 2 Gezdürür şevk ile bâzâr-ı gülistânda müdâm
Bâd-ı gül Yûsufını şatmağa dellâl olmuş

¹ *Hüdâyî Dîvânı'nda* bulunan 3. beyit *Mecmû'a'da* bulunmamaktadır. *Mecmû'a'da* yer alan 4. beyit de *Hüdâyî Dîvânı'nda* yer almamaktadır (Demiralay, 2007).

- 3 Devletüñde irişüp zaḥm-ı müjeñ pādışehüm
Merdüm-i dīdelerüm dīde-i iḳbāl olmış
- 4 Şehre od şaldı diyü āhuma ḳılmağa ‘azāb
Meh-i nev küngüre-i çerḥde çengāl olmış
- 5 Tekye-i ‘aşḳa girüp şāl-ı melāmet giymiş
Göre billāhi **Laṭīfī** nice abdāl olmış

[Gazel 58]

Zīneṭī

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

- 1 İrişdi mevsim-i gül ü zeyn itdi ‘ālemi
Eyyāmıdur muşāḥabetüñ ‘işretüñ demi
- 2 Baḳ şaḥn-ı gülşen içre gül ü cūybāra gör
Āyīne-i Sikender ile sāḡar-ı Cemi
- 3 Faşl-ı bahār ü şāhid-i şūḥ u şarāb-ı al
Kendüñkine(?) ḳoya mey bunlar hiç
- 4 Bülbül çemende ‘uzlet ile hırḳa-pūş olup
Urunmış āşiyānesine tāc-ı Edhemi
- 5 Efsāneyi ḳo **Zīnetiyā** ‘āḳıl iseñ iç
Aylaḳ geçürme buncılayın vaḳt-i ḥürrem¹

¹ *Mecmū‘a*’da bu gazelden sonra Bâkî’nin bir kasidesi vardır. *Mecmū‘a*’da 12a’da başlayan bu kasîdenin devamı 31a ve 31b’de devam etmektedir. Şiirin bütünlüğünü sağlamak amacıyla kasîdenin tamamına 12a’da yer verilmiştir.

[32a]

[Kaside 9]¹

[Figânî]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Od şaçarken her yaña² ağzından ey şâh-ı cihân
Cânı yokdur ejdehânuñ kim önünde ura³ dem
- 2 Şâh-ı hâver havfdan kaçdı hisâr-ı çâruma
Âsumâniler burüc-ı çarha çün dikdi ‘alem
- 3 Zîn-i zerrîn-i hilâli mîr-i âhûr-ı kazâ
Hink-i çarha urdı koşmağa önünde⁴ şubh-dem
- 4 Kan kuşânur tevsen-i gerdûn anı şanma şafağ
Heybetinden rahşuñ ey Hüsrev-i mülk-i ‘Acem
- 5 ‘Arşa-i nazm içre şâh ögdül virürse baña ger
Rahş-ı tab‘um eyleye iki cihânı bir kadem
- 6 Yaşam âh-ı âteşinümle sipihrüñ dâmenin
Dest-i miñnetden **Figânî** ger alınmazsa yaşam
- 7 Bağrumı biñ pâre itdi⁵ fâka şemşiri şehâ
Gözlerüm yaşı anuñçün bağladı reng-i baqam

¹*Figânî Divânî*’nda kasîdenin başlığı “Suriye”dir. Kasîde 41 beyitten oluşmaktadır. *Mecmû‘a*’da 30. beyitten başlanarak kasîdenin kalan kısmına yer verilmiştir.

² her yaña ME: dem-be-dem FD, (Çaylı, 2015)

³ kim önünde ura ME: kim ura önünde FD

⁴ koşmağa önünde ME: koşmağa koşuñda FD

⁵ itdi ME: kıldı FD

8 Bu meşel meşhürdur illerde¹ manşib dest-māl
Birini eyle ‘ināyet gözlerüm yaşın silem

9 Yeter ağladuñ yaşuñdan mā-cerā ma’lūmdur
Destüni aldur du‘āya cümleden oldur ehem

10 Eyle ol şāha du‘ā kim cümle eylerler du‘ā
Zāyir-i eknāf-ı Ka‘be sākin-i şaħn-ı Harem

[32b]

11 Nitekim burc-ı kılā‘-ı tarem üstinde ola
Şehriyār-i çār-bāliş şāhib-i tabl ü ‘alem

12 Sūrlar ile şafā sür dünye tırduķca şehā
Hānedānuñ beklesün eltāf-ı dārā-yı² kıdem

[Gazel 59]

Bāı Efendi der-Nevrüz Fermāyed

Müstefilün Müstefilün Müstefilün Müstefilün

1 Dīvān ider vaqt-i seħer nev-rüz-ı sultānı meger
Devr-i ufukda gösterür taht-ı zümüröd tāc-ı zer

2 ‘Ālem münevver pertev-i ħurşid-i ‘ālem-tāb ile
Na-ı ser-ā-ser şaldılar rüy-ı zemīne ser-be-ser

3 Faşl-ı şitāda beyza-i sımın idi güy-ı zemīn
Aldı anadı altına sımurg-i zerrin-bāl ü per

¹ illerde ME: ellerde FD

² dārā-yı ME: dādār-i fFD

- 4 H̄'āb-ı 'ademden dīde-i ezhārı bīdār eyledi
Taḥrīk-i bād-ı şubḥ-dem āvāze-i murğ-ı seḥer
- 5 **Bākī** nişār-ı maḳdem-i sulṭān-ı 'ālī-şān için
Destinde tutmuş şāh-ı gül la'līn¹ ṭabaḳ lül'ü-yi ter
- 6 Sulṭān Murād-ı tācver fermān-revā-yı baḥr u ber
Şāhib-ḳırān-ı dād-ger şāhenseh-i 'ālī-nażar
- 7 Destān-serā-yı midḥatı şāḥ-ı ṭarabda nağme-sāz
Ṭāvūs-ı baḥt u devleti bām-ı felekde cilveger

[33a]

[Gazel 60]²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Çün bahār irişdi ṭutdı şāḥn-ı bāğı lāleler
Şerḫalar açup teninde yaḳdı dāğı lāleler
- 2 Sen şeh-i ḫüsn-i cemāle yine 'işretgāḥ için
Ḳurdılar şāhā bugün yer yer otağı lāleler
- 3 Kim bilür şoñı evvel bahār irdi diyü
Ḳomadılar rüz [u] şeb elden ayağı lāleler
- 4 Bir şaçı leylīye 'āşıḳ olmasa mecnūn gibi
Baş açıḳ yalın ayaḳ ṭutmazdı ṭağı lāleler

¹ tutmuş şāh-ı gül la'līn ME: şāh-ı gül tutar la'līn BD

² *Mecmū'a*'da yer alan bu gazelin şairi tespit edilememiştir.

- 5 Gel ki bezm-i gülşene ey s̄im-ten pür kıldılar
Bāde-i Һamrā ile la'līn Һabağı lāleler

[Gazel 61]

Firākī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Şol benüm cān virdigüm bir bī-vefā cānān imiş
‘Ahdine gerçek şanurdum ben ānı yalan imiş
- 2 Bilmedüm ben reng-i rüyına ki aldandum anuñ
Niçe bülbül Һanına girmiş gül-i Һandān imiş
- 3 Görmedüm anı tıyunca baña Һayf oldı meded
Ey dirīgā müddet-i vuşlat hemān bir ān imiş
- 4 Nā-bedīd itdi vücūdum zevrağın girdāb-ı ‘aşğ
Şimdi bildüm ‘aşğ deryāsı ‘aceb ‘ummān imiş
- 5 Āteş-i hicrāndan yanup yağılma kimseye
Ey **Firākī** her visālūñ çün şoñı vīrān imiş

[33b]

[Gazel 62]

Һafız

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Vuşlat-ı 'ıydına yārūñ beni Һurbān eylemeñ
Bu gedāyı 'adem iğlīmine sultān eylemeñ
- 2 Ğam-ı hecriyle(?) alursam sırrımuñ kāsесini
Şer-i küyında sıfāl-i seg-i cānān eylemeñ

- 3 Üstüh'ānumla konukluk(?) eşigi itlerini
Ol bahāneyle beni kūyına mihmān eylemeñ
- 4 Gözlerümden akıduñ kanlu ciger-pārelerin
Tağ u şahrāyı tolu lāle-i nu'mān eylemeñ
- 5 'Aşkuñ küncine vīrāne imiş maḥzen olan
Ey ğam u ğuşşa dil-i **Hāfız**ı vīrān eylemeñ

[Gazel 63]

Sā'ī

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Nāle ney gözyaşı mey oldı ciger büryānum
Ḥāne-i dilde ḥayālūñ olalı mihmānum
- 2 Levḥ-i çehremde yazar sürḥ ile 'aşk āyetini
Kıl kalemlele benüm dīde-i ḥūn-efşānum
- 3 Ḥār ü ḥasdur ki getürdi anı seylāb-ı sirişk
Şanmañuz çeşm-i terümde görinen müjgānum
- 4 Nem ziyān ola nişār eyleyüben yoluñda
Gevher-i eşk ile pür eyleyüben dāmānum
- 5 Şerm-sārum yıkalı(?) **Sā'ī** sek-i dilberden
Üstüh'ān-ı tenümi nār-ı dil-i sūzānum

[34a]

[Gazel 64]

Cenābī

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Kim ola ol melek-sīmā güzel sīmīn bedenden yeg
Nice bedr-i münīr ola ya ol vech-i ḥasenden yeg
- 2 Anuñ lü'lü-yi dendānı nice pākīze cevherdür
Görenler bī-tereddüd dir ki ol dürr-i 'Adenden yeg
- 3 Tenüñ berg-i semenden yeg lebüñ keyfiyyet-i mülden
Ruḥuñ berg-i gül-i terden şaçuñ misk-i Ḥotenden yeg
- 4 Beyāz-ı ruḥlarında ol ğubār-ı ḥaṭṭ sünbül-veş
Kenār-ı cüybār ile şafā-baḥş-ı çemenden yeg
- 5 Elüñ çek ğonca-i gülden **Cenābī** ol nigārı gör
Olur mı ğonca-i gülsin(?) ya ol şīrīn dehenden yeg

[Gazel 65]

Hilālī

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Dil lebüñden şarāb-ı nāb ister
Ḥastedür derdine cevāb ister
- 2 Ğamze-i dil-figārı dildāruñ
Ḥāne-i gönlümi ḥarāb ister

- 3 Çeşm-i mesti şarāb-ı nāb içmiş
Dil-i büryāndan kebāb ister
- 4 Cān virür dil görünce peykānın
Haste-i teşne-dildür āb ister
- 5 Ey **Hilālī** yetişdi faşl-ı¹ bahār
Devr-i güldür gönül şarāb ister

[34b]

[Gazel 66]

Bākī

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Gönüldāğ-ı ğamuñla sīnede bir şem'uyandurmuş
Çerāğ-ı 'aşka bir ğarrā kızıl altını yandurmuş
- 2 Gönül[ler] nağdin almış yār girmiş halka-i zikre
Bir iki dermend āvāreyi varmış tōlandurmuş
- 3 Dimeñ Mecnūna gelmiş 'aķıbet Leylādan istignā
Belā-yı 'aşk o ser-gerdānı cānından uşandurmuş
- 4 Bulup saķķā-yı hicrān teşne-dil şaħrada Mecnūnı
Ecel peymānesin şunmuş hayāt ābına ķandurmuş
- 5 Bugün **Bākīye** ol āfet vişalin va'deler ķılmış
Yalanlar söylemiş miskīni gerçekden inandurmuş

¹ faşl-I ME: bezm-i HD (Yağmur, 1998)

[Gazel 67]

Halîlî

Fâ'ilâtün Fa'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ey beni şeydâ kılan gül yüzlü yârüm kıandesin
Cân u dilden sevdigüm zîbâ-nigârum kıandesin
- 2 Lâle gibi bağrumı yandurdu hecrüñ âteşi
'Ârızuñ 'arz eyle gel ey gül-'izârum kıandesin
- 3 Gül yüzüñ yâdına feryâd eylerem bülbül gibi
Göklere çıktı benüm feryâd u zârum kıandesin
- 4 Leşker-i gam gönlümüñ şehrini vîrân eyledi
Gel gel ey 'adl ıssı şâhum şehriyârum kıandesin
- 5 Tâ cemâlüñ murğzârından **Halîlî** düşdi dūr
Dimedüñ bir gün aña ey murğzârım kıandesin

[35a] [Terkib-î Bend 1]

[Terkib-i Bend Der-Haqq-ı Etmekçizâde Aḥmet Paşa]

[Nef'î]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

III¹

- 1 Gidinüñ devlet ile 'ucb ü ğurûrı ne idi
Herkesüñ 'ırzımı yıķduķca sürûru ne idi

¹ *Mecmû'a*'da Nef'î'nin *Sihâm-ı Kazâ* adlı eserindeki terkib-i bendin 3. bendinden başlanarak 4, 5 ve 6. bendlerine yer verilmiştir (Akkuş, 1998). *Sihâm-ı Kazâ*'da bu terkib-i bend toplam 67 beyittir. *Mecmû'a*'da 43 beyite yer verilmiştir.

- 2 Dehrde zerre kadar nām ü nişānı yoğ iken
Bir iki günde gelüp böyle zühürü ne idi
- 3 Çıkşa taşsile çıkar¹ gelse hazîneyle gelür
Kimse bilmez fuçara çekdügi zürü ne idi
- 4 Anası aşcı kenizek babası etmekci
Kendünüñ devlet umürında şu'ürü ne idi
- 5 Haṭṭ-ı müstekrehi de şekline beñzerdi hemān
Yazsa başdan başa imlāda kuşürü [ne idi]
- 6 Bir adım yürise yestehler idi nāzından
Kethudā nāmına ol hīz vaqürü ne idi
- 7 Kuduz iṭ gibi dalardı varanı kapusına
O şarı kapucı ol kelb-i 'aḳürü [ne idi]
- 8 Kātib-i ser geçinen ol liavlı yesteh
O zarīf-i müteşā'ir o zühürü ne idi
- 9 'Avreti қаһbe özi puşt iken İsmā'īlüñ
Sāyesinde ikisinüñ de hużürü ne idi
- 10 Biri de Dāvud efendiydi mürebbālarınıñ
Luṭf u ṭab' ehlinüñ andan da nüfürü ne idi

¹ çıkar ME: yıkar SK

- 11 Aḳ ŧaḳalıyla ŧanasın aḳa papası idi
O Yahūdī-beçenüñ ḫut ki ya babası idi

IV

- 1 Ehl-i dil düşmeni bir mübtezel-i bâḫıl iken
Yiler olmazlara hem-kāse köpek cāhil iken
- 2 Her gören çehre-i murdārını ŧetm eyler iken
Ya'nī ŧol mertebe müstekreh ü nā-kābil iken
- 3 Pādiŧāhuñ gele ŧadra ola defterdārı
Ḳıbtıyān mültezimi nekbeti bir 'āmil iken
- 4 Felegüñ 'ādetidür bu neçe böyle dūnı
ŧadr-ı ā'lāya çeker ol yerine mā'il¹ iken
- 5 Böyle bir zālimi elbetde görür gözi yine
Dūd-ı āh-ı fuḳarā perde çeküp hā'il iken
- 6 Kendi Sitanbula ŧimdi ŧıgamaz devletle
Babası Edrine ŧehrinde gezer sā'il iken
- 7 Çehresi b.ḳ gibi zerd olduĝunuñ vechi budur
B.ka aŧyerür imiŧ vālidesi ḫāmil iken
- 8 Bu ne sırdur ki dūkenmez bunuñ istidrācı
Zulm ü bīdādı cihān ḫalḳına hep ŧāmil iken

¹ yerine mā'il ME: yere nā-ḳābil SK

9 Bu kadar bunda karar eylemenün¹ vechi [nedür]
Devlet-i devr ü zamân devlet-i müsta‘cil iken

10 Ayağı düz başıcağ böyle ne hikmetdür bu
Bâde-i gaflet ile serhoş-ı lâ-ya‘kıl iken

11 Toluya çutsa anı bari ecel sâķisi
O yıkılsa biricük yok da degül bâķisi

V

1 Gelmedi şehrimüze olmağa bundan evvel
Böyle rustâyî şekil böyle ‘acâyib heykel

2 Nedir ol çurfa şemâyil nedür ol ‘ucbe liķā
Şöhre-i şehir degül suhre-i dehr olsa maħal

[35b]

3 O yoluk kaçlar ile ol semerî egri burun
Ol ‘acem mâ’îsi gözlerle o zırnîķî şaķal

4 Dir gören çehre-i zerdiyle o__lı ağızı
Bir bakır hāvruza gūyā ki urulmuş şayķal

5 Hem-dem ü hem-ķadeķi olan erāziller de
Bir alay kendi gibi dūn u ħabîş ü mühmel

6 Kimisi muđķiķ anuñ kimi mu‘rîs-i ma‘āk
Kimi puşt ü kimi apuşt kimisi müsta‘mel

¹ eylemenün ME: etmesinün SK

- 7 Dāyimā başı _____

- 8 Dem ü lahm idi muḳarrebleri hep yanında
Ḥaṣyetoğulları gibi bir iki cilt ü çepel
- 9 Bir bölük ḥīz ü ḳodoṣ çehresi bed¹ murdāri
Ḥüb cem' itmiş idi bir yere Ḥallāk-ı ezel
- 10 Yine devletleri bir yerden ola bir küşte
İrişe şā'ika-i luṭf-ı Ḥudāvend-i ecel
- 11 Cümle etbā'ı ile ḳahr ide Ḥaḳ mel'ūna
Yedi ḳat yere geçüp hem-dem ola Ḳārūna

VI

- 1 Varıcaḳ 'arz için iskemli² ile dīvāna
Ḳışṣa-ḥ'ān geldi ṣanurdı vüzerā meydāne
- 2 Müsteṣār olmağa bu lāyık idi Fir'avna
Her maḫalde nice gālīb yeri var Ḥāmāne
- 3 Mest olup giydüğü dem şapḳasını elḳāsuñ
İşte birüm der idi ḥamr emīni Şa'bāne

¹ ḥīz ü ḳodoṣ çehresi bed ME: çehresi bed ḥīz ü ḳodoṣ SK

² iskemli ME. iskemle SK

- 4 Beñzemez hîç birine yetmiş iki milletden
Çingene dirdüm eger olsa şarı çengâne
- 5 Her livâta başına itmek ile bir kurban
Her gören dirdi _____
- 6 Gerçi zulm itmede baş egmez idi Deccâle
Rîşi cârub-ı helâ olur idi şeytâne
- 7 Ğaraž u buğzı ne deñlü var ise el-ğâşıl¹
Hüner erbâbına ehl-i dil olan yârâna
- 8 İltifât [u] kerem ü himmeti ol deñlü idi
Pûzevenge geñezâne çodoşa ħîzâne
- 9 Ğayli mağbûl idi yanında Ğasîb Ağası
Niçe meftûn idi görseñ o ħar-ı nâdâne
- 10 Hîç hazm olmaz iken çehre-i nâ-hemvârı
Ne belâ idi o Tûrkûñ şığama destârı

¹ el-ğâşıl ME: velğâşıl SK

[36a]

[Kaside 10]

Cevrî Çelebi

Hazret-i Sultân Murâd-ı Evvel Hüsrev-i Şâhib-Kırân

Fâ'ilâtün Fa'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 _____¹
Kim ider rezmin görenler Rüstem-i destânı yâd

2 Ol şehensâh-ı zafer-yâver ki manşûr itdi Hağ
Her ne dem kim eyledi kaçd-ı gazâ 'azm-i cihâd

3 Deşt-i Bağdâda irince şevket ü iclâl ile
Koydı gerd-i leşkerinden her tarafa gird-i bād

4 Tutdı şahrâyı şerârı na'l-i esbân-ı sipâh
Oldı reşk-i âsumân-ı pür-kevâkib ol sevâd

5 Geldi istikbâle ceys-i nuşret ü cünd-i zafer
Kıldılar fermânına hük-m-i kaderle inkiyâd

6 Pîşgâh-ı kal'aya itdi şalâbetle nüzûl
Başladı cenge kılup 'avn-ı Hudâya istinâd

7 İrdi çünkim erba'in-i kâmile eyyâm-ı harb
Feth-i bâb itdi Cenâb-ı Hazret-i Rabbü'l-'ibâd

8 Ceng ile Bağdâd alınmaz dirler iken 'âkıbet
Darb ile feth eyledi şâhensâh-ı Rüstem-nijâd

¹ *Mecmû'a*'da, kasîdenin birinci beyitinin ilk mısraına yer verilmemiştir.

9 Geçdi cümle ‘asker-i şāh-ı ‘Acem şemşīrden
Oldı nehr-i Dicle ğark-ı hūn-ı erbāb-ı fesād

10 Himmet-i ser-i İmām-ı A‘zam oldı kārūñ
‘Ālem-i ma‘nāda itdük de bu emre içtihad

11 Kābzā-i teşhīre girdi seyf ile mülk-i ‘Irāk
Dest-i hüküm-i Rāfızīden oldı yekpār ol bilād

12 Şavlet-i Sulţān-ı Ğāzī dāyimā efzūn olup
Kuvvet-i baht-ı cihāngīrin ide Mevlā ziyād

13 Toldı etrāf-ı cihāna müjde-i feth u zafer
N’ola olsa hāş u ‘āmuñ hātırı mesrūru şād

14 Gūş idüp **Cevrī** iderken vech-i tārīhin hayāl
Ünledi hātif bu beyti gevher-i gūş-ı fu’ād(?)

15 ‘Asker-i şāhı düşünce fethine tārīh olur
Aldı Bağdādı ‘adüvden ceng ile Sulţān Murād
Sene 1048 H. (1639 M.)

[36b]

16 Āferīn ey ‘ālemūñ şāhib-ķırān-ı fātīhi
Yüz biñ iħnet ey cihān-sālār-ı tevfiķ ictimād

17 Merhabā ey gevher-i yektā-yı iķbāl-i müdām
Cümle şāhānuñ metā‘-ı hūsine virdüñ kesād

- 18 Bir gāzā kılduñ ki ey şāhib-ķırān-ı rūzgār
Dāsītān-ı dehr ola ‘ālemde tā yevm-i tenād
- 19 Dāsītān olup meger söylenmeduñ mi haşre dek
Bu dilāverlikle dünyāda ķoduñ bir böyle ad
- 20 Bir fetih kılduñ ki şāhān-ı kavī-i iķbālden
Aña ne reşk itmedükde āşinā kıaldı ne yād
- 21 Rüstem-āne şöyle bir fetih eyleduñ Bağdādı kim
Görmedi düşde bu fetih Erdeşir ü Keyķubād
- 22 Hāvf-ı tīgüñden n’ola tebdil-i şuret eyleyüp
Düşse meymün illerine şāh-ı fāsıd-i i’tikād
- 23 ‘Asker-i şaf-bend-i cerrārān-ı Hindī-peykeri(?)
Oldılar tīgüñ zekātından ser-ā-pā müstefād
- 24 Māh-ı himmetsin saña lāyıkdı burc-ı evliyā
Zir-i destüñde gerek mānend-i hükmi her bilād
- 25 Dār-ı İslām eyledi dārü’s-selāmı himmetüñ
Āferin ey Hāyder-ı kerrār-ı meydān-ı cihād
- 26 Feth-i Bağdāduñ şadā-yı müjdesinden ehl-i dīn
Raķşa girdi ser-be-ser çün mest-i şevķ-ı neşvezār

- 27 Çār-yārı evvelā şād itdigündeñ mā‘adā
Rūḥ-ı pāk-i Bu Zeyfe (?) oldı şād
- 28 Yā dü-çeşm-i faḥr-i ‘ālem şeh Hüseyn bin ‘Ali
Şevk-i fetḥündeñ bu beyti oḡur ey vālā-nihād
- 29 Merhabā ey Ḳahramān-ı dīn u sulṭānū‘l-Murād
Merhabā ey ḥāzret-i Ḥākān-ı gāzī ḥān Murād
- 30 Añā (?) rūḥ-ı pūr-fütü ḥ-i cümle-i ecdāduñuñ
Şād u ḥandān olduḡı ey pādīşāh-ı Cem-nijād

[37a]

Müfred 1

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Cennet-i a‘lāyı göñlüm küy-i dildārın şanur
Nāme-i a‘mālını zülf-i siyehkārın şanur

[Gazel 68]

Velīyünni‘am Ḳudsi-zāde Efendi sellemullah

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nāzikāne ‘arz-ı hāl eyle zebānuñ tuymasun
‘Āşık-ı zār olduḡun rūḥ-ı revānuñ [tuymasun]
- 2 Eyle nāzüklükle geçsün sīneden peykān-ı yār
Cāna te’şīr itdigin ḥadeng tuymasun

- 3 Ey kadeh peymāne cāmdan çekdigün şahbāy sen(?)
Mey-kede şadrındağı pīr-i¹ muğānuñ tuymasun
- 4 Ger ma'ārif bahrinüñ ğavvāşı olduñsa gönül
Sen ne gevher bulduğıñ baħr ile kānuñ tuymasun
- 5 Eşk-rīz olsa ser-i kūyına
..... şāyed o yār-i nüktedānuñ tuymasun

[Rubā'î 1]

Rubā'î Lülü'l-ni'am

Ol şeh gibi ehl-i hareme olmaz
Dildādeleri serāy-ı sihr olmaz
Nüş eyleyelüm şarāb-ı aşkı bî-bāk
Mest-i mey-i aşka çünkü ta'addī olmaz

Müfred 2

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Ne denlü ğam olur ise ziyāde

Sizüñle hātırım olur küşāde

[Gazel 69]

Kudsî-zāde Efendi Sellemehullah

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Yār kim kaçd-ı intikām eyler
Ğamzesi katl-ı 'ām eyler²

¹ pīr-i : pīr ü ME

² Bu mısradaki vezin çıkmamaktadır.

2 Sen cefâ-cūyı görmesem bir ân
Düstum ğam beni tamâm eyler

3 Seyr-i bâġa gelür
Serv ta'zîm için kıyâm eyler

4 Şanma zülfiyle ħâlini örter
Şayd-ı 'uşşâka anı dâm eyler

5 Deftere yazsa nâminı deli
Ehl-i 'aşk içre nîk-nâm eyler

6 Yâre kâġıt uçursa **Şeyhî-i** zâr
Cânını per-i hammâm eyler

[37b]

[Gazel 70]

[Ṭab'î]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 'Aşğ ile âvâre dil hergiz mekân bilmez nedür
Bir hümâ-yı lâ-mekândur âşiyân bilmez nedür

2 Ķanda varsa nâlesiyle eglenür âşüfte dil
'Andelîb-i bâġ-ı miġnet gülsitân bilmez nedür

3 'Aşğ meydânında ol şüh-ı cihân âfetün
Ķamzesi bir tîr-i dürüş u gümân bilmez nedür

4 Hāk-i rāh olmaḡda ‘ārif rif‘at ister ehl-i cāh
Mest-i ‘aşḡ emāretin u āsumān bilmez nedür

5 Kuvvet-i te’şīr-i ‘aşḡ-ı yār ile **Ṭab‘ī** gönül
Ġonca-i bāġ-ı maḡabbetdür ḡazān bilmez nedür¹

[Ṭab‘ī]

[Gazel 71]

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ben neyem ki ser-i müjġānuña ḡurbān olayım
Ġo beni zülf-i perīşānuña ḡurbān olayım

2 Çeşm-i sermest-i siyeh-kāruña dil virdüm ise
Cān virüp ġamze-i fettānuña ḡurbān olayım

3 Tesliyet-baḡş-ı dil-i ‘āşīḡ-ı āşüfte olan
Ne ki(?) çeşm-i ġazālānuña ḡurbān olayım

4 Yüzüme baḡmaz iken yine bilürsin ḡālüm
Bu tecāhülle bu ‘irfānuña ḡurbān olayım

5 **Ṭab‘ī**-i ḡaste-dilün ḡatline ey ḡākim-i dil
Ger ise ḡışm ile fermānuña ḡurbān olayım

¹ Tab‘ī’ye ait bu gazele 38b’de tekrar yer verilmiş. Bu nedenle 38b’de aynı gazel tekrar yazılmamıştır.

[38a]

[Riyāzī]

[Gazel 72]

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Ey nesīm-i seherī cānda yerüñ var senüñ
Bülbül-i bī-dile gülden haberüñ var senüñ
- 2 Ey kebüter saña reşk itmemege çäre mi var
Küy-yi yäre varıcağ bāl u perüñ var [senüñ]
- 3 Ğam degül bakmasañ ağıyār yanında gözüme
Bilürin baña nihānī nazaruñ var senüñ
- 4 Dili pür cilve-i reftāruñ iderken bī-tāb
Yine her cilvede biñ işvelerüñ var [senüñ]
- 5 ‘Andelīb oğısa gūş-ı güli sīr-āb eyler
Ey **Riyāzī** yine bir şi'r-i terüñ var senüñ

[Gazel 73]

[Ṭab'ī]

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Her nigāhuñda nice ğamzelerüñ var senüñ
Diller almağda katı çok hünerüñ var senüñ
- 2 Şad ḥased saña ki pervāne o şem'-i ḥüsñüñ
Yanmağa āteşine bāl ü perüñ var [senüñ]

3 Benem ‘āşık ki reh-i ğamda tenüm hāk itdüm
‘Andelībā ser-i gülbünde yerüñ var senüñ

4 H̄‘āb-ı nāzından açup fitneyi bīdār itdüñ
Baña ey nāle kıatı çok zararüñ var [senüñ]

5 Ey şabā hāl-i dil-i hasteyi senden şoralum
Küy-ı cānāneye gāhī güzerüñ var senüñ

6 Nice teşbīh idem ey mäh gel inşāf eyle
Ruḥ-ı pür-tāb-ı nigāra kederüñ var [senüñ]

7 **Ṭab‘iyā** sür yüzi meydān-ı sūḥan ḥālīdür
Esb-i ṭab‘uñ gibi berrīn(?) ḥūşlaruñ var [senüñ]

[38b]

[Gazel 74]

Ṭab‘ī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 İderdüñ terk-i ser zāhid melāmet nidügin bilseñ
Baña ṭa‘n eylemezdüñ sen maḥabbet nidügin bilseñ

2 Şafā vü cām u ‘ayşuñ bir daḥı adın añar mıyduñ
Hele bir çāşnī-i kıand-ı maḥabbet nidügin bilseñ

3 Ümīd-i vaşl-ı yār itmezdüñ ey dil āh u zāruñla
Eger kār-ı nigāh-ı çeşm-i ḥayret nidügin bilseñ

4 Şikāyet mi iderdüñ şīve vü nāzından ol şūhuñ
Dilā keyf-i şarāb-ı hūsn ü behcet nidügin bilseñ

5 Derün-ı gülde nāleñ neydi görmek kārın ey bülbül
Biraz **Ṭab'ī** gibi hūsn-i 'ibāret nidügin bilseñ

[39a]

[Gazel 75]

Bāḳī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Cāme-ḥ'āb ol āfeti aldukca tenhā ḳoynına
Şanuram ebrüñ girür mäh-ı şeb-ārā ḳoynına

2 Şubh-dem ey fāḥte bīhūde efgān eyleme
Çün girürsin her gice bir serv-i bālā ḳoynına

3 Niçün ağlarsın felekden bilsem ey şebnem seni
Girme misin her seḫer bir verd-i ra'nā ḳoynına¹

4 Dür dişüñ vaşfında şī'rüm defterin gördüm² meger
Kim şadef mecmū'asını şaldı deryā ḳoynına

5 Ruḫlaruñ şevḳinde³ pür-dāg itdi **Bāḳī** sīnesin
Bir avuç berg-i gül-i ter ḳoydı gūyā ḳoynına

¹ girme misin her seḫer ME: çün girürsün her zamān BD

² gördüm ME: gördi BD

³ şevḳinde ME: şevkıyla BD

[Gazel 76]

[Ṭab'î]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Gitdi derd-i 'aşk ile dil ğam-güsârın bulmadı
Ġarqa-i baħr-i ğam oldı dest-yârın bulmadı
- 2 Geh bülend eyler şadâ-yı âhını geh pest ider
Muṭrib-i nâlem meger daħı qarârın bulmadı
- 3 Hün-ı dildür yâ sirişk-i dâde yâ zehr-âb-ı ğam
Bâde-i 'aşkuñ göñül bir hoş-güvârın bulmadı
- 4 Gelse reftâre 'aceb mi katl-ı 'uşşâk itmege
Çün miyânında o tîĝ-i cân-şikârın bulmadı
- 5 Süde-i seng-i maħabbet kıлмаĝa şarrâf-ı ğam
Dil gibi Ṭab'î zer-i hâliş 'ayârın bulmadı

[39b]

[Gazel 77]

Nef'î

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Nice bir dil ğam-ı zülfüñle perîşân olsun
Göreyin zülfüñi kim hâk ile yeksân olsun
- 2 Eylesün bād-ı şabâ zülfüñi қо ham-der-ham
Dil-i dîvânemi¹ bend eylemek âsân olsun

¹ dîvânemi ME: dîvâneyi ND

- 3 Başlasun bend ile raḡsa dil-i dīvāne daḡı
Nice bir bād-ı şabā silsile-cünbān olsun
- 4 Ne oḡunsun dil-i erbāb-ı ḡama zūlfūnde
Ne perişānī-i cem‘iyyet-i yārān olsun
- 5 Dil-i **Nef‘ī** gibi geçmezse bu sevdādan eger
Her ser-i mūy aña bir ejder-i pīān olsun
- 6 Deste deste idüp ol zūlf-i dü-tāyı bārī
Ḥākrüb-ı der-i şahenşeh-i devrān olsun
- 7 Ḥān Murād ol şeh-i zī-şan ki Ḥūdādan dilerin
Ḥaşre dek devlet ile ‘āleme sulṡān olsun
- 8 ‘Ālemi kevkebe-i şevket ü şānı tuṡsun
Pādişāhan-ı cihān bende-i fermān olsun
- 9 Āb-ı ‘adliyle cihān bāḡ-ı behište dönsün
Būy-i ḡulḡiyle şabā micmere gerdān olsun

[Kıt‘a 2]

Nef‘ī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fa‘ilātün Fa‘ilün

İns ü cinden yeryüzünde ḡalmanı hicv olmaduḡ
Geldi nevbet ḡazret-i Cibrīl ile ‘İsāya da
Meşreb-i Nemrūd-ı bī-dīn sen ki bu taḡrīb ile
Tīr-i hicv atmaḡ dilerseñ ‘ālem-i bālāya da

[Kıt'a 3]
Nef'î

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Sâyir erbâb-ı hüner kimi senüñ de **Nef'î**
Şanma kim añılasuñ ravza-i raḥmet oḡına
Cem' olup bir yere yārān gele ortaya siḥām
Cānuña sehm-i ḡazā atıla la'net oḡına

[40a] [Gazel 78]

Veliyyü'n-ni'am Kudsi-zāde Efendi

Fe'ilâtün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 'Āşık-ı müstemendî (?)bār olmaz
Cümle 'ālem gözine ḡār olmaz
- 2 Baña teşni'î ḡ'ola ey zāhid
'Āşık olanda nîk-nām olmaz
- 3 **Şeyḫî** için mey müdām olsun
Mest-i bî-ḡodda çün ḡammār olmaz
- 4 Beni men' itme nāle itmekden
Nāle itmekde ihtiyār [olmaz]¹

[Müfred 3]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Beni gördükce o dildār ḡaçar yanumdan
Hele bu vaz'ı usandurdu beni cānumdan

¹ Bu gazelin mahlasına *Mecmû'a*'da yer verilmemiştir. (Gazel-i nā-tamam)

[Müfred 4]

Fā'īlātün Fā'īlātün Fa'īlātün Fā'īlün

Çäk çäk olsa n'ola hicrũñ ğamıyla ey perī(?)
Sine-i süzân-ı 'âşık hem muḥallâ hem perī

[Rubai 2]

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Düşelden bu göñül 'aşkuña bir yerde qarâr itmez
Kuluñ qurbānuñ olmağdan senüñ hergiz firâr itmez
İhtiyârla saña virdüm ise göñlüm behey âfet
Kuluñdan ğayrı bu cevri kimesne ihtiyâr itmez

[Koşma]¹

[Murādī]

8'li Hece Ölçüsü

Yola düşüp giden dilber
Niçün eğlendi gelmedi
Beni mecnûn iden dilber
Niçün eğlendi gelmedi

Postum öñüme² alayım
Varayım yolda³ durayım
Geçen kârbâna⁴ şorayım
Niçün eğlendi gelmedi

¹ IV. Murad bu koşmayı Musa Çelebi için yazmıştır.

² postum öñüme ME: altıma postum K (İstanbul Darülfünunu, 1929)

³ varayım yolda ME: çıkup yollara K

⁴ geçen kârbâna ME: gelen kervandan K

Bağçenüñ güli goncası
Kaşları hilâl incesi
Gülđi gönül ¹eglencesi
Niçün eğlendi gelmedi²

Ciger kebâb oldu pişti³
Uzağ yollara mı düşdi⁴
Yoğsa yoldan yolumu (?) şaşdı
Niçün eğlendi gelmedi

[40b]

[Gazel 79]

Yahyâ Efendi Sellemehullah

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Hüsñ kim gâliye vü gâzeden imdâd ister
İstemez dil anı bir hüsñ-i Hudâdâd ister
- 2 Zülfi kaydında olan bâğ u bahârı neyler
Seyr-i gülzârda bir hâtır-ı âzâd ister
- 3 Eşk⁵ dâmânını elden çoma kim neyl-i kemâl
Heves-i bî-kesel ü himmet-i üstâd ister
- 4 Bilmeyen farkını meyhâne ile hânķâhuñ
‘Acabâ pîr-i muğândan nice irşâd ister

¹ gülđi gönül ME: şu gönlümün K

² *Mecmû‘a-i Eş‘âr* ile *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmû‘a’sında* yer alan bu koşma karşılaştırıldığında 2. dörtlük ile 3. dörtlüğün yer değıştirdiğı tespit edilmiştir.

³ şimdi ME: pişdi K

⁴ uzağ yollara mı düşdi ME: karlı dağlarımı aşdı K

⁵ eşk ME: ‘aşk YD

- 5 Gerçi kim ğamla da çok ülfet olundu **Yaḥyā**
Şādmān olmağı da bu dil-i nā-şād ister

[Gazel 80]

Nefī

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün

- 1 Āh u feryād ile dil her ne zamān dād ister
Ḳahramān-ı nigeḥi ḥıṣm ile cellād ister
- 2 Olmaz ol ğamze-i cellād gibi bir āfet
Ki ne tīĝ-i müje ne ḥançer-i pūlād ister
- 3 Dil ise bend-i ḥam-ı silsile-i zūlfinde
Ne döyer miḥnete ne cānını āzād ister
- 4 O sitemkār-ı dilāşüb ise dildādesini
Dāyimā¹ bend-i belā çekmege mu'tād ister
- 5 Kimse taklīd idemez² sözde saña ey **Nefī**
Böyle pākīze ğazel ṭab³-ı³ Hudādād ister
- 6 Kimsede ṭab³-ı Hudādād bulunmazsa eger
Kilk-i 'allāme-i 'ālem gibi üstād ister

¹ Dāyimā ME: Dāimā ND

² Idemez ME: edemez ND

³ ṭab³-ı ME: tab-ı ND

- 7 Ma'nî-i mu'cize-perdâz¹ ki idrâkinden
'Aql-ı küll vâdî-i endîşede imdâd ister

[Gazel 81]

Lil-kâtibihî

Nazire-î Levhî-î Nefî

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Yoluna virmege ser bu dil-i nâ-şâd ister
Zülf-i siyehkârına bend olmağa mu'tâd ister²
- 2 Büy-ı cân-bağışı için şeb-i firqatde gönül
Reh-i dildâra varan bād-ı şabâdan dâd ister³
- 3 Nice bir bende ola o sitemkâra bu dil⁴
Döyemez kulluğa şimden gerü âzâd ister
- 4 Şeb-i vaşlumla anı şâd ideyin dimiş o meh
Böyle ikrârını çokdan dil-i nâşâd ister
- 5 'Aşkî te'sîri za'îf itdi tenüm ey **Levhî**
Dâyimâ âh u figân etmege imdâd ister

[41a]

Mecmû'a'nın bu sayfasında Arapça iki satır bulunmaktadır. Bu satırlarda İslâm hukukundaki tereke ile ilgili bir hüküm bulunmaktadır:

¹ ma'nî-i mu'cize-perdâz ME: müftî-i mucizeperdâz

² Bu mısradâ vezin çıkmamaktadır.

³ Bu beyitte vezin çıkmamaktadır.

⁴ Bu mısradâ vezin çıkmamaktadır.

“Kassâm her 40 dirhemden bir ve her bin dirhemden 25 dirhem alır. Ebu Müslim, Buhârî ve el-Vakîât sahibi Sadrî’ş-Şehîd’in fetvaları bu yöndedir.”

[41b]

Mecmû‘a’nın bu sayfasının tamamında Arapça metin bulunmaktadır. Bu metinde şu konulardan bahsedilmiştir:

İbn-i Kemal’den, ikrarın sıhhati ile ilgili, ibn-i Nüceym’den hadis ilmindeki dört Abdullah’la ilgili (Abdullah ibn-i Abbas, Abdullah ibn-i Ömer, Abdullah ibn-i Zübeyir ve Abdullah ibn-i Amr ibn-i As), *Elfaz-ı Küfür* adlı eserden talakla ilgili konudan bahsedilmiştir, *Kahistanî*’nin *Muhtasaru’l-Hikayesi*’nden gaspla ilgili, “*Hülâsa fî Âhiri’l-Fasli’r-Râbi’ve’l-i’şrîn fî salâti’l-îdeyn*” başlıklı kitabın 24. bölümünde yer alan “bayram namazlarında yapılan sehivle ilgili” hükümler bulunmaktadır.¹

[43b]

Mecmû‘a’nın bu sayfasının yarısında Arapça metin bulunmaktadır. Bu metinde; Fetâvâ-yı Hindiye’den; mürtedin mihir verip vermeyeceğine, *Tuhbetu’l-Fukahâ* adlı eserden; talakla ilgili, *Hülâsâtu’l-Fetâvâ* adlı eserden alışverişle ilgili, *Şerh* adlı eserden hapiste bulunan mahkûmla ilgili hüküm pasajları bulunmaktadır.

[45a]

[?]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Nedür ol şîve vü tarz-ı revîş reftârında

Nedür ol neked(?) kâtîli gamze-i cellâdında

Nedür ol ‘işve vü ân nâz ile güftârında

Nedir ol gönca dehân cennet-i ruhsârında

¹ *Mecmû‘a*’nın 42a, 42b, 43a, 44a ve 44b numaralı sayfalarında metin bulunmadığı için bu sayfalara çeviri yazıda yer verilmemiştir.

[Müfred 5]

Fa'îlâtün Fa'îlâtün Fa'îlâtün Fa'îlün

Tâb-ı meyden 'arız-ı dilber 'arak-rîz olsa ger

Kaṭre-i şebnemle pür bir verd-i ḥamrâya döner

'İzzetlü ve sa'âdetlü veliyyü'n-ni'am ḥazretleri sa'âdetle Esmahân Medresesini teşrîf buyurduk da bu ḥakîrün didüğü tarihdür.

Ḥazret-i Ḳudsî Efendi-zâde kıldı iḥsâna maḫhar anı Rabb.

[Tarih 1]

İşidüp **Levhî** dedi târiḫini

Esmahâna oldu o 'âlî-neseb

Fi 3 Şa'bânu'l mükerrem Sene 1038 (28 Mart 1629)

Esmehânı aldı o 'âlî-neseb

Nâkıs

Veliyyü'n-ni'am Efendi Ḥazretleri Seddü'l-bahirde binâ eyledüğü kaşruñ târiḫidür:

Bârekellâhu ey behişt-i âbâd u ḥûb

Kim şafâda reşk ider beytü'l-ḥarâm

[Tarih 2]

Dedi tarihini Nefî kim(?)

Kaşr-ı Ḳudsîzâde nigü şiyem

Sene 10.....1 dir

[45b]

.....

Men 'amile şâliḫan ḥasune'l-itikâd

Fâllahu teâla yûşluhu bi-faḍlihî ile'l-murâd

Feinnellahe raūfun bi'l-ibād

Leyse li faḍlihī ve keremihī nefād

El Fakih Mahmud

Üsküdüri Şeyh Mahmud Efendi'nin kendi hattından

[Müfred 6]

Mefā'îlün Mefa'îlün Mefa'îlün Mefa'îlün

Kişi tövbeyle kurtulmak olur Hakkuñ 'azābından

Velīkin kurtuluş yokdur bu halkuñ çün lisānından

[Tarih 3]

Tāriḥ-i Murād Qadı-zāde

Cehennem cāy-ı Qadı-zāde bād

Sene 1045

Tāriḥ-i diger

N'ola olsa meskeni düzaḥ dāyim

4. BÖLÜM

MECMŪ'A-I EŞ'ÂR'IN MESTAP TABLOSUNDA GÖSTERİLMESİ

Tablo 4.1. *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın Mestap Tablosunda Gösterilmesi

Yer Nu.: Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410, <i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> (1a-45b)							
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1a	Bâkî	Sidre vü Tübāya bağlandı tınāb-ı kibriyā Çarḥdan a'lā kūrıldı sāyebān-ı ma'delet	Sāye-i Yezdān penāh-ı dīn ü devlet Ḥān Murād Dāver-i devrān mu'izz-i saltanat Sulṭān Murād	Terci-i Bend / 20		---/---/---/---	
2a-2b	Gazālî	Yā Rabb irgür vişāl-i cānāne İrmeden rüz-ı 'ömr pāyāne	Ben ki 'ilm ehli olam revā mıd[ur] Müsteḥaḥ olmayam bu iḥsāne	Kıt'a 1 / 33		..-/..-/..-	
2a	Bâkî	Çevgān urupdur aña ezel dest-i himmetüñ Ol dem bu dem durur ki döner güy-ı āsmān	Bâkî -şifat ne [bülbul-i rengin-edā gele] Ne ola ṭal'atuñ [gibi ferhunde gülsitān] ... Bezmünde baht sâkî [vü ikbāl hem-nişin] Cām-ı sipihr sâg [ar-ı pülād-ı zer-nişān]	Kaside / 15		..-/..-/..-/..-	Kaşide-i Bâkî (Der-Kenār)
3a	Fiğānî	'Azm-i şikār idince şeh-i Qāhramān ceng Ser-geşte oldı ḥavf ile bu nıl-gün neheng	Tab'-ı Fiğānî yüksek uçardı Hümā gibi Şāh-ı yegāne itse eger rağbet-i küleḡ ... Ḥ'urşid mākīyāni ola bezmüne kebāb Muṭrib o bezme zühre-i zehrā-yı şūḥ u şeng	Kaside / 23		..-/..-/..-/..-	Kaşide-i Fiğānî
3a	Emrî	Çarḥ cellād olmağa beñzer ki tedbîr eylemiş Dūd-ı āh-ı 'aşığı bir bendi şemşir eylemiş	Bu dil-i dīvānenün 'aşkuñda Emrî Ḥalka ḥalka dāğlardan aña zencir eyle[miş]	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Emrî (Der-Kenār)
4a	Bâkî	Ḥüsn ile saña öykünemez çün gül-i ra'nā Ḥüzn ile baña beñzeyemez bülbul-i şeydā	İller yiye şeftālüsünü bağ-ı cemālün Ey sîb-zeḡan Bâkî nice bir diye eyvā	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Bâkî
4a	Bâkî	Nedür bu ḥandeler bu 'işveler bu nāz bu istiğnā Nedür bu cilveler bu şîveler bu kāmēt-i bālā	Vefā ummaz cefādan yüz çevürmez Bâkî 'aşığıdur Niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiğnā	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Bâkî
4b	Nizāmi	Ka'be-i ḥüsn ü melāḥat dimeyen sen şaneme Maḥrem olmadı ḥarīm-i ḥaremi muḥtereme	İrem-i vaşla Nizāmî didüm āsān irem Didi cān virmeden irmez kişi bağ-ı İreme	Gazel / 5		..-/.../..-/..-	Ġazel-i Nizāmi

4b	‘Abîdî	Dem-be-dem taht-ı Süleymânı gönül yâd eyle Her nefes âhuñ ile cismüñi bir yâd eyle	Ey ‘ Abîdî müjesi tîri geçer eylemez hîç Sen gerekse siper-i sîneñi pülâd eyle	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i ‘Abîdî
5a	Azîzî	Bir görürsün beni âğyâr ile ihsânũnda Eyü yatlu bir imiş pâdişehüm yanũnda	Nice demdür ki ‘ Azîzî akıdup gözyaşın Cüy-veş nâle ider vâdî-i hicrânũnda	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Azîzî
5a	Azîzî	Dîde giryân sîne büryân oldı cismüm nâ-tüvân ‘Aşk-ı yâr ile işüm Allâha kalmışdur hemân	Ķo yayılsun gün gibi nazmuñ Azîzî ‘âleme Ķışşa-i Yûsuf gibi dillerde olsun dâsîtân	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Azîzî
5b	Ĥayretî	Ne âteş ü bâd ü ne âb ü gil idüm cânâ Sen serv-i hevâ-bahşa ben mâ’il idüm cânâ	‘Aşk eyledi âvâre ben Ĥayretîyi yoħsa Her ĥidmete cân ile müsta’cil idüm cânâ	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Ĥayretî
5b	Bâķî	Gül gülse dâ’im ağlasa bülbül ‘aceb degül Zîrâ kimine ağla dimişler kimine gül	Bâķî ‘acüz-ı dehre er olmaz zebün olan Merdân-ı râh-ı ‘aşķ dimezler aña recül	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Bâķî
6a	Figânî	Ķoma elden kadehi yâr-ı vefâ-dâr olıcaķ Ķişiye hoş dem imiş hem-demi dil-dâr olıcaķ	Dir imişsin ki Figânîyi bugün öldüreyin Ne tekellüf şanemâ ĥidmet-i yârân olıcaķ	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Figânî
6a	Rahmî	Yûsuf-ı gül-çihresüz gülzâr zindândur baña Bezmgâh-ı kaşr-ı ‘işret beytü’l-aħzândur baña	Rind-i rüsvâyem bugün devr-i felekde Rahmiyâ ‘Âr u nâmûs u şalâħ u zühđ bühtândur [baña]	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Rahmî
6b	Meylî	Mâ’î dülbendümi eyle kâküli ol tersânũñ Göge çekilmiş midür fi’l-meşel ejderhânũñ	Büt-i tersâlaradur meylî ... gelmez Meylî ... çün vîrânũñ ...	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Meylî
6b	Riyâzî	Benüm rûħ-ı revânũm tâ ki cânũm tendedür tende Gönül sen serv-i âzâde muķarrer bendedür bende	Vişâli ‘ahdine yârũñ Riyâzî i’timâd itme O serv-i ĝonce-leb yârũñ işi hep ĥandedür ĥande	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Riyâzî
7a	Ĥalîlî	Bîħamdillâh ki hicrân oldı âħir Cefâ vü cevri-i cânân oldı âħir	Ĥalîlî ... mend ü derdmendũñ Bugün derdine dermân oldı âħir	Gazel / 5		..-/..-/..-	Ġazel-i Ĥalîlî
7a	Figânî	Demidür ağladuğın görse bu ben maħzũnuñ Eşk-i çeşmi kuruyu Ķala idi Ceyhũnuñ	Pâdişâh ile Figânî beni bir tutduğın Ayâğın olmaludur câm-ı mey-i gülgũnuñ	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Figânî
7b	Figânî	Ĥamdülillâh ki irişdüm yine küy-ı yâre İstedüĝine irermiş Ķişi vara vara	Ey Figânî ne Ķılam âħ u figân etmez eşer Nideyin neyleyeyin düşdi gönül civâre	Gazel / 5		..-/ ..-/ ..-/..-	Ġazel-i Figânî
7b	Figânî	Girdüm muħi’-i ‘aşķũña şandũm ben anı sığ Başũmdan aşdı mevc-i belâ nâ-gehân dirîğ	Ebr-i duħân-ı âħ ile sen de Figânîyâ Mânend-i kũh cümle yükũni yuķarı yîğ	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Figânî
8a	Bâķî	Gerçi sũnbül çoğ olur gülsen-i ‘âlemdür bu Lîk rengîn ü muţarrâ olmaz her sũnbül	Nazm-ı eşĥâsa Ķiyâs eyleme Bâķî şî’rin Ola mı her giyeh-i ĥuşķe ber-â-ber sũnbül	Kaside / 44		..-/ ..-/ ..-/..-	Ķaşîde-i Bâķî

8b	Bākī	Bilini kuçmadadır ol şanemün derd ü belâ Yoğsa şîrîn lebi ‘aşıklara hâzır helvâ	Lû’lü-i hâme ile çeşme-i dilden Bākī Eyledi kâ’ide-i âb-ı hayâtı icrâ	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Bākī
9a	Figānī	Bir şubh kim felek tutuğundan ‘arūs-vâr Oldı hezâr cilve ile mihr aşikâr	Kâşır zebân-ı nâṭıka medhinde hâmeveş Mühr ur Figānī ağzuña sen de devâtvâr Tâ kim sipihr bîvesine nev-‘arûsveş Her bâmâd k’ola şafağ gâze-i ‘izâr	Kaside / 20	..- / ..- / ..- / ..-	Kaşide-i Figānī
10a	Bākī	Lebûne dirler ise gonca-i gülden terdür Şağın incinme begüm haylice rengin yirdür	Dökilen kanlara bağ dide-i giryânımdan Düstüm Bākīye rahm eyleyecek demlerdür	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Bākī
10a	Bākī	Levh-i hâtırda ḥaṭuñ nağsını yazmak ‘amelüm Künc-i ḥalvetde senün fikr-i lebündür emelüm	Bâde-i mihr ü vefâ sāğarıdır ey Bākī N’ola devr eyler ise bezm-i cihâni gazelüm	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Bākī
10b	Figānī	Girince câme-i ḥ’âba cihân-ı bükalemün Uyudu fitne-i ‘âlem kevâkib açdı ‘uyün	Çerâğuñ olsun uyandır bu ḥ’âb-ı gâfletden Figānī çâkerüñi itme gayriye memnün ... Niçe ki naşb ide ḥür râyet-i zer-endüdün Sipihr kal’asına rumḥ-ı şâmı kıla sûtün	Kaside / 20	..- / ..- / ..- / ..-	Kaşide-i Figānī
11b	Bākī	Şîrîn lebün yanında olur şermsâr la’l Rengin sözüñ katında bulur inkisâr la’l	Hem-vâre pây-i raşş-ı şehen-şâha Bākīyâ Rengin sözüñden eyle firâvân nişâr la’l	Gazel / 10	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Bākī
12a	Bākī	Rûḥ-baḥş oldı Mesîhâ-şifat enfâs-ı bahâr Açdılar didelerin ḥ’âb-ı ‘ademden ezhar	Şer’â uymaz n’idelüm nâle vü zâr eyler ise Gerçi kânûna uyar zemzeme-i müşikâr	Kaside / 40	..- / ..- / ..- / ..-	Kaşide-i Bākī
13a	Muhib bī	Ḥalk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihânda bir nefes şihhat gibi	Ger ḥuzûr itmek dilerseñ ey Muhibbī fâriğ ol Olmaya vahdet maḳâmı gûşe-i ‘uzlet gibi	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Muhibbī
13a	Murādī	Nice ṭâkat getürsin çeşm-i ‘aşık rûy-ı dildâre Getürmez tâb çün bir laḥza berç-ı tâb-ı envâre	Murādī sözlerinün gösterür her harfi bir ḥikmet Ne ḥikmet belki ‘ibretdür devâdur cümle bîmâre	Gazel / 5	... / ... / ... / ...	Ġazel-i Murādī
13b	Selîmī	Ġudretin izhâr idüp Ḥağ Ḥazreti ‘azze ve cel Cümle ḥübân içre sen cânâni kılmış bî-bedel	Ey Selîm ebrû diyüp çeşm üzre mesken kılduğum Alnuma ‘aşk ile yazılan yazulardur ezel	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Selîmī
13b	Selîmī	Hoşdur çemende seyr idelüm tâze yâr ile Tâ düşmenün yüregi yine tâze yarıla	Şun la’l-i cân-fezâyı Selîme şehâ k’olur Yârûñ şafâ-yı vuşlatı bûs u kenâr ile	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Selîmī
14a	Sâ’î	Esb-i nâz ile gelüp dilber vefâ meydânına Başumı ṭop eylemek ister cefâ çevgânına	Bir vefâlu dilberün vaşında Sâ’î kaşırız ‘Âlemün müstağrakuz ihsân u istihsânına	Gazel / 5	..- / ..- / ..- / ..-	Ġazel-i Sâ’î
14a	Meylî	Yaturken bir gece Mecnün ‘aceb rây-ı muḥâl itmiş	Bir iki ḥurde-bîn ü nüktedân ile bugün Meylî	Gazel / 5	... / ... / ... / ...	Ġazel-i Meylî

		Görüp bedr-i münîri çehre-i Leylî hayâl itmiş	Dehânuñla miyânuñ haqqına çok kıyl ü kâl itmiş				
14b	Sâ'î	Şakla yâ Rab kullaruñ gurbetde bîmâr olmadan Şeşder-i gamda kapular gözleyüp zâr olmadan	Bahr-ı nazm içre ola mecmû'a-i aşdâf pür Tab'ı Sâ'î ebr-i nîsân-veş güherbâr olmadan	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Sâ'î
14b	Sâ'î	Varurun kûyuña her-gâh benüm sulţânüm Seni gördükce dirin âh benüm sulţânüm	Sâ'î -i haste-dilüñ nâm-ı şerifüñ dilde Virdidür şâm u sehergâh benüm sulţânüm	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Sâ'î
15a	Bâkî	'Âlem hayât-ı nev bulup cânlar bağışlar dem-be- dem Enfâs-ı Rûhu'ullâhdur güyâ nesîm-i şubh-dem	'Ays u tana'um vahtidür sâz u terennüm vahtidür Bâkî tekellüm vahtidür güftâre sa'y it lâ-cerem Hâmûşlık senden 'aceb tab'uñ müsellem tutdı hep Sihr-âferînan-ı 'Arab pâkîze-güyân-ı 'Acem	Gazel / 9		---/---/---/---/ /	Ġazel-i Bâkî
16a	Bâkî	İtdi şehri şeref-i maqdem-i sulţân-ı cihân Reşk-i bâğ-ı İrem [ü] gayret-i gülzâr-ı cinân	Oldı vaşf-ı suhan-ârâñ ile şî'r-i Bâkî Rif'at-ı pâyede hem-sâye-i nazm-ı Selmân ... Her seher tâ ki nücüm üzre niyâm-ı şebden Çıkara tîğ-i cihân-gîrini mihr-i raşşân	Kaside / 40		---/---/---/---	Kaşîde-i Bâkî
19a	Yahyâ	Gün gibi mihr ü maħabbet 'âleme yayılmasa Sevdiğümi sevdiğümden gayrı kimse bilmese	'Aşkum ey Yahyâ benüm olmazdı halka dâstân Ol şaçı Leylî beni Mecnün u şeydâ kılmasa	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Yahyâ
19a	'Ulvî	Bitmez yüregüm yareleri işler oñılmaz Şabr eyleyelüm çâre nedür bitmez iş olmaz	' Ulvî kulumı hışm ile reddetdi dediler Ol şâh-ı keremden bu cefâlar hîç umulmaz	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i 'Ulvî
19b	Kamî	Gerçi olmışdur muqarrer herkese dünyâda gam Câhile nisbet çoğ olur merdüm-i dâñâda gam	Kamîyâ meyl-i meserret itme zinhâr âşikâr Ġâfil olma öldürür bir gün seni tenhâda gam	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Kamî
19b	Lâmi'î	Çeşm-i dildâr h'âba meyl itdi Hâne-i dil harâba meyl itdi	Leblerin şordı Lâmi'î yârüñ Kand eşitdi cevâba meyl itdi	Gazel / 5		---/---/---	Ġazel-i Lâmi'î
20a	Behiştî	Reng-i sebz ile zeyn olup kırlar Çemeni ferşe döndi çayrlar	Bezm-i gülde Behiştî nâle kılup Güle bülbül gör a neler eyler	Gazel / 5		---/---/---	Ġazel-i Behiştî
20a	Misâlî	Kaşd eyle velâ olmağa serdâr-ı maħabbet Mecnün gibi komsun dir iseñ başuña devlet	Şıgmazdı Misâlî bu kadar gevher-i ma'nî Eş'âr-ı Türk olmasa ger bahr-i belâgat	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Misâlî
20b	Necâtî	Bir elif çek sineme ey yâr-ı cânüm her gice Tâ ki serv-i kaddüñ añup kocom anı her gice	Dün garîbüñdür Necâtî ço kayırmaz âhumuñ Göklere olsun direk direk duġâmı her gice	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Necâtî
20b	Zâtî	Âl ile tutdı öpdî lâ'l-i nigâr-ı bâde Virse 'aceb mi âhum bezm-i cihân bâde	Ya kaşlaruñ hilâle teşbîh itdi Zâtî Eksüklük itdi ey meh ma'zûr dut burada	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Zâtî

21a	Cihānī	Mülk-i miñnet benim diyārumdur Ĝam u ğuşşa qadīmī yārūmdür	Ĥāk-i yeksān iden ğubār-ı teni Ey Cihānī yürür(?) kārūmdur	Gazel / 5		..-/-.-/-.-	Ĝazel-i Cihānī
21a	Figāni	Yile virürse bād-ı ecel ger ğubārumuz Ĥacet-geh-i cihān ola seng-i mezārımız	Bāĝ-ı cihānda toĝrusı bu kim Figāniyā Ol serv-ı qaddi sevmede yoĝ iħtiyārımız	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Figāni
21b	Bākī	Süz-ı ‘aşkuñla kaçan kim dilden āh u zār olur Āh düd u düd ebr ü ebr āteş-bār olur	Ĝoncaya bakşa lebüñsüz çeşm-i Bākī bir nazār Ĝonca berg ü berg ĥār u ĥār ĥançerdār olur	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
21b	Ĥamīdī	Kemān-ı Rüstem çarĥı çeküp destüñle ĥurduñ tut Nişān-ı tabla-i ĥürşid-i maĥşüda oĝ urduñ tut	Fenā vīrānesin ma‘mūr itme ceħd idüp dā‘im Ĥamīdī ‘āķıl iseñ gel beķā mülkünde yurduñ [tut]	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Ĥamīdī
22a	Nev‘ī	Söz yoĝ dehen-i yāre bir ĥoĝķa-i cevherdür Yāķüt-ı lebi ammā çoĝ söz ğötürür yerdür	Ĥuçmaĝa kemer bilin eylerdi miyāncılık Bāzārı bozan Nev‘ī hep arada ĥançerdür	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Nev‘ī
22a	Bākī	Ĥaĥṭ-ı la‘liyle kaçı cānānuñ Bir rubā‘ İsidür ğülistānuñ	Bākī senden cefā vü cevr ummaz Eger olursa luṭf u iħsānuñ	Gazel / 7		..-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
22b	Bākī	Eṭrāf-ı çemenzārı yine āb ṭolandı Ĝülzāra ĝirüp her yaña şalındı bulandı	Bākīyi mey-i nāba yemīn itdi dimişler Ĝül gibi ele sāĝar alur içmez ol andı	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
22b	Bākī	Esirgemek gerege ‘aşıķ-ı dil-efĝārı ‘Ale’l-ħuşuş ki bir bī-vefā ola yāri	Hemişe ķamet-i bālāñı vaşf ider Bākī Bülend-mertebe olsa ‘aceb mi eş‘ārı	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
23a	Bākī	Ĝülsitān bezm-i şarāb u cām-ı mey ğüldür baña Ĥulķul-ı ĥalk-ı şurāhī savt-ı bülbüldür baña	Ĥayder-i Kerrāriyam meydān-ı nazmuñ Bākīyā Nevk-i ĥāme Zülfiķār u ṭab‘ düldüldür baña	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
23a	Bākī	Ezelden şāh-ı ‘aşkuñ bende-i fermāniyuz cānā Maĥabbet mülkinüñ sulṭān-ı ‘ālī-şāniyuz cānā	Cihānı cām-ı nazmum şī‘r-i Bākī gibi devr eyler Bu bezmüñ şimdi biz de Cāmī-i devrāniyuz cānā	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
23b	Bākī	İtdi şikār ğöñlümi bir şüĥ-ı şeh-levend Müĝānı tır ü kaçı kemān ṭırrası kemend	A‘dā yanuñda ĥurrem u ĥandān u şādmān Bākī ĝamuñda zār u dil-efĝār u derdmend	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
23b	Bākī	Ṭurmaz yanumda ĥançerini vaşf ider nigār Ya‘nī baña ṭoĝındurur ol şüĥ-ı şiveķār	Ĥaylı dimāĝ baĝladı ‘ālemde Bākīyā Ĥāl-i nigāra beñzeyeli nāfe-i Tatār	Gazel / 5		..-/-.-/-.-/-.-	Ĝazel-i Bākī
24a	Bākī	Bi-ħamdi’llāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī Cülüs itdi sa‘ādet taḥṭına İskender-i şānī	Du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihāna başla ey Bākī Ĥudā pāyende ķılsun tāc u taḥṭ-ı zıll-ı Yezdānı ... Ziyā-baĝş ol rikābuñ şu‘lesinden māh u ĥürşide Semend-i baḥṭuñ itsün ‘arşa-i ‘ālemde cevlanı	Kaside / 39		..-/-.-/-.-/-.-	Ĥaside-i Bākī

26a	Sâ'î	Älemde şafâ yârî bilürsin Ğam gelse sebep hîle-i ağıyârî bilürsin Mâ'il saña ol şüh-î cefakârî bilürsin Kec-revlik ider çarh-î sitemkârî bilürsin Ne küyına bir fırsat olup varî bilürsin Ne yârî bulup kapuda yalvarî bilürsin	Gülşende hıram itse kaçan ol gül-i ra'nâ Feryâd u figân eylese her bülbül-i şeydâ Ey Sâ'î-i dil-ğaşte idüp râz gibi ifşâ Şanursın ola cümle muqayyed saña dünyâ Ne küyına bir fırsat olup varî bilürsin Ne yârî bulup kapuda yalvarî bilürsin	Müseddes / 5		--./---./---./---	Müseddes-i Sâ'î Çelebi
26b	Azîzî	Äsmân-ı hüsne mâh-ı garrâdur bugün Ruğların âyîne-i mihr-i mücellâdur bugün Halk-ı 'âlem gün yüzün şevkiyle şeydâdur bugün Mürde ihyâ itmede la'lün Mesihâdur bugün Ğamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün Luţf idüp rûhum gelürseñ hâne tenhâdur bugün	Bu ne cevr olur buña hergiz nihâyet yok mıdur Tañrıdan korkmaz mısın bu zulme gâyet yok mıdur Dermendün olana yoğsa 'inâyet yok mıdur Yâ 'Azîzî kuluña luţf u himâyet yok mıdur Ğamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün Luţf idüp şâhum gelürseñ hâne tenhâdur bugün	Müseddes / 5		---./---./---./---	Müseddes-i Azîzî
27a	Beyânî	Bildüm ki cihân içre şâhâ yine 'aşk olsun Bir dilber-i sîmîn bir şâhâ yine 'aşk olsun Bir pîr-i muğân ile meyhâneye 'aşk olsun Peymânî bütün sâkî peymâneye 'aşk olsun Bir nâz u 'itâbı çoğ cânâneye 'aşk olsun	Bîçâre Beyânî'nün gönli oluben medhüş Bir mâh-ruğa düşdi câm-ı ğamın itdi nüş Ne şabr u qarâr itdi gönlünde ne 'aql u hüş Cân içre mey-i 'aşkuñ herdem ider ey sarhoş Ol cevher-i cân-perver merdâneye 'aşk olsun	Muhammes / 8		--./---./---./---	Muhammes-i Beyânî
28a	Vâlihî	Derd ü belâ vü ğuşşa vü ğam yetdi gâyete Heçr âhir oldı firkat irişdi nihâyete Tebdîl olundı kevkeb-i bahtum sa'âdete Girdab ğuşşadan yine çıkdum selâmete Minnet Hüdâya irmişem ol serv-kâmete Şükrüm budur ki qalmanı ğasret kıyâmete	Başup o şâh külbe-i âhzanuma kadem Şundi elüme sağar-ı sîmîler(?) Câm-ı Cem Nüş eyleyince qalmanı hâtırda hîç elem 'Älemde Vâlihî dağı şimden gerü ne ğam Minnet Hüdâya irmişem ol serv-kâmete Şükrüm budur ki qalmanı ğasret kıyâmete	Müseddes / 5		--./---./---./---	Müseddes-i Vâlihî Efendi
28b	Rahmî	Äh elinden tãli'üm şâd itmedi bir dem beni Vuşlat-ı cânânım ile eylemez ğurrem beni		Müseddes / 1		---./---./---./---	Müseddes-i Rahmî
29a	'Ulvî	Ol dilber-i nev-ğat seni çün firqate şaldı Şabr eyle gönül kim çoğı gitdi azı qaldı	Meydân-ı mahabbetde serin eyleyeli tûb Çevğân-ı kaşa ' Ulvîyi yerden yere çaldı	Gazel / 5		--./---./---./---	Ğazel-i 'Ulvî
29a	Şadıq	Dür-pesinde hâl u ğat-ı müşğ-sâ nedür Cân-ı 'azîze her yañadan bu belâ nedür	Bir pâdişâh-ı 'âleme Şadıq kul oldı kim Anuñ yanında Yüsuf-ı Mısrî bahâ nedür	Gazel / 5		--./---./---./---	Ğazel-i Şadıq
29b	'Ahdî	Benüm bu meclis-i ğamda gözüm yaşı şarâb olsun Nice bir yâ ciğer tennür-ı ğasretde kebâb olsun	Nigârûñ 'id-i vaşlına diler qurbân ola ' Ahdî Qabul et hâcetin yâ Rab du'âsı müstecâb olsun	Gazel / 5		---./---./---./---	Ğazel-i 'Ahdî
29b	Revânî	Sâkiyâ luţf it baña şun tolu câm İnnemâal-ihsân-ı illâ bi't-temâm	Büse 'ahd itdün Revânî bendeñe Pâdişâhum müstedâm ol müstedâm	Gazel / 5		---./---./---./---	Ğazel-i Revânî

30a	Zâtî	Levh-i 'aşka yazıldan ey melek adum benüm Âh kim Levh ü Kalemde geçdi feryadum benüm	Câmı itmezsem revân ol zât-ı pākūn yolına Zâtîyâ 'âlemde Zâtî olmasun adum benüm	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Zâtî
30a	Hüdâyî	Belâlaruñ dil-i uşşâk-ı dil-figâra gerek Belî inâyet ü rahmet günâhkâra gerek	Hüdâyî tâze gazeller kaşîdeler diyicek Hemişe ol yüzi gül 'arızı bahâre gerek	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Hüdâyî
30b	Latîfî	Yine gülşende bugün bülbül[e] bir hâl olmuş Güli hâr ile görüp münkesirü'l-bâl olmuş	Tekye-i 'aşka girüp şâl-ı melâmet giymiş Göre billâhi Latîfî nice abdâl olmuş	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Latîfî
30b	Zînetî	İrişdi mevsim-i gül ü zeyn itdi 'âlemi Eyyâmıdur muşâhabetüñ 'işretüñ demi	Efsâneyi ko Zînetiyâ 'âkil iseñ iç Aylak geçürme buncılayın vaqt-i hürrem	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Zînetî
32a	Figânî	Od şaçarken her yaña ağzından ey şâh-ı cihân Câmı yokdur ejdehânuñ kim öñünde ura dem	Yaşam âh-ı âteşinümle sipihrüñ dâmenin Dest-i miñnetden Figânî ger alınmazsa yaşam ... Sûrlar ile şafâ sür dünya turdukca şehâ Ĥânedânuñ beklesün elţâf-ı dârâ-yı kıdem	Kaside / 12		..-/..-/..-/..-	Ĥaşîde-i Figânî
32b	Bâkî	Dîvân ider vaqt-i seher nev-rüz-ı sultânî meger Devr-i ufukda gösterür taht-ı zümürüd tâc-ı zer	Bâkî nişâr-ı maqdem-i sultân-ı 'âlî-şân için Destinde tutmuş şâh-ı gül la'lîn tabak lü'lü-yi ter	Gazel / 7		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Bâkî
33a	[?]	Çün bahâr irişdi tıtdı şahn-ı bağı lâleler Şerhalar açup teninde yaqdı dağı lâleler	Gel ki bezm-i gülşene ey sîm-ten pür kıldılar Bâde-i hamrâ ile la'lîn kabağı (?) lâleler	Gazel / 5	Nazire	..-/..-/..-/..-	Ġazel-i [?]
33a	Firâkî	Şol benüm cân virdigüm bir bî-vefâ cânân imiş 'Ahdine gerçek şanurdum ben anı yalan imiş	Âteş-i hicrândan yanup yakılma kimseye Ey Firâkî her visâlün çün şoñı virân imiş	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Firâkî
33b	Hâfîz	Vuşlat-ı 'ıydına yârüñ beni qurbân eylemeñ Bu gedâyı 'adem iklimine sultân eylemeñ	'Aşkuñ küncine virâne imiş mañzen olan Ey gam u guşşa dil-i Hâfîzî virân eylemeñ	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Hâfîz
33b	Sâ'î	Nâle ney gözyaşu mey oldı ciger büryânım Ĥâne-i dilde hayâlün olalı mihmânım	Şerm-sârüm yıkalı(?) Sâ'î seg-i dilberden Üstüh'ân-ı tenümi nâr-ı dil-i süzânım	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Sâ'î
34a	Cenâbî	Kim ola ol melek-sîmâ güzel simîn-bedenden yeg Nice bedr-i münîr ola ya ol vech-i hasenden yeg	Elün çek gonca-i gülden Cenâbî ol nigârı gör Olur mı gonca-i gülsin(?) ya ol şîrin dehenden yeg	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Cenâbî
34a	Hilâlî	Dil lebünden şarâb-ı nâb ister Ĥastedür derdine cevâb ister	Ey Hilâlî yetişdi faşl-ı bahâr Devr-i güldür gönül şarâb ister	Gazel / 5		..-/..-/..-	Ġazel-i Hilâlî
34b	Bâkî	Gönül dağ-ı gamuñla sînede bir şem' uyandırmış Çerâğ-ı 'aşka bir garrâ kızıl altını yandırmış	Bugün Bâkiye ol âfet vişalin va'deler kılmış Yalanlar söylemiş miskîni gerçekden inandırmış	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Bâkî

34b	Ḥalīlī	Ey beni şeydā kılan gül yüzlü yārüm ḳandesin Cân u dilden sevdiğüm zībâ-nigârum ḳandesin	Tâ cemâlün murğzârından Ḥalīlī düşdi dūr Dimedün bir gün aña ey murğzârım ḳandesin	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Ḥalīlī
35a	Nefī	Gidinün devlet ile ‘ucb ü ğurūrı ne idi Herkesün ‘ırzını yıķduķca sürürü ne idi	Hīç hazm olmaz iken çehre-i nâ-hemvârı Ne belâ idi o Türkün şıgama destârı	Terkib-i Bend / 4 Bent		..-/..-/..-/..-	
36a	Cevrī Çelebi	_____	Güş idüp Cevrī iderken vech-i târīhin ḫayâl Ünledi hâtif bu beyti gevher-i güş-ı fu‘âd(?) ... Añâ (?) rûḫ-ı pür-fütü ḫ-i cümle-i ecdâduñ Şâd u ḫandân olduĝı ey pâdişâḫ-ı Cem-nijâd	Kaside / 29		---/---/---/---	Ġaşīde-i Cevrī Çelebi
37a	[?]	Cennet-i a‘lâyı gönlüm küy-i dildârın şanur Nâme-i a‘mâlini zülf-i siyehkârın şanur		Ferd/ 1		---/---/---/---	
37a	Ḳudsīz âde Efendi	Nâzikâne ‘arz-ı hâl eyle zebânuñ tuymasun ‘Âşık-ı zâr olduĝun rûḫ-ı revânuñ [tuymasun]	Eşk-rîz olsa ser-i küyına şâyed o yâr-i nüktedânuñ tuymasun	Gazel / 5	Nazire	---/---/---/---	Ġazel-i Kudsī- zâde Efendi
37a	[?]	Ol şeh gibi ehl-i hareme..... olmaz Dildâdeleri serây-ı sihr olmaz Nüş eyleyelüm şarâb-ı ‘aşkı bî-bâk Mest-i mey-i ‘aşka çünki ta‘addı olmaz		Rubâī / 1			
37a	[?]	Ne denlü ğam olur ise ziyâde Sizüñle ḫâtırum olur küşâde		Ferd/1		..-/..-/..-	
37a	Kudsī- zâde Efendi	Yâr kim ḳaşd-ı intikâm eyler Ġamzesi ḳatl-ı ‘âm eyler	Yâre kâĝıt uçursa Şeyhī -i zâr Cânını per-i hammâm eyler	Gazel / 6		..-/..-/..-	Ġazel-i Kudsī- zâde Efendi
37b	Ṭab‘ī	‘Aşk ile âvâredil herĝiz mekân bilmez nedür Bir hümâ-yı lâ-mekândur âşiyân bilmez nedür	Ḳuvvet-i te‘şir-i ‘aşk-ı yâr ile Ṭab‘ī gönül Ġonca-i bâĝ-ı maḫabbetdür ḫazân bilmez nedür	Gazel / 5		---/---/---/---	Ġazel-i Ṭab‘ī
37b	Ṭab‘ī	Ben neyem ki ser-i müjĝânuña ḳurbân olayım Ḳo beni zülf-i perişânuña ḳurbân olayım	Ṭab‘ī -i haste-dilün ḳatline ey ḫâkim-i dil Ger ise ḫışm ile fermânuña ḳurbân olayım	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Ṭab‘ī
38a	Riyâzī	Ey nesīm-i seherī cânda yerün var senün Bülbül-i bî-dile gülden ḫaberün var senün	‘Andelīb oķısa güş-ı güli sîr-âb eyler Ey Riyâzī yine bir şîr-i terün var senün	Gazel / 5		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Riyâzī
38a	Ṭab‘ī	Her nigâhuñda nice ğamzelerün var senün Diller almaķda ḳatı çok hünerün var senün	Ṭab‘iyâ sür yüzi meydân-ı süḫan ḫâlīdür Esb-i ṭab‘uñ gibi berrîn(?) ḫüşlaruñ var [senün]	Gazel / 7		..-/..-/..-/..-	Ġazel-i Ṭab‘ī

38b	Ṭab'î	İderdüñ terk-i ser zâhid melâmet nidügin bilseñ Baña ta'n eylemezdüñ sen maḥabbet nidügin bilseñ	Derün-ı gülde nâleñ neydi görmek kârın ey bülbül Biraz Ṭab'î gibi hüsn-i 'ibâret nidügin bilseñ	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Ṭab'î
39a	Bâkî	Câme-ḥ'âb ol âfeti alduķca tenḥa koynına Şanuram ebrüñ girür mâh-ı şeb-ârâ koynına	Ruḥlaruñ şevķinde pür-dâĝ itdi Bâkî sînesin Bir avuç berg-i gül-i ter koydı güyâ koynına	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Bâkî
39a	Ṭab'î	Gitdi derd-i aşķ ile dil ğam-güsârın bulmadı Ġarķa-i baḥr-i ğam oldu dest-yârın bulmadı	Süde-i seng-i maḥabbet kılmaĝa şarrâf-ı ğam Dil gibi Ṭab'î zer-i ḥâliş 'ayârın bulmadı	Gazel / 5		.../.../.../...	Ġazel-i Ṭab'î
39b	Nef'î	Nice bir dil ğam-ı zülfüñle perîşân olsun Ġoreyin zülfüñi kim ḥâk ile yeksân olsun	Dil-i Nef'î gibi geçmezse bu sevdâdan eger Her ser-i müyâña bir ejder-i pîçân olsun Âb-ı 'adliyle cihân bâĝ-ı behište dönsün Büy-i ḥulķiyle şabâ micmere gerdân olsun	Gazel / 9		.../.../.../...	Ġazel-i Nef'î
40a	Nef'î	İns ü cinden yeryüzünde kalmadı hicv olmadı Geldi nevbet ḥazret-i Cibrîl ile ' İsâya da Meşreb-i Nemrüd-ı bî-dîn sen ki bu taķrîb ile Tîr-i hicv atmaķ dilersen 'âlem-i bâlâya da		Kıt'a / 2		.../.../.../...	
40a	Nef'î	Sâyir erbâb-ı hüner kimi senüñ de Nef'î Şanma kim añılasuñ ravza-i raḥmet oķına Cem' olup bir yere yârân gele ortaya siḥâm Cânuña sehm-i każâ atıla la'net oķına		Kıt'a / 2		.../.../.../...	
40a	Kudsî- zâde Şeyḥî Efendi	'Âşık-ı müstemendî (?)bâr olmaz Cümle 'âlem gözine ḥâr olmaz	Şeyḥî için mey müdâm olsun Mest-i bî hodda çün ḥammâr olmaz	Gazel / 4		.../.../...	Ġazel-i Kudsî- zâde Şeyḥî Efendi
40a	[?]	Beni gördükce o dildâr kaçır yanumdan Hele bu vaz'ı usandurdu beni cânumdan		Ferd/1		.../.../.../...	
40a	[?]	Çâk çâk olsa n'ola hicrûñ ğamıyla ey perî(?) Sîne-i süzân-ı 'âşık hem muḥallâ hem perî		Ferd/1		.../.../.../...	
40a	[?]	Düşelden bu gönül 'aşkuña bir yerde karar itmez Kuluñ ḥurbânuñ olmaķdan senüñ hergiz firâr itmez İḥtiyârla saña virdüm ise gönülüm behey âfet Kuluñdan ĝayrı bu cevri kimesne iḥtiyâr itmez		Rubai / 1		.../.../.../...	

40b	Murādī	Yola düşüp giden dilber Niçün eğlendi gelmedi Beni mecnûn iden dilber Niçün eğlendi gelmedi		Koşma		8'li hece ölçüsü	
40b	Yahyâ Efendi	Hüsn kim gâliye vü gâzeden imdâd ister İstemez dil anı bir hüsn-i Hudâdâd ister	Gerçi kim gamla da çok ülfet olundu Yahyâ Şadmân olmağı da bu dil-i nâ-şâd ister	Gazel / 5		..-/.../.../..-	Ġazel-i Yahyâ Efendi
40b	Nefî	Âh u feryâd ile dil her ne zamân dâd ister Ķahramân-ı nigehi hısm ile cellâd ister	Kimse taklîd idemez sözde saña ey Nefî Böyle pâkîze gazel tab'-ı Hudâdâd ister	Gazel / 7		..-/.../.../..-	Ġazel-i Nefî
40b	Levhî	Yoluna virmege ser bu dil-i nâ-şâd ister Zülf-i siyehkârına bend olmağa mu'tâd ister	'Aşkı te'sîri za'if itdi tenüm ey Levhî Dâyimâ âh u figân etmege imdâd ister	Gazel / 5	Nazire	..-/.../.../..-	Ġazel-i Levhî
45a	[?]	Nedür ol şîve vü tarz-ı revîş reftârında Nedür ol neked(?) kâtili gamze-i cellâdında Nedür ol işve vü ân nâz ile güftârında Nedir ol gönca dehân cennet-i ruşsârında		[?]		..-/.../.../..-	
45a	[?]	Tâb-ı meyden 'arız-ı dilber 'arak-rîz olsa ger Ķatre-i şebnemle pür bir verd-i hamrâya döner		Ferd/1		.-./-./-./-./-.	
45b	[?]	Kişi tövbeyle kırtulmağ olur Ħakkuñ 'azâbından Velîkin kırtuluş yokdur bu halkuñ çün lisânından		Ferd/1		.-./-./-./-./-.	

SONUÇ

Bu çalışmada, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410 numarada kayıtlı olan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın çeviri yazılı metni hazırlanmış, incelemesi yapılmış ve MESTAP'a göre tablosu oluşturulmuştur.

Mecmû'a-i Eş'âr'ın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Eser 45 varaktan oluşur. Ta'lik hatla kaleme alınmıştır. *Mecmû'a*'nın orijinalinde sayfa numaraları bulunmamaktadır. Kütüphaneye kaydı sırasında günümüz rakamlarıyla numaralandırılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde *Mecmû'a*'da yer alan şairlerin biyografilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde *Mecmû'a*'daki nazım şekilleri, edebî sanatlar ve şiirlerde adı geçen bazı mitolojik şahıslar hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın nüsha tavsifi, çeviri yazılı metin oluşturulurken dikkat edilen hususlara yer verdikten sonra çeviri yazılı metin verilmiştir. Son bölümde ise *Mecmû'a-i Eş'âr*'a ait MESTAP tablosuna yer verilmiştir.

Mecmû'a-i Eş'âr'daki şiirler genellikle 15-18. yüzyıllar arasında yaşayan şairlere aittir. *Mecmû'a*'da; 'Abîdî, Ahdî, Azîzî, Bâkî, Behîştî, Beyânî, Cenâbî, Cevrî Çelebi, Cihânî, Emrî, Figânî, Firâkî, Gâzâlî, Hâfız, Hâmidî, Halîlî, Hayretî, Hilâlî, Hüdâyî, Kamî, Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi, Lâmi'î, Latîfî, Levhî, Meylî, Misâlî, Muhibbî, Murâdî, Necâtî, Nef'î, Nev'î, Nizâmî, Rahmî, Revânî, Riyâzî, Sâdık, Sâ'î, Selîmî, Tab'î, 'Ulvî, Vâlihî, Yahyâ, Zâtî, Zînetî ve ismi tespit edilemeyen bir şair olmak üzere toplam 45 şairin şiirlerine yer verilmiştir. Eser, 1a'da bulunan Bâkî'ye ait tercî-i bend ile başlayıp 45b'de yer alan Arapça metin ile sona ermektedir.

Mecmû'a'da en çok kullanılan nazım şekli gazeldir. Toplam 81 gazel tespit edilmiştir. Diğer nazım şekilleri ve adetleri ise şöyledir: 81 gazel, 10 kasîde, 4 müseddes, 3 tarih, 3 kıt'a, 2 rubâî, 1 muhammes, 1 koşma, 1 tercî-i bend, 1 terkîb-i bend, 6 müfred. *Mecmû'a*'da en fazla şiiri olan şairler Bâkî ve Figânî'dir. Ayrıca şairi belirlenemeyen 1 şiir bulunmaktadır.

Mecmû'a-i Eş'âr'da en çok kullanılan vezinler "Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün", "Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün" ve "Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün" dür.

Mecmû'a-i Eş'âr'da yer alan şiirler, şairlerin erişilebilen Dîvânları ile karşılaştırılmış farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. *Eserde* 19b'de bulunan Kamî'ye ait gazele *Kamî Dîvânı*'nda rastlanılmamıştır. 33a'da yer alan gazelin şairi ise tespit edilememiştir.

Hazırlanan tez çalışmasının, Klasik Türk edebiyatı alanında çalışma yapan araştırmacılara katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, G. (2014). *Halîlî*, Halîl İbrâhim. Erişim Tarihi: 15.02.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/halili-halil-ibrahim>
- Akkuş, M. (1998). *Hicvin Ankaları Nef'i ve Siham-ı Kaza* (inceleme-karşılaştırmalı seçme metinler). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akkuş, M. (2006). *Nef'i*. Erişim Tarihi: 24.03.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nefi>
- Akkuş, M. (2018). *Nefi Dîvânı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Aksoyak, İ.H. (2015). *Hüdâyî*, Ahî-zâde Hüseyin Efendi. Erişim Tarihi: 14.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayi-ahizade-huseyin-efendi>
- Aksoyak, İ.H. (2015). *Vâlihî*. Erişim Tarihi: 15.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/valihi>
- Aksoyak, İ.H. (2013). *Şeyhî*, Kudsî-zâde Mehmed Şeyhî Efendi. Erişim Tarihi: 14.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seynhi-kudsizade-mehmed-seynhi-efendi>
- Aksoyak, İ.H. (2014). *Zînetî/ Zeynî*. Erişim Tarihi: 15.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zineta-zeyni>
- Akün, Ö.F. (1988). *Ahdî*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 23.02.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahdi>
- Ali, C. (1993). *el-Mufasssal fî târîhi'l-Arab kable'l-İslam*. 10 Cilt. Bağdat: Câmîatü Bağdad Neşri.
- Avşar, Z. (2017). *Revânî Dîvânı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
- Aydemir, Y. (2007). *Metin Neşrinde Mecmû'aların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*. Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3, 122-137.
- Aydın, H. (2010). *Cevri Dîvânı'nın tahlili*, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, A. A. (2001). *Karamanlı Nizâmî*, TDV İslâm Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 23.04.2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanli-nizami>
- Bilgin, Ü. (2002). *Pervane Beg Nazire Mecmû'ası (131a-164b)*. *Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Burmaoğlu, H. B. (1983). *Lâmi'î Çelebi Dîvânı* (Hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve divanının tenkitli metni). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Canım, R. (hzl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yayınları.
- Canım, R. (2013). *Latîfî*. Erişim Tarihi: 14.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/latifi>
- Çakıcı, B. (2005). *Fedaî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çaylı C. G. (2015). *Figânî Dîvânı gramatikal indeksi*. (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, B. (2018). *Derzî-zâde Ulvî ve Manisa Şehrengizi*. Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, 39, 223-290.
- Demir, H. (2014). *Beyânî*. Erişim Tarihi: 12.01.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/beyani-mdbir>

- Demiralay, M. (2007). *Hüdayi-i Kadim* (16. yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demirel, Ş. (2013). *Behiştî/Bihîştî*, Ahmed Sinân Çelebi. Erişim Tarihi: 11.02.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/behisti-bihisti-ahmed-sinan-celebi>
- Devellioğlu, F (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü* (Vol. 503). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (2019). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Durmuş, Tuba Işınsoy (2014). *Gazâlî, Deli Birader*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. Erişim Tarihi: 20.03.2023. <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6116>
- Durmuş, Tuba Işınsoy (2014). *Hayretî*. Erişim tarihi: 04.12.2022. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayreti>
- Durmaz, G. (2013). *Muhibbî*, Erişim tarihi: 20.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhibbi>
- Ekmeççi, G. (2016). Muhibbi Divanı'nda Mitolojik ve Efsanevi Kahramanlar. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 190-209.
- Erdoğan, M. (2013). *Rahmî*, Bursalı Pîr Mehmed. Erişim tarihi: 22.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-bursali-pir-mehmed>
- Erdoğan, M. (2017). Bursalı Rahmî Dîvânı, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Ersoy, Eren (2012). "XVI. Asır Şairi Azîzî'nin (ö. 1585) Bazı Gazelleri". Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10 (1), 140-161.
- Erünsal, İ. E. (2008). Revânî, TDV İslâm Ansiklopedisi, Erişim tarihi:23.02.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/revani>
- Gürbüz, M. (2013). *Şiir Mecmû'alarının Kaynakları Üzerine*. Turkish Studies, 8(1), 315-322.
- Harman, Ö. F. (1991). "Âsaf b. Berahyâ", TDV İslâm Ansiklopedisi, Erişim tarihi: 04.12.2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/asaf-b-berahya>
- İsen, M. (2015). Murâd/Murâdî, Sultân III. Murâd. Erişim tarihi: 04.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/murad-muradi-sultan-iii-murad>
- İstanbul Darülfünunu. Edebiyat Fakültesi. (1929). *Darülfünun Edebiyat Fakültesi mecmû'ası: felsefe, ictimaiyat, tarih, coğrafya, edebiyat*, İstanbul Darülfünunu. (Vol. 7).
- Kaplan, H., Macit, M (2014). "Bâkî", Erişim tarihi: 04.12.2022. TEİS. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>.
- Kaplan, Y. (2014). Hâfız, Haylî Hâfız. Erişim tarihi: 04.02.2022. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hayli-hafizi>
- Kaplan, Y. (2020). *Kayıp Bir Dîvân'ın İzinde: Nakkaş Sâ 'î ve Şiirleri*. Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 7(17), 119-149.
- Karagözlü, V. (2014). Emînî/Sâî, Kağıd Emîni Hızır Çelebi-zâde Mehmed Emînî Efendi. Erişim tarihi: 04.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emini-sai-kagid-emini-hizir-celebizade>
- Karahan, A. (1996). "Figânî", TDV İslâm Ansiklopedisi, Erişim tarihi: 04.12.2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/figani>
- Kavruk, H., & Yahya (Şeyhülislam.) (2001). Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı: tenkitli metin. Millî Eğitim Bakanlığı.

- Kavruk, H. (2014). Şeyhülislâm Yahyâ. Erişim tarihi: 04.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya>.
- Kaya, B. A. (2006). *Necâtî Bey*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 32, 477-478.
- Kesik, B. (2013). Selîmî/Selîm, Sultan Selîm-i Sâni. Erişim Tarihi: 10.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/selimi-selim-sultan-selimi-sani>
- Kesik, B. (2014). Cenâbî (Harfî), Cenâbî (Ahmed) Paşa. Erişim Tarihi: 08.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cenabi-harfi-cenabi-ahmed-pasa>
- Kesik, B. (2014). Levhî, Levhî Çelebi. Erişim Tarihi: 12.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/levhi-levhi-celebi>
- Kılıç, F. (2014). Misâlî, Hasan Çelebi. Erişim Tarihi: 08.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi>
- Köksal, M. F. (2012). Şiir Mecmû'âlarının Önemi ve "Mecmû'âların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmû'â: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru ve Ali Emre Özyıldırım, İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Köksal, M. F. (2013). Cihânî. Erişim Tarihi: 02.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cihani>
- Köksal, M. F. (2013). Firâkî. Erişim Tarihi: 03.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki>
- Köksal, M. F. (2013). Hilâlî, Erişim Tarihi: 09.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hilali>
- Köksal, M. F. (2013). Kamî, Edirneli. Erişim Tarihi: 12.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kami-edirneli>
- Kurtoğlu, O.(2017). *Zatî Dîvânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kut, G. (2015). Lâmi'î Çelebi, Mahmûd b. Osmân, Erişim Tarihi: 14.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lamii-celebi-mahmud-osman>
- Küçük, S. (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara, TDK.
- MESTAP. (2022). MESTAP Hakkında, Erişim Tarihi: 24.12.2022. <https://mestap.com/mestap>
- Musluoğlu, F. (2021). Hayretî Dîvânı (Tenkitli Metin–Dil İçi Çeviri) (Dokora Tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
- Sadeddin, M. S. (1928). *Tuhfe-i hattâtîn* (Vol. 12). Devlet Matbaası.
- Öztürk, M. (2008). Rubâî. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 35, 176-177.
- Pala, İ. (1999). *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sami, Ş (1998). *Kamus-ı Türki*, İstanbul: Alfa yayınları.
- Saraç, Y. (2002). *Emrî Dîvânı*, İstanbul: Eren Yayınları.
- Saraç, M. A. Y. (2002). *Emrî Dîvânı*. İstanbul: Eren Yayınları.
- Saraç, Y. (2010). *Emrî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği*. Journal of Turkology, 20 (0), 315-331.
- Sefercioğlu, M. N. (2014). *Nev'î*, Yahyâ. Erişim Tarihi: 10.12.2022. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevi-yahya>
- Sunal, A. (2014). Sâdik, Edirneli. Erişim Tarihi: 10.03.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadik-edirneli>
- Tahir, B. M. (2000), *Bursalı Mehmed*. Osmanlı Müellifleri, C. 1. İstanbul: Matbaa-i Amire.

- Tansel, Fevziye Abdullah (1969). "Hâmidî", Türk Ansiklopedisi. C. 17. Ankara: MEB Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihad (1963), *Necâti Beg Dîvânı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Teis. (2023). Meylî, Erişim Tarihi: 18.02.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/arama>
- Tulum (1977). Nev'i Divanı. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Uzun, M. (2003). Mecmua. *Türkiye diyanet vakfı İslâm ansiklopedisi*, 28, 265-268.
- Ünver, İ. (1993). *Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Notlar*. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi, 1.
- Ünver, İ. (1974). "Hâmidî'nin Türkçe Şiirleri". *Türkoloji Dergisi* VI: 197-233.
- Yağmur, B. (1998). Hilâlî Dîvânı (İnceleme-Metin), (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Yazar, S. (2013). XVI. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmû'ası. *Turkish Studies* 8, 601-651.
- Yazıcı, T. (1994). *Efrâsiyâb*, Erişim Tarihi: 10.02.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/efrasiyab>
- Yıldırım, N., Küpüşoğlu, M., & Çakmakcıoğlu, S. (2008). *Fars mitolojisi sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldız, A. (2014). *Riyâzî, Mehmed Riyâzî Efendi*, Erişim Tarihi: 18.02.2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/riyazi-mehmed-riyazi-efendi>,
- Yılmaz, O. (2018). Nazım Şekilleri. Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler. Haz. Bayram Ali Kaya, Ozan Yılmaz, Vildan S. Coşkun ve Orhan Kaplan, 107-160, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yılmaz, K. H. (2014). Vâlihî, Mehmed Vâlihî Çelebi, Erişim Tarihi: 18.02.2023, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/valihi-mehmed-valihi-celebi>
- Kurtoğlu, O. (2013). *Zâtî, İvaz*, Erişim Tarihi: 27.02.2023, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz>,
- Zülfe, Ö. (2008). Deli Birader Gazâlî" nin *Cerr-nâmesi*. Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, (18), 123-140.

EKLER

EK-1. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Y-410 numarada kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr

در هر روزی که در این روزها
 به پیشانی خود بگذرد که و نما
 پادشاه بهر زمان پناه خود از سوز
 اول خود استریدمان است
 و ز عاری مجور است
 ایسوی عطا و ز بر آن
 و بر سر هر چه چو عاقبت
 تا میسر کند بر دره زوار
 چو اول محمدی نشا اوان دان
 یا در سره اگر بود بود آن
 بر کس به بره نشا لوند آن
 و بر نور است که بماند
 خدمت او زره اولوب بینماند
 پیشکش ایسویان فقیر آن
 و بر میان است از روز و
 و بکلم بود که بار آن
 کس محبت الله دیوانه
 شویله جراتیم که ایان

در هر روزی که در این روزها
 به پیشانی خود بگذرد که و نما
 پادشاه بهر زمان پناه خود از سوز
 اول خود استریدمان است
 و ز عاری مجور است
 ایسوی عطا و ز بر آن
 و بر سر هر چه چو عاقبت
 تا میسر کند بر دره زوار
 چو اول محمدی نشا اوان دان
 یا در سره اگر بود بود آن
 بر کس به بره نشا لوند آن
 و بر نور است که بماند
 خدمت او زره اولوب بینماند
 پیشکش ایسویان فقیر آن
 و بر میان است از روز و
 و بکلم بود که بار آن
 کس محبت الله دیوانه
 شویله جراتیم که ایان

صحت المیرا صف دروان
 اول و بر او بهر جا چکنی
 ادبی تیشکیش که کسی دیو
 بر کما خنجه جان چکنی
 بر کما علم اصلی اولم روا میز
 سینه اولیم بر احسان
 موزم کار بر بنده قهر مان چکن
 سر کشته اولدی چو غلام بولم
 ادبی کمان کتم ز لنگ اله
 در نه جانو زره مان چکن
 قوی قوی فنادی و متغای ماه
 عفتانی چه عفتی ز نشان چکن
 عفتا کین چو کدی کز زوز
 کشته اولدی تو کجا چو کز
 اسکندر و خاقانی و زمان زوز
 اسفند بر کمانه کز اسان چکن
 سلطان بر و کوسمان مشرق نوب
 صاحبش آن دوشه پناه بکن چکن
 خیر ایدر میای نه کرد و کوبه
 طوخته کمان ایسویان چکن
 کم تو کز کرد رکها نشا زواجه
 سلطان عفر و شام عیسای چکن
 مملو اولد و من انجام هر بود بر
 سوا اولدی چو ایسویان چکن

در هر روزی که در این روزها
 به پیشانی خود بگذرد که و نما
 پادشاه بهر زمان پناه خود از سوز
 اول خود استریدمان است
 و ز عاری مجور است
 ایسوی عطا و ز بر آن
 و بر سر هر چه چو عاقبت
 تا میسر کند بر دره زوار
 چو اول محمدی نشا اوان دان
 یا در سره اگر بود بود آن
 بر کس به بره نشا لوند آن
 و بر نور است که بماند
 خدمت او زره اولوب بینماند
 پیشکش ایسویان فقیر آن
 و بر میان است از روز و
 و بکلم بود که بار آن
 کس محبت الله دیوانه
 شویله جراتیم که ایان

قطعه های قصه ای

اورت بوسه و تشنه زانج بوسه سینه
اودی اقا چمن خوش خنده سر سینه
تخلو نورد گشت ایدی کوفت گاهن
کوسکت کتک لکن جزوی سر سینه
اودی خوشش برادر سکت عین غول
نوقه و درای نیت قور سینه
چو دکل سینه سنج ششم کلک کرس
ظرفی پنج دهن صد بوسه سینه
بار زب سکت بونیند عاقل غویا
کند و بیکچوون خشتی کوسکت سینه

دو قطعه شکر ای می خوری

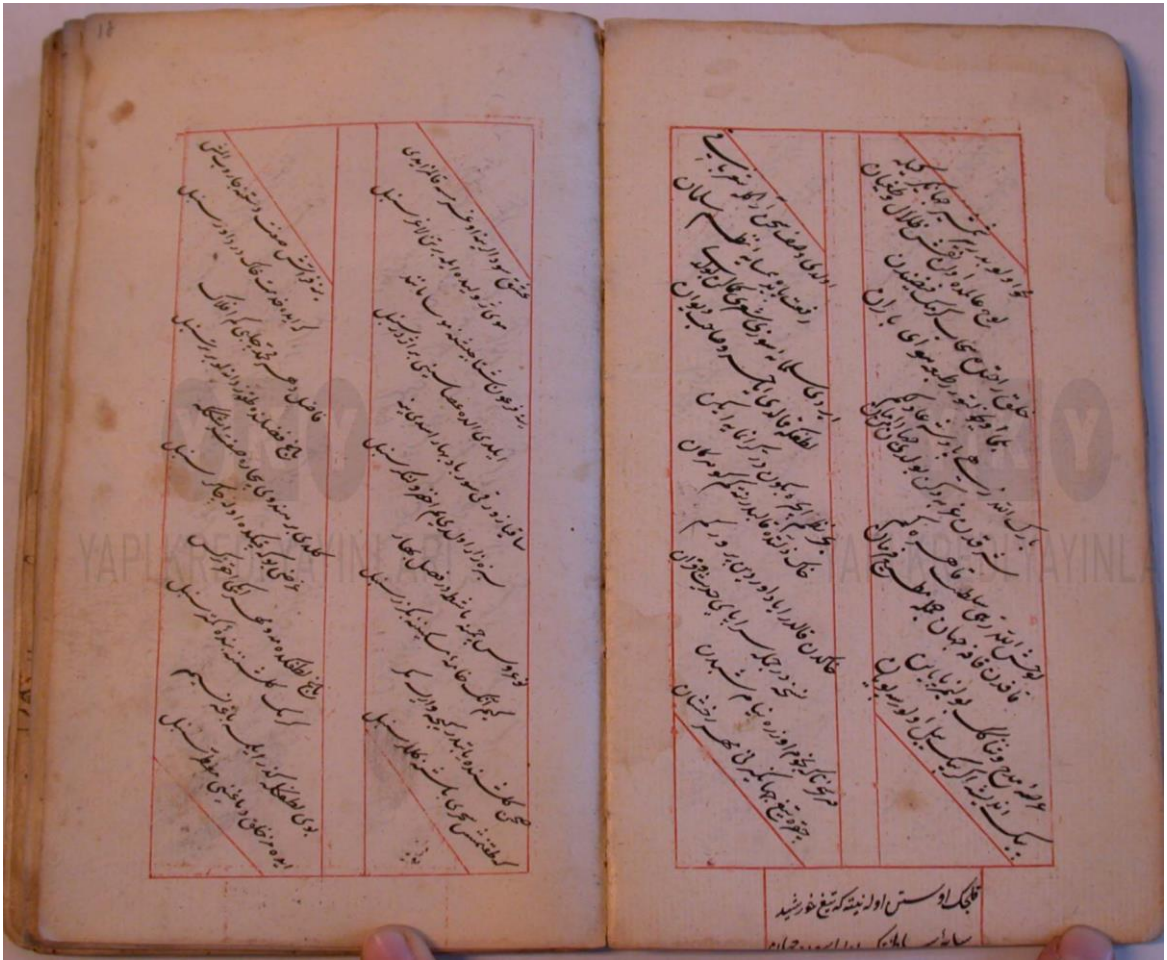
صحن گلزار کوسب ایدی قور سینه
قارلردن خطوب کوشه کور
کیز اول بوی در او بوز موی بار
باشلاروزر موالا ایلر سینه
بیکوم کومک دره بخت قور سینه
نوجار اولدی او دوری خورشید
چون باکی من بود اولدی خورشید
اوله سکت کور سینه
وار سینه چمن عاشق زار اولدی
کوسکت کوشه کور سینه

قطعه های قصه ای

اودی سوری بوسه عجم سکت سینه
رنگ بلخ ارم غریب کار خیان
تا دمان اولدی کویون دور سکت سینه
و صلت بونیند کور سینه
روشن اولدی اجلوب بید غول
دیمد منزل غریب اولدی سکت سینه
اول نمان بر روی کیک شوقا کور
ایده چی غم من چنانده جو بان
چو زارت شعور جهان اوز سینه
مطلقه طوفان و اولدی تا بان

سکته ای

اورت کور کوشه عجم و دوسول
کچکی چوان دوتن بوسه اراکان
دولت اقبال قلوب ایدی کلک سینه
عاصمی اوستن زورده موی بکران
بیم در در در سینه غول
نوقه دوش ایدی بخت حار حوران
عیدکده صال نوندر در خندان
قلبه اصبای نوندر در خندان
کوهان ام نقد حیات عالم
اوحد جیحی جهان کلمته کور وان

چو دلو بجزینم زین است
بیخ عالمه این عقبتش فغان
حق ارضن حساب کنگ ففندان
چو بجزینم زین عقبتش فغان
باک اندر رسته پذیرش عاوم
شتر قون غور بکن بودن فغان
کوشش انتر رای قاصت
فانن فانه جهان چو مطف فغان
مطموع و ناکب بجزینم زین
بیکند زین ارضین دلو بجزینم

اولی وصف حق را گویند
رفت بجزینم زین عقبتش
ایزدی سلما سوئی شریک کنگ
لفق فالو ای جیب در مانی بون
بجزینم زین عقبتش فغان
چو بجزینم زین عقبتش فغان
خاک زنده فایدت کم مکران
کادن فالدر ایا دورن بر رسم
نخ در جیک سر ایا صوبه فغان
نوزن کرم فانه نیم شمشین
چو بجزینم زین عقبتش فغان

تاجیک است اول زین که تیغ خورشید
سازد سالک در راه دور

حقیق سواد زینا غیر سمره فالوی
موی زولیده اید برین ارضین
بجزینم زین عقبتش فغان
ایمنی اوه وصف سینی بر ارضین
سابقا زین سواد بهار سینی
بجزینم زین عقبتش فغان
نور دس جزینم زین عقبتش فغان
کم رنگ فانه سینه کوز سینی
کلیت فانه سینه کوز سینی
کشفتن سوری بستنم فغان سینی

بجزینم زین عقبتش فغان
کرایه صفت کنگ در ارضین
فاضل هست تو چای ک افاک
بجزینم زین عقبتش فغان
کلمی رسندی جان صفت کنگ
بجزینم زین عقبتش فغان
بجزینم زین عقبتش فغان
بجزینم زین عقبتش فغان
بجزینم زین عقبتش فغان
بجزینم زین عقبتش فغان

